

SPRAWOZDANIE
DYREKCYI
C. K. GIMNAZYUM WYŻSZEGO
W BRZEŻANACH
ZA ROK SZKOLNY 1908/9.

TREŚĆ:

- 1) DE TRANSLATIONUM, QUAE VOCANTUR, ET COMPARATIONUM USU
HORATIANO. — SCRIPSIT DR. S. HANDEL.
- 2) CZĘŚĆ URZĘDOWA — PRZEZ DYREKTORA.

BRZEŻANY
NAKŁADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.
DRUK. I LIT. ST. CHOWANIEC, STANISŁAWÓW.
1909.

Ry. 1215.
Spr. 11

De translationum, quae vocantur, et comparationum usu Horatiano

scripsit

D^r. S. Handel.

II.

De imaginibus ad hominem eiusque condicionem spectantibus.

Quarum rerum materia cum sit uberrima, haud inopportune distribui potest in capita tria, quorum primum imagines ab hominis et animo tractas, alterum res ad vitae privatae munera et condiciones, tertium ad vitam publicam spectantes continebit. Quibus praemissis caput quartum ordiri liceat.

Caput IV.

Imagines ab hominis corpore et animo ductae.

Eadem atque in capite tertio ratione usus materiam tractandam in paragraphos distribuo, quo facilius, quo quodque spectet, animo complectamur. Itaque paragrapho prima translationes generatim ab hominum vita, corporum formis atque membris accessitae continebuntur, in paragrapho altera inquiretur in translationes ab hominum valetudine sumptas, tum in paragrapho tertia de corporis humani muneribus, veluti edendo, bibendo agetur, postremo in paragrapho quarta tractabuntur imagines, quae ad hominum sensus et animos eorumque motus atque affectiones spectant. Sed ut ordiamur, tempus monet.

§. 1.

Translationes generatim ab hominum vita corporis formis atque membris sumptae.

Prae ceteris occurrunt verba, nasci, parturire“ metaphorice adhibita. Velut

- C. I, 7, 16: Notus neque *parturit* imbris
perpetuo
- C. IV, 5, 26: Germania quos horrida *parturit*
fetus
- Sat. II, 3, 8: immeritusque laborat
iratis natus paries dis atque poetis
- C. I, 27, 1: *Natis* in usum laetitia^e scyphis
pugnare Thracum est
- C. III, 21, 1: *O nata* mecum consule Manlio
. pia testa

Quam metaphoram priscis litterarum temporibus iam usitatam fuisse patet ex his: Plaut. Amph. I, 1, 274: „eam [hirneam] ego vini ut matre natum fuerat induxi meri“. — Terent. Adelph., V, 3, 19: nunc demum istaec natāst oratio. — Neque minus a Lucretio aliena est cf. De r. n. IV, 492; II, ¹⁰¹¹/₁₂; IV, 847.

Deinde vivendi notio verbi et adiectivis ab eo derivatis inhaerens, nonnullis locis imagines praebet. Atque

- C. I, 19, 13: hic *vivum* mihi caespitem
. ponite
- C. III, 8, 4: positusque carbo in
caespite vivo
- C. I, 36, 16: nec *vivax apium* nec breve lilium
- C. I, 32, 3: . . . quod et hunc in annum
vivat et pluris, age dic Latinum,
barbite, carmen.
- Ep. I, 19, 2: Nulla placere diu nec *vivere* carmina possunt
- C. IV, 9, 10: *spirat* adhuc amor
vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae
- C. III, 21, 23: *Vivaeque* producent lucernae

Ea quoque translatio litterarum primordia respicit. cf. Plaut. Aulul. I, 2, 15: si ignis vivet; Lucr. I, 1033, efficit ut . . . vivant labentes aetheris ignes — ut alia eius generis praetermittam; tamen negari non potest poetam nostrum in metaphorico huius vocis usu non mediocriter profecisse.

Transeo ad imagines a senectute et morte petitas.

- Ep. I, 7, 87: *immoritur* studiis et amore *senescit* habendi
- Ep. I, 18, 47: surge et inhumanae *senium* depone camenae
quo loco *senium* tristitiae ac severitatis vice ponitur.
- Ep. II, 1, 268: cum scriptore meo *capsa porrectus operta*
deferar in vicum
quasi corpus mortuum in feretro.

Accedit adiectivum, quod senectuti potissimum est proprium
C. III, 16, 35: nec . . . bacchus in amphora
languescit mihi

C. III, 21, 8: descende, Corvino iubente
promere *languidiora* vina

Utroque loco in eandem regionem transmigrat. — Sed de iis hactenus.

Sequitur, ut deinceps translationes ab hominis statura ac forma ortas percenseam. Exstant:

Sat. II, 3, 308: *longos* imitaris, ab imo
ad summum totus moduli bipedalis

Quo loco „longitudo“ in proceres transfertur, velut Maecenatem; praeterea lepidissime contrarium quoddam praebet, exigui corporis Horatiani (cf. Epist. I, 20, 24.)

Contra Sat. I, 4, 17: di bene fecerunt, inopis me quodque *pusilli*
finxerunt animi

adiectivum a corpore ad animum transfertur.

Formae humanae usus translatus illustratur hisce:

Sat. I, 3, 58: tardo cognomen *pingui* damus

Sat. II, 6, ¹⁴/₁₅: *pingue* pecus domino facias et cetera praeter ingenium

Sat. II, 2, 3: abnormis sapiens *crassaque* Minerva

Hanc imaginem nonnulli viri docti, velut Krueger (l. I. pag. 93) a tela crasso filo contexta ductam esse censuerunt. Equidem cum iis facio, qui collato Ciceronis loco (Lael. 5, 19):

„agamus igitur pingui, ut aiunt, Minerva“ — hunc locum ad pinguitudinem potius spectare statuerunt. Neque solum loco Ciceroniano ea sententia confirmatur, verum Quintiliani etiam I, 10, 28 argumento est: „crassiore ut vocant Musa dubitationem eximere“.

Porro Ep. I, 2, 57: invidus alterius *macrescit* rebus *opimis*

Ep. II, 1, 181: si me

palma negata *macrum*, donata reducit *opimum*

Sat I, 1, 110: quodque aliena capella gerat distentius uber,
tabescat . .

Adiectiva „macer, opimus“ in animi condicionem tristem vel laetam transferri manifestum est.

Supersunt duo exempla in hunc gyrum quadrantia

Sat. II, 1, 13: . . . neque enim quivis *horrentia* pilis
agmina . . . describit.

C. II, 9, 1: Non semper imbres nubibus *hispidos*
manant in *agros*

Imago ab hirsuta hominum imprimis lugentium specie petita est. Hanc vocem ab Horatio primo in sermonem poeticum esse inductam observavit Kiesslingius (l. l. pag. 171).

Quibus expeditis restat, ut membra humana metaphorico colore imbuta pertractemus. Qua in re necessario fit, ut a capite enumerandi initium capiamus. Atque caput mentis esse sedem significat.

Sat. II, 3, 132: *incolumi* capite es?

Sat. II, 6, 34: aliena negotia centum
per *caput* et circa saliunt latus.

Sequitur „caput“ sicuti Graecum illud κεφαλή ποταμοῦ (Herodot., IV, 91) modo fontis, modo ostii vice usurpatum.

Sat. I, 10, 37: defingit *Rheni luteum caput*, haec ego ludo

C. I, 1, 22: stratus nunc *ad aquae lene caput sacrae*

Eius translationis vetustas his locis probatur: Plaut., Trinum. IV, 2, 98: Caput amnis; Lucr. VI, 729: caput Nili; V, 270, aliis.

Porro cerebrum pro mente invenitur

Sat. II, 2, 75: . . . *putidius multo cerebrum est.*

Iram depingit Sat I, 5, 21: donec *cerebrosus* prosilit unus

Sat. I, 9, 10: o te, Balane, *cerebri*
felicem!

In fine adpono:

C. III, 16, 19: iure perhorru
late *conspicuum tollere verticem.*

Qua translatione potestas opibus atque dignitate splendendi oculis obicitur.

His enumeratis transeo ad imagines a capillis sumptas.

C. I, 21, 5: vos laetam fluvii et memorum *coma* [Dianam]

C. IV, 3, 11: et *spissae nemorum comae*

C. IV, 7, 2: redeunt iam gramina campis
arboribusque comae.

Haec imago in memoriam revocat Homeri illud ψ, 195:

ἀπέκυσθα κόμηντανυφύλλου ἐλαίης

Sequuntur metaphorae ad frontem pertinentes. Animi affectiones significant.

Sat. II, 2, 125: explicuit vino *contractae seriae frontis*

Sat. II, 8, 84: . . . redis *mutatae frontis* . . .

cf. Martial. XIV, 183, 2: et frontem nugis solvere disce meis.

Sensus potius spectat in his:

C. II, 5, 16: *iam proterva*
fronte petet Lalage maritum.

C. III, 29, 16: *sollicitam* explicuere *frontem* [cf. Mart. XIV, 183]

Ep. I, 9, 11: *frontis ad urbanae* descendi praemia

Tum, oculi“ duobus locis leguntur.

Sat. I, 3, 25: cum tua pervideas *oculis mala lippus inunctis*

C. I, 3 18: qui *siccis oculis* monstra natantia

. . . vidit

Altero loco ingenii acumen, altero animi affectio significatur.

Sequitur „nasus“.

Sat. I, 3, 29: . . . minus aptus *acutis*

naribus [cf. Epod. 12, 3: *naris obesae*]

Sat. I, 4, 8: *emunctae naris*, durus componere versus

Utroque loco sagacitas significatur. — Interdum superbiae imaginem praebet.

Sat. I, 6, 5: *naso suspendis adunco*

ignotos. [cf. Gr. *μυκτηριζειν*]

Sat. II, 8, 64: Balatro, *suspendens omnia naso*.

Ep. I, 19, 45: ad haec *naribus uti*

formido [cf. nostrum: „kręćić“ nose, die Nase „rümpfen“].

Sequitur, ut genarum et oris usum metaphoricum percenseam. Atque

Sat. I, 1, 21: quin Iuppiter *ambas*

iratus buccas inflet

Sat. II, 3, 72: cum rapies in ius *malis ridentem alienis*

fiet aper

Quo loco poeta noster Homericum illud detorsit v. 345:

„*ἴνκαθ'μοῖσι· ἀλλοτρῴοισιν*“

Deinde Sat. I, 4, 44: cui mens diviniore atque os

magna sonaturum, des nominis huius honorem

Sat. I, 10, 7: ergo non satis est *risu diducere rictum*

auditoris

Sat. I, 10, 30: patriis intermiscere petita

verba foris malis *Canusini* more *bilinguis*

quod et Graece et Latine Canusini loquebantur.

A. P., 93: interdum tamen et *vocem comoedia tollit*

iratusque Chremes *tumido delitigat ore*.

Accedunt singulae imagines, quae dorso, brachiis, cunno praebentur. Atque

Sat. II, 6, 91: quid te iuvat

praerupti nemoris patientem vivere *dorso*?

Epist. II, 2, 48: tulit aestus in arma

Caesaris Augusti non responsura *lacertis*

Sat. I, 3, 107: nam fuit ante Helenam *cunus* deterrima

causa [belli

Utroque loco et synecdoche, quam vocant, subauditur.

Tum demum a pedibus petuntur translationes hae: Saepenumero brevissimam quamque versus moram significat, quae vox postea tralaticia veste detracta a Grammaticis recepta est. Velut

Sat. I, 4, 7: *mutatis* tantum *pedibus* numerisque

Sat. I, 4, 47: nec verbis nec rebus inest, nisi quod *pede certo* differt sermoni sermo merus . . .

Sat. I, 10, 1: Nempe *incomposito*, dixi, *pede* currere versus Lucili

Sat. I, 10, 59: mollius ac siquis *pedibus quid claudere senis* hoc uno contentus . . .

Sat. II, 1, 28: me *pedibus* delectat *claudere verba* Lucili ritu

Sat. I, 10, 43: facta canit *pede ter percusso*

C. IV, 6, 35: *Lesbium* servate *pedem*

A. P., 80: hunc socci cepere *pedem* grandesque cothurni

A. P., 252: iambus

pes citus

Semel pro „modo“ usurpatum deprenditur.

Ep. I, 7, 98: metiri se quemque suo modulo *ac pede* verum est De tribus locis Epod. 16, 48; C. III, 2, 32; Epist. II, 1, 176, si ad personificationes pervenero, fusius tractabitur.

His adnectendi mihi videntur loci aliquot, quibus adiectivum „pedester“ metaphorice adumbratum exstat. Atque

Sat. II, 6, 17: quid prius illustrem satiris musaque *pedestri*

C. II, 12, 9: . . . tuque *pedestribus*

dices *historiis* proelia Caesaris

A. P., 95: et tragicus plerumque dolet *sermone pedestri*

„Pedester“ idem valet atque Graecum illud, „πεζὸς ἰόγος“

Ut ad finem perveniam, addo verba „currere“, „transilire“.

C. I, 28, 6: Animoque rotundum

percurrisse polum morituro . . .

cf. Lucr. I, 74: omne immensum peragravit mente animoque

C. I, 18, 7: ne quis modici *transiliat* munera Liberi.

Hae sunt imagines fere omnes ex ea regione tractae. Quae cum ita sint, ad percensendas imagines ab hominis valetudine petitas transeo.

§. 2.

De translationibus a valetudine petitis.

Ante omnia nomen adiectivum sanus in bonam animi valetudinem velut sapientiam, prudentiam transferri permultis exemplis conprobatur. Quae sunt:

Sat. I, 3, 61: pro *bene sano*

Ac non incauto fictum astutumque vocamus

Sat. I, 3, 83: Labeone insanior inter

Sanos dicatur

Sat. I, 4, 129: ego *sanus ab* illis [vitiis]

Sat. I, 5, 44: Nil ego contulerim *iucundo sanus amico*

Sat. I, 6, 89: Nil me paeniteat *sanum* patris huius

Sat. I, 6, 98: demens

iudicio volgi, *sanus fortasse* tuo

Sat. I, 9, 44: paucorum hominum et *mentis bene sanae*

Sat. II, 3, 74: Si male rem gerere insani est, contra *bene sani*
ibid. v. 128: Tum sanus?

ibid. v. 158: „Quisnam igitur sanus?“ Qui non stultus.

Praeterea sexies in hoc satira invenitur, dum poeta stoicorum doctrinam per ludibrium detorquet — Porro *Epist. I, 1, 8:*

Solve senescentem *mature sanus equum*

Epist. I, 1, 108: Praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

Cui loco dissimulatio quaedam inest.

Epist. I, 18, 30: Arta decet sanum comitem toga

Epist. II, 2, 122: nimis aspera sano [in rem inanima-
tam transfertur]
Levabit cultu.

A. P. 296: excludit *sanos* Helicone *poetas*

Democritus

Quicumque longam exemplorum seriem perlustraverit, eum sane non fugiet, ne unum quidem inveniri locum ex epodis et carminibus adpositum. Sed in praesentia iudicare satis habeo rem ita se habere. Cuius rei quae sit causa ac ratio, in disputationis nostrae fine explanabitur.

Ad metaphoras a morbis petitas transeunti adferre visum est exempla usum translatum adiectivi „insanus“ et verbi „insa-

nire“ illustrantia. Atque primum occurrunt loci plerique, qui has voces dementiae significatione praebent. Quarum vestis tralaticia cum sit satis contrita, adeo ut ad prosae orationis naturam prope accedere videatur, ne longum faciam, nil nisi locos, ubi facile invenias, adponere libet. Atque Sat. I, 2, 97; Sat. I, 5, 35; Sat. I, 6, 27; Sat. I, 10, 34; Sat. II, 2, 5 et 33; Sat. II, 3, 64, ibidem v. 126; 159; 173; 197; Sat. II, 6, 29;

Sat. II, 6, 69; C. I, 34, 2: Parcus deorum cultor et infrequens
insanientis dum sapientiae
 consultus erro . . .

quod exemplum apposui propterea, quod praeter imaginem lepidissimum, ut Graece dicam, ὀξύμωρον praebet.

Tum: C. III, 7, 6; Ep. I, 1, 101; Ep. I, 5, 14; Ep. I, 6, 15; Ep. I, 19, 3: *male sanos*.

Sequuntur imagines amorem significantes.

Sat. I, 3, 10: libertinarum dico, Sallustius ni quas
 non *minus insanit* quam qui moechatur

Sat. I, 4, 27: hic nuptarum *insanit* amoribus, hic puerorum.

Sat. I, 4, 49: At pater ardens
 saevit quod meretrice nepos *insanus* amica
 filius uxorem grandi cum dote recuset

C. III, 2, 3: seu rixam et *insanos amores* [geris]

Denique irae vice ponitur duobus locis:

C. I, 16, 15: et *insani leonis*
 vim stomacho adposuisse nostro

Epist. II, 2, 135: posset qui ignoscere servis
 et signo laeso non *insanire* lagoenae

His exaratis accedo ad illustrandam vim metaphoricam notionum morbi, doloris, aegrotandi, similium. Videmus igitur:

Sat. II, 3, 27: miror *morbi purgatum te illius*
 ibid. v. 78—80: quisquis
 ambitione mala *aut pallet* amore,
 quisquis luxuria tristive superstitione
 aut alio *mentis morbo calet* . . .

Porro: Sat I, 2, 109: hiscine versiculis speras tibi posse *dolores*
 e pectore tolli

Sat. II, 3, 264: an potius mediter finire *dolores*

C. I, 37, 9: contaminato cum grege *turpium*
morbo virorum . . .

Tum: Sat. I, 6, 30: si quis *aegrotet*, quo modo Barrus haberi
ut cupiat formosus . . .

Sat. II, 3, 307: tantum hoc edissere, quo me
aegrotare putes animi vitio . . .

Ex his, quae modo protuli, exemplis apparet, notionem morbi
in dementiae, amoris, libidinis nonnumquam spadonum, iactatio-
nis, omnino vitiorum vim transmigrare.

His adnecto verbum laborandi, cuius usus metaphoricus
exstat: Pro „amore flagrare“ ponitur:

C. I, 17, 19: et fide Teia
dices *laborantis* in uno
Penelopen vitreamque Circen.

C. I, 27, 19: a miser
quanta *laborabas* Charybdi
digne puer meliore flamma

In res inanimas transfertur:

C. I, 9, 3: . . . nec iam sustineant onus
silvae laborantis

C. II, 9, 7: aut aquilonibus
querceta Gargani *laborant*

Sat. II, 3, 7: immeritusque *laborat*
iratis natus paries dis atque poetis

Sequuntur imagines a variis morbis ductae. Velut

Sat. I, 7, 7: confidens *tumidusque*

Sat. II, 3, 213: tibi vitio cum *tumidum* est cor

C. I, 3, 19: qui vidit mare *turgidum*

Ep. I, 12, 14: cum inter *scabiem tantam et contagia lucri*
nil parvum sapias.

Sat. I, 3, $7\frac{3}{4}$: qui ne *tuberibus propriis offendat amicum*,
postulat, *ignoscet verrucis illius* . . .

Quam imaginem cf. cum similitudine illa, quae exstat

Evang. Matth. 7, 3, de trabe et assula.

Sat. I, 7, 1: Proscripti Rupili Regis *pus* atque venenum . .

Praeterea C. II, 2, 13—16 morbus, quem Graeci hydropa
vocant, avaritiae speciem praebet; quae imago in Cynicorum de
moribus doctrina satis trita erat.*) Videmus igitur:

*Crescit indulgens sibi dirus hydrops
nec sitim pellit, nisi causa morbi
fugerit venis et aquosus albo
corpore languor.*

*) cf. Bion apud Stobaeum 97, 31; Teles, ibid. 93, 31; Polyb. XIII, 2.

Denique lippitudo, qui morbus Romae Horatii temporibus pervulgatus videtur fuisse, locis duobus deprenditur:

Sat. I, 1, 120: ne me Crispini scrinia *lippi*
 compilasse putes . . .

Sat. I, 3, 25: cum tua pervideas oculis mala *lippus* inunctis.
 Utreque loco in animum transfertur.

Sed de his hactenus. Jam imagines, quae sequuntur, percensere pergamus.

§. 3.

Metaphorae ad corporis humani munera spectantes.

In hanc materiam inquirenti primum tractandae videntur imagines ab edendo sumptae, quarum exempla sunt haecce: Epod. 12, 3: munera cur mihi quidve tabellas

mittis nec firmo iuveni neque *naris obesae*?

[cf. appos. Sat. I, 3, 29].

C. III, 4, 75: nec *peredit*
 impositam celer ignis Aetnam

C. III, 29, 36: . . . nunc lapides *adosos*
 . . . volventis . . .

Cuius usus vetustatem testantur loci: Lucr. V, 1250: flammeus ardor . . . silvas exederat . . . altis ex radicibus; Lucr. I, 326: vexo sale saxa peresa; Lucr. III, 413, Catull. XXXV, 15: ignes interiorem edunt medullam; LXVI. 23: quam penitus maestas exedit cura medullas.

si quid

Ep. I, 2, 39: *est animum*. differs curandi tempus in annum?

Huc pertinent Sat. I, 9, 33: garrulus hunc quando *consumet* cumque:

Adiectivum „*edax*“ his exemplis probatur:

C. II, 2, 18; dissipat Euhius
 curas *edaces*

C. III, 30, 3: . . . imber *edax* . . .

Sequuntur satietatis et famis notiones.

Ep. I, 20, 8: et scis

in breve te cogi, cum *plenus* languet amator.

Ep. I, 17, 12: accedis *siccus* ad unctum.

Ep. I, 18, 23: quem tenet argenti *sitis* importuna *famesque*

Hoc exemplo allato ad bibendi vocis usum translatum quasi delabimur. Legimus enim:

Sat. I, 1, 52: dum ex parvo nobis tantundem *haurire* relinquis

Sat. II, 6, 52: *ducere* sollicitae *iucunda oblivia* vitae.

C II, 3, 32: *densum humeris bibit aure volgus*
 Quae translatio suavissime est inventa: nam populi turba, dum
 suspensa intentaque audit, verba vatis sicuti effluunt, quasi
 liquorem quendam haurit. Et nostri aevi poetae vatis Venusini
 lumina imititati eadem usi sunt imagine. cf. Goethe, Iphigenie:

Es klingt so schön, was unsre Väter taten,
 Wenn es in stillen Abendschatten ruhend
 Der Jüngling mit dem Ton der Harfe schlürft.

C. III, 8, 11: *amphorae fumum bibere institutae*
consule Tullo.

Ep. I, 2, 67: nunc *adhibe* puro
 pectore verba puer . . .

Ep. I, 10, 27: qui Sidonis contendere callidus ostro-
nescit Aquinatam potantia vellera fucum

cf. Lucr. IV, 1119; V, 382: —

A vinolentis petitur.

C. I, 37, 11: . . fortunaque dulci *ebria* [cf. „upojony szczęś-
 Sobrius apparet: ciem“]

C. II, 10, 8: . . . caret invidenda
sobrius aula.

Tum „dormire“ altero loco inertem esse valet, altero
 exiliores carminum partes significat.

Sat II, 1, 7: . . . „verum nequeo *dormire*“.

A. P., 359: indignor quandoque bonus *dormitat* Homerus.

Postremo quattuor minimae suavitatis imagines, quibus
 offendi quemquam non est aequum, adpono, primum quod
 veteres ab hoc dicendi genere minime abhorrebant, deinde
 quia hae imagines quasi eximiae gravitatis voces haud
 iniquo loco videntur usurpatae, denique quoniam intra „ser-
 monum“ qui dicuntur, fines se continent. Atque sunt:

Sat. II, 5, 41: *Furius hibernos cana nive conspuet* Alpes
 Hac metaphora, quam a Furio Bibaculo, iamborum illo scriptore,
 esse fictam Ps. — Aero (ad h. l.) memoriae prodidit, Horatius
 non sine malitia quadam scite arguteque usus est. Cuius imagines
 insulsiatam atque ineptiam aequalibus iam taedio fuisse loco
 nostro probatur. Neque dubitari potest, quin Horatio nostro
 crimini verteretur, nisi Quintiliani iudicio eius loci memoria ad
 nostram actatem pervenisset.

Sequitur A. P. 457: hic dum sublimis versus *ructatur*

Tum Sat. I, 9, 70: vin' tu

curtis Iudaeis *oppedere* . . [cf. *κατα περιδειν*]

quod idem valet atque „contemnere“.

Denique Sat. II, 7, 52: nec ditior

aut formae melioris *meiat* eodem. . .

Sed de hac re satis.

§. 4.

De imaginibus ab hominum animo sumptis:

Pertractatis translationibus a corpore ductis superest, ut imagines ab animo arcessitas consideremus. Quarum longe plurimae originem e sensibus humanis trahunt. Atque incipio ab oculis; en habes exempla.

C. II, 2, 23: quisquis ingentis *oculo irretorto*

spectat acervos . . .

Vocabulum „irretorto“ a poeta nostro feliciter quam audacius inventum aptissime animi aequitatem depingit.

Sat. I, 3, 25: iam supra commemoravi

Sequitur adiectivum „caecus“ cuius exempla haec sunt:

Sat. II, 3, 44: quemcumque inscitia veri

caecum agit

ubi mens occaecata significatur. — Praeterea fortuna, cuius arbitrio humanae permissae res sunt, caeca inducitur

Sat. II, 3, 269 si quis

mobilia et caeca fluitantia *sorte* laboret

reddere certa sibi, . . .

C. II, 13, 16: neque ultra

caeca timet aliunde *fata*

His adiungo duas imagines ab audiendi sensu petitas; quae sunt.

Sat. II, 8, 38: fervida quod subtile *exsurdant* vina palatum

Haud infacete gustatum vino mero obtundi poeta dicit

Sequitur C. I, 12, 11: blandum et *auritas* fidibus canoris

ducere quercus . . .

Suavissime quercus quasi auribus praeditae dicuntur, cum vatem ad fides canentem sequantur.

Sed imagines a naribus ductas conferas, quaeso, in paragrapho h. c. prima.

Tum transeo ad mataphoras gustatum spectantes.

Primum Sat. II, 5, 82: quae si semel uno
 de sene *gustavit* tecum partita lucellum, . .
 Hac voce Plautus iam translate usus est cf. Mostell. . . V, 1, 19;
 neque minus Lucret. V, 179; immo Cicero non abhorruit, cf. de
 nat. deor. I, 8, 20: primis ut dicitur labris gustare phy-
 siologiam. — Sequuntur adiectiva „dulcis, amarus“, similia.

Sat. I, 3, 69: amicus *dulcis*;

ibid., 139: et mihi dulces
 ignoscent

Sat. I, 9, 4: quid agis, *dulcissime rerum*?

C. I, 1, 2: o et praesidium et *dulce* decus meum

Sed ne exhibendo omnia longus fiam locos tantum
 enumerabo: Epod. 2, 40: Epod. 16, 35; Sat. I, 4, 135; Sat.
 II, 3, 199; C. I, 17, 10; C. I, 16, 23; C. I, 22, 23; C. I, 36, 7;
 C. II, 3, 38; C. II, 6, 10; C. II, 7, 28; C. II, 13, 37; C. III, 2, 13;
 Epist. I, 7, 12; Ep. I, 7, 27; Ep. I, 11, 23; Ep. I, 18, 15; Ep.
 II, 2, 9; A. P., 99; A. P., 343; — Eius translationis vetustatem
 confiruant loci: Enn., Annal. II, frg. 73: dulce desiderium;
 Plaut., Asin. III, 3, 24; O melle dulci dulcior tu's; Rudens
 II, 3, ³³/₃₄; Lucr. II, 893; IV, 1226; V, 21; V, 987; V. 1365;
 V, 1395; VI, 4; VI, 637. — Neque mirum est Catulli carmina
 quippe quae amores praecipue contineant, eiusmodi translationibus
 quam maxime abundare.

Deinde Sat. I, 3, 88: *amaras*

porrecto iugulo *historias* captivus ut audit

Sat. I, 7, 7: adeo *sermonis amari*

Sisennas ut equis praecurreret albis

C. II, 16, 26: *amara* lento

temperet risu

C. IV, 12, 19: *amaraque*

curarum eluere efficac

Tum Sat. II, 6, 19:

Autumnusque gravis Libitinae quaestus *acerbae*

Denique Sat. II, 2, 12:

molliter *austerium* studio fallente *laborem*

Similiter Graeci voce *πικρό*; utebantur, nostrates vocabulum
 „przykry“ adhibent. Huius vocis usus metaporicus iam apud
 Terentium deprenditur, velut Hecyra, IV, 4, 88: „amarae mulieres
 sunt“. —

His pertractatis reliquum est ut voces exhibeam, quarum propria notio ad tangendi sensum refertur. Eius generis voces praecipue nomina sunt adiectiva: „asper, durus, mollis, acer, acutus, lentus“. Atque percenseamus omnia ordine, quem modo statui, servato.

Asper adiectivum hominibus tribuitur in his:

Epod. 6, 11: . . . in malos *asperrimus*

C. I, 33, 6: Cyrus in *asperam*
declinat *Pholoën* . . .

C. I, 35, 9: te *Dacus asper*, te profugi Scythae
. metuunt.

A. P. 163: monitoribus *asper*

Eodem spectat C. III, 24, 11: *rigidi Getae*

In animalia transfertur:

C. I, 23, 9: *tigris ut aspera*

C. I, 37, 26: . . . fortis et *asperas*
tractare *serpentes*

C. III, 2, 10: *asperum tactu leonem* . . .

Res inanimatae ornantur:

C. I, 5, 6: et *aspera*
nigris aequora ventis

C. III, 10, 2: me tamen *asperas*
porrectum ante *foris* . . .
plorares

C. III, 24, 53: et tenerae nimis
mentes *asperioribus*
formandae *studiis*

Ep. I, 2, 21: *aspera* multa
pertulit

Ep. II, 1, 7: *aspera bella*
componunt . . .

Sequitur „durus“ adiectivum, cuius vestis tralaticia colorum varietate animos delectat. Transfertur enim in homines ea ratione a) laboris patientem, interdum rusticum significat:

Sat. I, 7, 29: *durus vindemiator* . . .

C. II, 12, 2: *durum Hannibalem*

Cum metonymia quadam C. IV, 14, 50: *duraeque tellus audit*
[*Hiberiae*

Eodem pertinet: Epod. 3, 4: *o dura* messorum *ilia*.

Ep. I, 7, 91: *durus*, ait, Voltei, nimis attentusque videri esse mihi . . .

Ep. I, 16, 70: sine pascat *durus* aretque

b) crudelitatem ac pertinaciam potius exprimit:

Sat. I, 2, 17: nomina sectatur . . .

sub *patribus duris* tironum

Sat. I, 7, 6: *durus homo* atque odio qui posset vincere Regem

C. III, 7, 32: . . . et te saepe vocanti

duram difficilem mane

C. IV, 1, 7: flectere mollibus

iam *durum* imperiis

C. IV, 1, 40: sequor

. . . te per aquas, *dure*, volubilis

c) idem valet atque imparem esse alicui rei:

Sat. I, 4, 8: [Lucilius] *durus* componere versus

II. Rebus tribuitur: Sat. I, 2, 6: d. fauces; Sat. I, 2, 40: *d. pericla*;

Sat. I, 10, 26: d. causa; Sat. I, 10, 57: num *dura* negarit

versiculos *natura* magis factos et euntes

molius

Sat. II, 2, 88: *d. valetudo* [quo loco valetudo debilitata

C. I, 18, 3: C. I, 24, 19; C. II, 13, 37: [significatur].

Et te sonantem plenius aures,

Alcaeae, plectro *dura* navis,

dura fugae, *mala dura* belli!

C. III, 11, 31: *d. ferrum* [cf. $\nu\sigma\lambda\epsilon\eta\varsigma$ $\gamma\alpha\lambda\lambda\acute{o}\varsigma$]; C. III, 20, 3: *d.*

fames; Ep. I, 1, 22: *custodia matrum*; Ep. II, 1, 141; Ep. II, 2,

46: *d. tempora*; C. IV, 9, 49: *d. pauperies*.

Tum translationes adiectivi mollis, quod iis oppositum est, percenseamus. Idem valet atque „timidus“

C. I, 37, 8: *columba* (cf. $\mu\alpha\lambda\lambda\acute{o}\varsigma$); C. I, 15, 31: (*cervus*)

sublimi fugies *mollis* anhelitu

„Inertes,, atque „ignavos“ significat: Epod. 1, 10; 11, 4; 12, 15; 14, 1; 16, 37; Sat. II, 4, 34; *m. Tarentum* [cf. Ep. I, 7, 45].

„Blandi“ vim prae se fert Sat. II, 5, 32; *m. auriculae*;

C. II; 9, 17: *m. querellae*;

Idem valet atque, „mitis, humanus“: Epod. 5, 83;

C. II, 12, 3: *m. citharae modi*; C. III, 11, 43: . . . ego illis *mollior*

Sat. I, 10, 44: *molle* atque facetum [ne te feriam . . .

Vergilio adnuerunt gaudentes rure Camenae.

Atque de his satis.

Iam transeo ad usum metaphoricum adiectivorum „acer, acutus“. Transfertur „acer“ et in homines et in animatas res et inanimas. Velut

I) in homines: Epod. 6, 14; Epod. 15, 6; Sat. I, 3, 53; Sat. I, 4, 65; Sat. II, 11; Sat. II, 5, 43; Sat. II, 8, 36; C. I, 6, 18; C. III, 5, 25; C. IV, 9, 22; Ep. II, 1, 165; A. P., 121.

II) in animalia: Epod. 2, 31; *aper*; Epod. 12, 6; Epist. II, 2, 29: *lupus*

III) in res animatas: C. I, 12, 1: *tibia*; Sat. I, 4, 64: *spiritus*;

Sat. II, 7, 47: *natura*; Sat. I, 10, 14: *ridiculum acri*

fortius ac melius magnas plerumque secat res

C. I, 29, 2 et C. III, 2, 2: *militia*.

Sequitur „acutus“, quod adiectivum nec in homines nec in animalia transferri ex exemplis liquet. De „voce“ dicitur C. I, 16, 7; C. I, 34, 15; C. III, 4, 3; Sat. I, 8, 41: [*adverb.*] *acutum* resonare [cf. Hom. ω, 5: τριζων]; A. P., 349. — De sensibus humanis: Sat. I, 3, 26: *cernere*; Sat. I, 3, 29: *nares*; praeterea: Ep. I, 10, 17: *sol*; C. I, 9, 4: *gelu*; C. IV, 4, 76: *acuta* belli [cf. Liv. XXXIII, 11: *aspera* belli.]

Denique „lentus“ adiectivum, cuius notio in eandem cadit rationem atque „tenax“, „flexibilis“, non multis locis invenitur metaphoricè immutatum. Atque de amore:

C. I, 13, 8: quam *lentis* penitus *macerer* ignibus.

Eodem spectat Epod. 14, 16: me libertina nec uno

contenta Phryne *macerat*.

quod „macerare“ propria notione valet „mollire“

C. III, 19, 26: me *lentus* Glycerae torret *amor* meae

Huc spectat C. IV, 13, 6: et cantu tremulo pota *Cupidinem*

lentum sollicitas.

Diuturnitatis vicem gerit:

Epist. I, 2, 7: Graecia barbariae *lento* collisa *duello*

Item Ep. II, 2, 98: *lento* . . . *duello*

Aequum animum depingit: C. II, 16, 26: . . . amara *lento* temperet *risu*.

Adiectivorum „durus, mollis, acer, acutus“ vis metaphorica testes vetustissimos atque gravissimos, ut ita dicam, producere potest. Velut nomen adiectivum „durus“ saepius translata quam propria ratione a Plauto, a Terentio solum translate usurpatum esse P. Langen docet in dissertatione, quae inscribitur „Über den Gebrauch der Metapher im Latein von Plautus bis Terentius“*). —

*) Annal. philol. Fleckeiseni t. CXXV in a. 1882.

„Mollis“ invenitur apud Catullum LXIII, 38; in quiete molli; XXV, 1: molli requiescere somno; apud Lucretium semel exstare docet Raumer l. 1. pag. 43: Lucr. IV, 988: mollis quies. — „Acer“ apud Enn. Ann. l. XVI, frg. 296: acris hiems; Plaut. Trin. II, 3, 7: „acrior hiems;“ Naevius, Bell. Poen. frg. 54: fames; Lucr. III, 474; IV, 258; IV, 327; IV, 122; IV, 714; VI, 638; VI, 128; VI, 850, alia. „Acutus“ apud Enn. Annal. frg. 337: sonitus acutos; Lucr. IV, 807: „acute cernere“; IV, 800.

His expeditis imagines ab animi motibus atque affectionibus ductas enumerare par est. Prae ceteris translationes ad iram pertinentes exhibeo, quae sunt:

Sat. I, 5, 98: dein Gnatia lymphis
iratis exstructa dedit risusque iocosque

Sat. II, 8, 5: quae prima *iratum ventrem* placaverit esca

Epod. 2, 6: nec horret *iratum mare*

Epod. 3, 5: quid hoc veneni *saevit in praecordiis* . . .

Imago ad risum movendum aptissima!

Sequitur tristitia:

Sat. I, 1, 36: simul inversum *contristat* Aquarius annum
[cf. Verg. Georg. III, 279: auster nascitur et pluvio *contristat* frigore caelum]

Rei publicae temporibus semel „contristare“ deprenditur apud Caelum in Cic. epist. ad fam. 8, 9: „contristavit haec sententia Balbum“. — Eodem referendum est:

C. I, 27, 9: voltis *severi* me quoque sumere
partem *Falerni*? . .

Deinde uno loco legitur cui personificationem potius subesse puto. Itaque infra adponam.

Eadem ratione „timor“ usurpatur:

C. II, 12, 8: unde periculum
fulgens *contremuit* domus

Postremo pro amore ponitur:

Sat. I, 2, 33: simul ac venas inflavit *taetra libido*

cf. Lucr. IV, 1046: dira *libido*; Cat. 76, 26: *taetrum* hunc deponere morbum [de amore Lesbiae].

His addere liceat duas imagines, alteram ab hominis voce tractam, alteram a ratione sumptam. Exstant:

C. III, 29, 38: non sine montium
clamore vicinaeque silvae

C. III, 22, 7: quam [pinum]
 verris obliquum *meditantis* ictum
 sanguine donem.

Priusquam ad finem huius capituli perveniam, superest, ut
 paucas translationes a ridendo sumptas adponam. Atque
 Sat. I, 10, 89: . . quibus haec, sint qualiacumque *adridere* velim...

C. II, 6, 13: ille terrarum mihi praeter omnes
 angulus *ridet*

C. IV, 4, 41: qui primus alma *risit* adorea

C. IV, 11, 6: *ridet* argento domus

Huius verbi ratio metaphorica, qua „serenus“ aut „lux amica“
 specie risus depingitur, pervetusta est; [cf. Enn. Annal. frg. 315:
 tempestatis serenae riserunt; Lucr. I, 8: tibi rident aequora ponti;
 Lucr. II, 32; II, 559; III, 18, alia] neque prorsus ab usu Germa-
 norum abhorret [cf. „lachende“ Fluren]; sed poetae Romani maiore
 audacia in adsciscenda ea imagine usi sunt, sicut patet ex Catulli,
 LXIV, 284: quo permulsa domus iucundo risit odore.

Denique exemplorum numerum permagnum perlustranti im-
 primis imagines a morbis tractae conspiciuntur, quibus poeta
 modo serio, modo per iocum, ut ipsius verbis utar, „ridendo di-
 cens verum“ plurima generis humani vitia depingit. Quibus ima-
 ginibus cum sit copiosissimus, huius ornatus rationem prae aliis
 illum adamasse facile colligas. Sed cur id fecerit explanare in prae-
 sentia non est nostrum, praesertim cum tota demum orationis
 suppellectile cognita de singulis iudicari pro certo queat. Quod
 si ita est, porro tractemus materiam institutam.

Caput V.

De imaginibus a vitae privatae muneribus atque
 condicione tractis.

Eadem atque antea ratione hanc rerum materiam in para-
 graphos distribuere haud inopportuno erit, quo facilius perspi-
 ciatur quibus in rebus poetae nostro mens atque cogitatio maxime
 versata sit. Itaque primum de hominum cotidiana condicione velut
 domo, vestibus agam, deinde in hominum munera ordine
 a rerum gestarum memoria petito inquiram ita, ut primo loco
 imagines ad venationem, altero ad agriculturam, tertio ad res ma-
 ritimas spectantes excutiam, tum res hominum industria factas
 percensebo, porro pertractabimus translationes, quae ad mercaturam

exercendam pertinent, his accedent nonnullae imagines a litteris artibusque liberalibus sumptae, postremo enumerabuntur puerorum lusus aliaeque hominum condiciones, quae nescio quo pacto prioribus paragraphis inseri non potuerunt. Quibus praemonitis ad rem ipsam redeo.

§. 1.

Imagines ad vitam cotidianam, velut domicilia, vestimentum, convivia spectantes.

Iam primum occurrit „domus“ pro philosophorum schola metaphorice posita. C. I, 29, 14: Socraticam et domum mutare loriceis Hiberis tendis

Alio loco Albunae specus domus specie induitur

C. I, 7, 12: Nec tam Larisae percussit campus opimus quam domus Albunae resonantis

At C. I, 6, 8: Saevam Pelopis domum; C. III, 3, 26: Priami domus; C. III, 16, 12: auguris Argivi domus; Epist. I, 9, 4: domus Neronis, honesta, aliis locis metonymia potius conspicitur.

Sequuntur imagines a vestibulis tractae. Toga, quae Romanorum est peculiarissima, ut ita dicam, aliquod imagines habet, velut

Sat. II, 3, 77: audire atque *togam* iubeo *componere*

Ad h. I. Porphyrio adnotat: „Quia hi diligentius audiunt, qui cultu concinni sunt“. Ceterum non possum non concedere h. I. et metonymiam quandam subaudiri.

Sat. I, 2, 63. quid inter

est in matrona, *ancilla* peccesne *togata*?

ibid. v. 82: tenerum est femur aut crus

rectius, atque etiam medius persaepe *togata est*?

„Togata“ meretriculam significat; his enim nec stolam nec pallam, quae vestis matronarum erat propria, induere umquam licuit. Meretrices autem atque mulieres publico iudicio damnatae vel in adulterio deprehensae toga indutae, quo facilius agnoscerentur, prodire solebant.

Deinde adiectiva „cinctus“, „discinctus“ in his exemplis leguntur:

Sat. I, 5, 6: Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos *praecinctis* unum

quod pedites tunicis praecinctis expeditiores fiunt.

Epod. 1, 34: *discinctus* aut perdam nepos
a veste ad mores translatum [cf. Germ. ein „lockerer“ Zeisig].

Sat. II, 1, 73: nugari cum illo et *discincti* ludere
H. l. vis translata vix iam sentitur. praesertim quod domi tunica
discingi solebat.

Tum „amicire, obvolvere“, similia singulis binisve exemplis
exhibentur:

C. I, II, 31: nube candentis umeros *amictus*
augur Apollo.

Ep. I, 16, 3: . . . ne perconteris, fundus meus . . .
arvo pascat erum . . . an *amicta vitibus ulmo*
quod vites claviculis inhaerescunt arbori.

Praeterea Sat. II, 7, 41: verbisque decoris
obvolvās vitium . . .

Porro virtute sese sicut veste quadam indui poeta
ait C. III, 29, 55: et mea
virtute me *involve* . . .

Tum demum ornatus poeticus cum purpureo togae clavo
comparatur

A. P. 15—17: inceptis gravibus plerumque et magna professis
purpureus, late qui splendeat, unus et alter
adsuitur pannus . . .

Ex Kiesslingii comparatione huius loci cum Demetr. Phal. $\alpha\beta$
 $\rho\iota$ ἐρημνείας c. 108 colligi nequit Horatio imitationi fuisse Deme-
trium, quoniam ex multis ipsius libri locis falso eum Demetrio
Phalereo tribui patet.

Restat, ut in hac exemplorum serie translationes proferam,
quae in adiectivo, „sordidus“ exstant

In avaros transfertur

Sat. I, 1, 96: ita *sordidus*, ut se
non unquam servo melius vestiret . . .

Sat. I, 1, 65: *sordidus* ac dives . . .

Sat. I, 2, 53: *sordidus* a tenui victu distabit

Sat. II, 3, 164: non est periurus neque *sordidus* . . .

C. II, 16, 16: nec levis somnos timor aut cupido
sordidus aufert

Pro „turpi“ ponitur

C. III, 2, 17: virtus repulsae nescia *sordidae*

His adnectendae sunt translationes ab unguentis petitae.

C. I, 15, 20: . . . serus adulteros
crinis pulvere *collines* . . .

cf. II. Γ 55: ἄτ' ἐν κοινῆσι μετέτης; ibid. II, 795; Verg. Aen. XII, 99; Ovid., Trist. I, 3, 93.

C. II, 1, 5: arma

nondum expiatis *uncta* cruoribus

In ipso huius paragraphi fine adpono imaginem a convivio arcessitam, quae exstat Epist. II, 2, 215/216:

Tempus abire tibi est, *nepotum largius aequo*
rideat et pulset lasciva decentius aetas.

Vita humana cum convivio comparatur aptissime [cf. Sat. I, 1, 119, de quo loco infra]; siquis fructus vita erit, decedat ut conviva, cum satis ederit atque biberit.

Sed hac super re satis me dixisse puto; quare porro rem tractare necesse est.

§. 2.

Translationes ab hominum affinitate atque necessitudine ductae.

Vox „patris“ interdum metaphorica adaugetur potestate velut Sat. I, 3, 126: non nosti, quid *pater* . . .

Chrysippus dicat

Sat. II, 1, 12 cupidum, *pater optime*, vires deficiunt

Sat. II, 8, 7: leni fuit austro

captus, ut aiebat, *cenae pater* . . .

Ep. I, 19, 7: *Ennius ipse pater* . . .

Item „mater“ semel deprenditur

Sat. I, 3, 98: atque ipsa utilitas iusti *prope* mater et aequi

Tum carmine illo libri primi XIV. pinus, silvae filia ornatissime appellatur

C. I, 14, 12: Pontica pinus

silvae *filia* nobilis

Quae imago exemplo videtur fuisse Martiali in Epigr. XIV, 90: (de mensa) silvae filia Maurae.

Sequitur Sat. II, 3, 244: . . . par nobile fratrum

nequitia et nugis pravorum et amore *gemellum*

Praeterea patruus, qui comoediae quasi perpetua est figura, eadem atque in fabula ratione pro homine obiurgante ponitur.

Sat. II, 3, 88: sive ego prave

seu recte hoc volui, ne sis *patruus* mihi

Huc spectat imago, quae stat in vocabulo „nepos“. Quae cum et prosae orationis propria sit, in satiis atque singulis locis Epodorum et Epistularum invenitur. Velut

Epod. I. 34: discinctus aut perdam *nepos*

Sat. I, 4, 49: pater

saevit, quod meretrice *nepos* insanus amica
filius uxorem grandi cum dote recuset

Sat. I, 8, 11: Nomentanoque *nepoti*

item Sat. II, 1, 22: Nomentanumque *nepotem*

Sat. II, 1, 53: . . . Scaevae vivacem crede *nepoti*
matrem

Sat. II, 3, 225: vincet enim stultos ratio insanire *nepotes*

Ep. I, 15, 36: ut ventres lamna candente *nepotum*
diceret urendos . . .

Ad haec accedunt translationes a matrimonio sumptae,
quarum numerus haud exiguus legitur.

Atque de capris C. I, 7, 7: . . . olentis *uxores* mariti

Deinde Epod. 2, 10: adulta vitium propagine

altas maritat populos

Quae imago apud agricolas Romanos usitata erat. cf. Cato. 32:
arbores facito, ut bene maritae sint. — Ornatus autem adsciscitur
C. IV, 5, 30: et vitem *viduas ducit ad arbores* sicut sponsae pater
novam nuptam ad maritum adducit.

Tum C. II, 9, 8: . . . *foliis viduantur orni*

C. II, 15, 4: *platanusque caelebs*

evincet ulmos.

Platanus „caelebs“ dicitur, quod non cingebatur vitibus sicut
ulmus et populus.

Tum demum „dos“ uno loco ornatum orationi
praebet C. III, 29, 56: *probamque*

pauperiem sine dote quaero

Huic loco brevior quaedam similitudo inhaeret: sicut enim
honestam uxorem sine dote, ita probam pauperiem quaero. —
Sed ea hactenus.

Iam ex ordine nobis constituto imagines, quae ad venationem spectant, explanare par est.

§. 3.

Translationes a venatione petitae.

Ipsa venandi notio metaphorice adumbrata bis legitur in
epistulis, velut

Ep. I, 1. 78: sunt qui

crustis et pomis *viduas venentur avaras*
excipientque senes, quos *in vivaria* mittant.

De vivariis cf. Colum. VIII, 1: „pecudum silvestrium quae nemo-ribus clausis custodiuntur vivaria“.

Ep. I, 19, 37: non ego ventosae plebis *suffragia* venor
Item „sectari“ et „iaculari“ exstant

Sat. I, 2, 16: *nomina sectantur* modo sumpta veste virili
sub patribus duris tironum

C. II, 16, 17: quid brevi fortes *iaculamur* aevo
multa . . . ?

quasi vitam beatam venemur cf. τολέθειν apud Eurip. Hecabe, 603; Schiller, Glocke: Muss wetten und wagen
das Glück zu erjagen.

Sequuntur translationes, quae „plagas tendere“ proprie significant:

Sat. I, 2, 88: (equos) . . . opertos
inspiciunt, ne si facies, . . . decora
molli fulta pede est, *emptorem inducat hiantem*,

Quam imaginem huic rerum orbi adscribendam esse patet ex Donati ae Terentii Andr. I. 2, 9 adnotatione: „induci ut ferae in retia“. Sicut enim ferae plagis capiuntur, ita emptor decipitur.

C. III, 16, 15: munera navium
saevos *illaqueant* duces.

Accedit Sat. I, 4, 83: solutos
qui *captat risus* hominum famamque
[dicacis]

Plagas hoc quoque respicit: Sat. II, 3, 70: adde Cicutae
nodosi tabulas centum.

Dictio „laqueos fugiendi“ transfertur

Sat. I, 3, 88: qui nisi cum tristes misero venere Kalendae
mercedem aut nummos undeunde *extricat* . . .

cf. „extricare“ proprie adhibitum C. III, 5, 31: „extricata densis
cerva plagis“.

Ad piscandum referenda sunt: Sat. II, 5, 25 et Sat. II, 5, 44,
quae exempla iam supra enumeravi.

Quibus expositis superest, ut allegoriam huc spectantem
proferam. Exstat

C. III, 20, 1—10: Non vides, *quanto moveas periculo*
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
dura post paullo fugies inaudax
proelia raptor.

His versibus continetur amantium de pulchro quodam a-
dulescente certamen pugnae specie venatoris cum atroci leaena
Quae allegoria v. 5 missa v. 9 deinceps suscipitur.

*interim dum tu celeris sagittas
promis, haec dentes acuit timendos . . .*

Denique de imagine, quae hos versus sequitur, in capite VI.
fusius disputabimus. Sed iam ad rem rusticam transire oportet.

§ 4.

Dictiones, quae ad agri culturam spectant, metaphorice illustrantur.

Operae conducti cum pecunia comparantur, quam quisque
mutuam sumpsit,

Sat. I, 2, 9: omnia *conductis* coemens obsonia *nummis*
cf. Porphy. ad h. l.: „Fenore sumptis eleganter dixit, sicut con-
ducti operae dicuntur ei, quibus merces ob opus praestatur“.

Ad agrum ipsum pertinent

Epod. 8, 4: et rugis

frontem senectus exaret

sicut agri ab agricolis.

Ep. I, 3, 22: non tibi parvum

ingenium, non incultum est aut turpiter hirtum,

Ep. I, 18, 86: dulcis inexpertis *cultura* potentis amici,
expertus metuet . . .

„Cultura“, quod vocabulum proprie de agro dicitur, h. l. valet
studium in colendo potentiore amico positum Quae metaphora
adhuc non usitata ab Horatio ficta videtur esse; sententia vero
referenda est ad Pindar. frg. 87 B.: γλυκὸς ὁ ἀπειροῦς·ν πόνεμος,
πεπειραμένων δὲ τις παρβὲι προστόντα νιν.

Ad herbas inutiles amovendas spectant

Sat. I, 3, 37; *neglectis urenda filix innascitur agris*

de vitiiis expellendis ornatus dicitur. — Eodem spectant:

C. III, 24, 51: *eradenda* cupidinis

pravi sunt elementa . . .

Ep. I, 14, 4: certemus *spinas animone* ego fortius an tu
evelles agro

Ab agro frugifero petuntur

C. II, 1, 29: quis non Latino *sanguine pinguior*
campus

cf. Archiloch. frg. 148B; Verg. I, 492.

C. III, 6, 16: *fecunda culpa* saecula nuptias
primum inquinavere

Sequuntur translationes a metendo sumptae.

Atque Sat. I, 2, 46: accidit ut quidam testes caudamque salacem
demeteret ferro.

Epist. II, 2, 178: . . . si *metit Orcus*

grandia cum parvis non exorabilis auro . .

Ad h. I. Kiesslingii lepidissimum exstat, quod ne proferrem integrum, frustra obniterer: „Sind die Menschen der Erde entstammt wie die Frucht des Feldes, so sinken sie im Tode hin, wie die Ähren unter der Sichel des Schnitters; dieses dem Vorstellungskreise der Mysterien entstammte griechische Bild, am prägeantesten in den berühmten Worten des Amphiarus Eurip., Hypsipyle, frg. 757 N.: „ἔφθ μὲν οὐδαίς ὅστις οὐ ποιεῖ βροτῶν, θάπτει τε τέκνα χῆτερα κτάται νέε, αὐτός τε θνήσκει καὶ τὰδ' ἄχθονται βροτοὶ εἰς γῆν φέροντες γῆν ἀναγκάως δ' ἔχει βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν hat in der italischen Phantasie sich mit dem Bilde des die Menschen verfolgenden und niedermetzelnden Todesgottes, des Orcus, enge verschmolzen“.

Cuius imaginis vetustatem testantur: Enn. Iphig. frg. 124 [Vah.]: ubi mortis thesauri obiacent; Gell. I, 24, 2 (de Naevii poetae elogio): Postquam est Orci traditus thesauro; Accius (p. 124 Ribbek) „Orci messis“.

C. IV, 14, 31: primosque et extremos *metendo*

stravit humum [Claudius Nero]

cf. Hom. A, 67: ὁ δ' ὥς τ' ἀμνηστῆρες ἐναντία ἀλλήλοισιν,
ἄγρον ἐλαύνωσιν, . . . τὰ δὲ δράγματα ταρφέα πίπτει,
ὡς Τρωῆς καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι θυρόντες
δύρου. — Verg. Aen. X, 513: proxima quaeque
metit gladio;

Stat. Theb. I, 632: mors fila sororum ense metit.

Eodem pertinent verba „carpere, decerpere:“

Sat. I, 3, 21: Maenius absentem Novium cum *carperet*

C. IV, 9, 33: neque . . . tuos patiar labores

· impune, Lolli, *carpere* lividas

obliviones . . .

Alia metaphora subest in his:

C. I, 11, 8: *carpe* diem . . .

Praeterea pro verbo „eundi“ ponitur

Sat. I, 5, 95: utpote longum

carpentes iter

Sat. II, 6, 93: *carpe viam*, mihi crede, comes . . .

C. II, 17, 12: *supremum carpere iter*

comites parati . . .

„Decerpere“ praebet exemplum hocce :

Sat: I, 2, 79: unde laboris

plus haurire mali est quam ex re decerpere

Simili ratione Graecum „*ἔρπειν*“ usitatur.

[fructus.

Longe autem aliter „excerpere“ pro „eximendo“ ponitur.

Sat. I, 4, 40: primum ego me illorum, dederim quibus esse

excerpam numero . . .

[poetis

Accedunt „vellicare“ et „pervellere“, singulis exemplis

illustrata: Sat. I, 10, 79: aut cruciet quod

vellicet absentem . . .

Sat. II, 8, 9: radices, qualia lassum

pervellunt stomachum . . .

Tum seges et fruges tralaticia potestate instruuntur

Ep. I, 7, 21: prodigus et stultus donat quae spernit et odit;

haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis

cf. Aristot., rhetor. III, 3. *τὰ πάντα ἀσχηρῶς ἔσπειρας κακῶς δ' ἐθέριας.*

A. P., 341: centuriae seniorum agitant *expertia frugis* [car-

His adiungenda sunt

mina]

Sat. II, 2, 114: integris opibus novi non latius usum

quam nunc *accisis*

„Accedere“, quod verbum de arboribus proprie dicitur, h. l. deminuendi speciem prae se fert.

Praeterea „compescere“ agricularum est;

C. II, 20. 23: *compesce clamorem*

similem imaginem apud Lucretium videmus III, 953: *compesce querellas*“.

Epist. I, 2, 123: *compescet* luxuriantia

cf. Graece: *καλῶς τὰ δένδρα*

A. P., 293: quod non

multa dies et multa litura *coërcuit*

Utraque dictio in carmen transfertur.

Tum demum duas translationes enumerō, quae ad vinitorum condicionem referendae sunt. Atque videmus

Sat. I, 3, 123: et magnis parva mineris

falce recisurum simili te . . .

A. P., 447: *ambitiosa recidet*

ornamenta . . .

Priusquam ad finem huius paragraphi perveniam, eiusdem generis allegoriam adponere liceat.

Sat. I, 1, 52: *dum ex parvo nobis tantundem haurire reliques,
cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?*
„Granaria“ enim divitum possessorum horrea, „cumeri“ appellabantur capsae plerumque saligneae, quibus agricolae frumentum seponebant.

His enumeratis iam rem nostram porro tractemus.

§. 5.

Imagines a rebus maritimis sumptae.

In hanc materiem inquirenti primo loco commemoranda videtur esse imago, qua vita humana navigationis specie depingitur. Exstat

Ep. II, 2, 200—202: ego utrum
*nave ferar magna an parva, ferar unus et idem,
non agimur tumidis velis aquilone secundo
non tamen adversis aetatem ducimus austris.*

Hanc imaginem, cui eadem inest sententia atque ei, quam in fine paragraphi prioris protuli, Horatius videtur adamasse. Nam persaepe in libris eius invenitur, quotienscumque auream mediocritatem commendat et monet, ne qua modum excedamus; cf. C. I, 5, 13; C. I, 34, 3; C. II, 10, 1; C. III, 2, 28; C. III, 29, 62; Epist. I, 1, 92.

Eodem spectant

C. I, 34, 3: *nunc retrorsum
vela dare atque iterarc cursus
cogor relictos . . .*

In carmine ab omni imitatione alienissimo casum quandam divinum sibi accidisse narrat, quo adductus esset, ut deos rursus colere inciperet.

Epist. I, 1, 16: quo mecumque *rapit tempestas deferor hospes*
H. 1. Horatius sese uni alterive philosophiae disciplinae addictum esse negat, sed adscita imagine, quae apud aequales Graecorum philosophos usitata erat, dicit se ex omnibus, quae utilissima viderentur et rectissima, in vitae usum convertere. Similis imago occurrit apud Ciceronem, Acad. II, 3, 8: „ad quamcumque sunt disciplinam quasi tempestate delati, ad eam tamquam ad saxum adhaerescunt“.

Tum in potentioris amici gratiam adipiscendam transfertur :
Ep. I, 18, 87 : tu dum *tua navis in alto est,*
hoc age: ne mutata retrorsum te ferat aura

Dictio „vela contrahendi“ has praebet translationes ;

C. II, 10, 22—24 : sapienter idem
contrahes vento nimium secundo turgida
vela . . .

Hac quoque imagine poeta monet, ut auream mediocritatem sequamur.

C. IV, 15, 3 : *ne parva Tyrrhenum per aequor*
veta darem . . .

Optime Nauckius h. l. interpretatur : „Die kleinen Segel sind das Bild der kleinen Weisen, das Tyrrhenische Meer das Bild des grossen Tatenfeldes“. Simili translatione Propertius usus est in El. III, 9, 3 : „quid me scribendi tam vastum mittis in aequor? non sunt apta meae grandia vela rati“.

Sequitur „natare“, quod in duobus exemplis deprenditur ;
Sat. II, 7, 7 : pars multa *natat modo* recta capessens,
interdum pravis obnoxia . . .

qu. I., „animi pendere, haesitare“ valet : cf. Seneca, epp. 35 :
mutatio voluntatis indicat animum natare ; Cic., de nat. deor.
III, 24, 62 : magis tu mihi natare visus es quam ipse Neptunus.
Sat. I, 4, 120 : . . . simul ac duraverit aetas

membra animumque tuum, nabis sine cortice.

quae translatio in proverbium abierat.

Eodem spectat „fluitare“

Sat. II, 3, 169 : si quis
mobilia et caeca *fluitantia* sorte laboret
reddere certa sibi

Ep. II, 18, 110 : neu *fluitem* dubiae spe *pendulus* horae
sicut ratis in alto.

Tum, naufragium metaphorice adauctum apparet in Sat.
II, 3, 19 : postquam *omnis res mea* lanum
ad medium *fracta est*, aliena negotia curo
excussus propriis (de Damasippo diruto).

Denique reliquum est, ut tres allegorias adponam.

Atque C. II, 10, 1—4 : cum iam supra commemoraverim, h. l.
praetermittendam esse censeo. — Tum a naufragis petitur

C. I, 5, 13—16: *me tabula sacer
votiva paries indicat uvida
suspendisse potenti
vestimenta maris deo.*

Solebant enim, qui naufragio divina ope erepti erant, in templis deorum marinorum tabulam votivam et vestimenta, quibus, cum naufragium facerent, erant induti suspendere (cf. Sat. II, 1, 33: A. P. 20).

In ipso huius paragraphi fine allegoriam profero qua vix ulla magis fuit opportuna ac suavis, dico C. I, 14.

Quod carmen iam Quintilianus, lepidissimus ille iudex, in Instit. orat. VIII, 6, 44, allegoriae exemplum attulit verbis hisce: „Allegoria fit . . . plerumque continuatis translationibus ut O navis . . . portum . . . totusque ille Horatii locus, quo navem pro re publica, fluctuum tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit“. Quamquam negari non potest poetae nostri animo obversatum esse Alcaei illud Ἀσπυγέτηρι τῶν ἀνέμων πτόλον et Theognidem v. 667 iam simili imagine usum esse, tamen cum iis facere nullo modo possum, qui Horatium h. l. totum ex exemplaribus Graecis pendere censeant. Ut alia praetermittam, locus ille timentium, ne navis frangatur, alter ab altero depingitur. Alcaeus nautam trepidantem in ipsa navi fluctibus iactata collocavit, Horatius vero hominem quendam in litore stantem induxit, qui misericordia captus navem tempestatibus agitatum undisque paene obrutam demersamque videt. — Quin fuerunt etiam qui allegoriam huic carmini inesse prorsus negarent, velut Bentleyus, Muretus et nostris temporibus, ni fallor, Zange-meister, sed equidem hanc litem sub iudice esse maluerim. Unum pro certo habere possumus dictiones poeticas ab Horatio de communi, ut ita dicam, posse esse haustas, at rem ipsam Horatiani plectri propriam esse. Quae cum ita sint, hac allegoria suavissima ingenii sui quasi cumulum videtur attulisse.

Sed iam rem institutam ut continuem, moneor.

§. 6.

De rerum hominum industria, factarum usu metaphorico.

Primum commemorandae videntur voces a textrino ac lanificio petitae, velut

Sat. I, 10, 44: forte epos acer
ut nemo Varius *ducit*

Sat. II, 1, 4: putat
mille die versus *deduci* posse . . .

C. III, 30, 13: princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos . . .

Epist. II, 1, 76: indignor quicquam reprehendi non quia *crasse*
compositum inlepideque putetur

Huic exemplo oppositum est

Ep. II, 1, 225: cum lamentamur non apparere labores
nostros et *tenui deducta poemata filo*

Similem translationem Lucretius iam haud raro adhibuit, cf. De r. n. II, 340: non omnibus omnia prorsumesse pari filo similique adfecta figura, V, 572: forma solis debet filumque videri. — V, 578, aliis locis.

A. P. 129: rectius Iliacum carmen *deducis* in actus

Hae imagines, quas ad carmina condenda transferri manifestum est, apud poetas Romanos praecipue eos, qui Augusti aetate vigeant, pervulgata erant. Ut ex ingenti exemplorum numero pauca adferam, habes Ovid. Trist. I, 11, 17: tamen ipse trementi Carmina ducebam qualiacumque manu, Epist. ex Ponto I, 5, 13: luctor deducere versum. Metam. I. 1, 4: perpetuum deducere carmen; Prop. I, 16, 41: saepe novo deduxi carmina versu.

Eadem inest imago Sat. II, 4, 9:

quo pacto cuncta tenerem
utpote *res tenues, tenui sermone peractas*

Sat. II, 3, 2: membranam poscas, scriptorum quaeque *retexens*
iratus tibi . . .

Quae imago Penelopae telam in memoriam revocat.

Superest C. I, 11, 7: . . . et spatio brevi
spem longam reseces

sicut filum. — Ex liberae rei publicae poetis Lucretius uno loco eam imaginem in carmina videtur transtulisse. De r. n. VI, 42: inceptum pertexere dictis.

Sequuntur translationes a marmorariis statuarumque artificibus sumptae. Atque

Sat. I, 4, 121: sic me
formabat puerum dictis

ornatius pro „erudiebat“ positum.

Sat. I, 10, 37: dumque

defingit Rheni *luteum* caput, haec ego ludo
„Defingere“, quod verbum rarius adhibetur, per ludibrium quod-

dam dictum lepidissime cum adiectivo „luteum“ coniungitur. —
Deinde

Sat. I, 5, 32: Capitoque simul Fonteius *ad unguem
factus homo . . .*

Ep. II, 2, 122: *nimis aspera sano
levabit cultu . . .*

A. P., 294: *praesectum deciens non castigavit ad unguem*
Omnia quae modo protuli exempla a marmorariis petuntur, quippe
qui marmor num satis leve ac perpolitum sit, ungue potissimum
examinare soleant. — Praeterea huc pertinent

Ep. II, 1, 72: pulchraque et *exactis* nimium distantia miror
cf. Ovid. Metam. I, 406: forma hominis, uti de marmore coepto
non exacta satis, rudibusque simillima

Ep. II, 2, 8: verna idoneus arti [signis
cuilibet, *argilla quidvis imitaberis uda . . .*

cf. Persius 3, 23: (de homine ad erudiendum facili): „udum et
molle lutum es“.

Denique duas adpono allegorias, quarum altera ab opere
figlino, altera a fingendi arte petitur.

A. P., 21: *amphora coepit
institui: currente rota cur urceus exit?*

Quae imago valet: Si excelsum carmen te facturum esse promittis,
cur ab initio celeberrimo longe recedis et praeter spem ad humile
dicendi genus prolaberis?

Postremo allegoriam adfero, quae exstat in carmine illo ce-
lebratissimo singularemque animi poetae prodit altitudinem.
Atque C, III, 30, 1-5: *Exegi monumentum aere perennius*

*regalique situ pyramidum altius
quod non imber edax, non Aquilo impotens
possit diruere aut innumerabilis
annorum series et fuga temporum.*

Cui imagini nihil habeo, quod adiungam; sicut enim picturae
quaedam singulares, si propius ad contemplandum accesseris, quasi
attenuari videntur, spatio quodam interiecto animum mentemque
oblectant et tamquam permulcent, ita vis colorque poeticus sen-
tiuntur potius quam explicantur.

Iam ad alias artes trauseo. Atque

C. IV, 9, 14: non sola comptos arsit adulteri
crines et *aurum vestibus inlitum*
mirata [Helena]

- H. l. aurum vesti intextum, proinde ac si pictum fuerit, proponitur.
Ad musica spectant: C. I, 15, 15:
. . . grataque feminis
 imbelli cithara *carmina divides*
Ep. I, 18, 59: quamvis nil *extra numerum* fecisse *modumque*
 curas . . . [cf. Graecum *παραρρυθμῶν*]
„Dividere“ proprie valet idem atque Graecum *μελίξειν*, h. l. „canere“
significat. — Epist. II, 2. 144: nimirum sapere est . . .
 sed verae *numerosque modosque* ediscere vitae
cf. Plato, Laches, p. 188 D: ἤρμωσθένος αὐτὸς αὐτοῦ τὸν βίον ξόμφωνον
 τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα . . . ἁρμονίαν καλλίστην ἤρμωσθένος; Plat.,
Protag. 326 B: πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμωσ-
 τίας δεῖται. — Denique.
Ep. I, 14, 31: quid nostrum *concentum dividat*, audi.
cf. Cicero, de offic. I, 40: melior actionum quam sonorum concentus.
 Tum fabrorum munera enumerare liceat.
Sat. I, 4, 119; simul ac *duraverit aetas*
 membra animumque tuum, nabis sine cortice.
„Durandi“ verbum iam a Lucretio saepius translate quam proprie
usitatur, cf. De r. n. III, 809: durare aetatem per omnem; V, 57,
C. I, 35, 39; . . . o utinam *nova* aliis locis.
 incude diffingas retusum in
 Massagetas Arabasque *ferrum*.
A folle sumptae sunt imagines hae.
Sat. I, 4, 19—20: at tu *conclusas hircinis follibus auras*
 usque laborantes, dum ferrum molliat ignis.
Cuius imaginis argumentum: „tu quam plurimos poteris, versus
turgidos scribere studeas“. Hunc locum imitati videntur esse Lu-
venalis et Persius; cf. Juven. Sat. 7, 111: tunc immensa cavi spi-
rant mendacia folles; Pers. V: „tu neque anhelanti, coquitur dum
massa camino, folle premis ventos“ ad hominem igitur loquacem
multorumque librorum scriptorem transfertur.
Sat. II, 5, 98: *crescentem* tumidis *infla sermonibus utrem*
His addo Ep. II, 2, 92: mirabile visu
 caelatunumque novem musis opus!
A. P. 441: delere iubebat
 et male tornatos incudi reddere versus
tamquam versus metallum esset. cf. Ovid., Trist, I, 7, 29:
 ablatum mediis opus est incudibus illud,
 defuit et scriptis ultima lima meis.

Imago id temporis vulgata cf. Crinagorae de Hecale Callimachea iudicium, quod exstat in Anthol. Pal. IX 546: *καλλιμάχου τὸ τερψιτὸν ἔπος τοῦδε.*

Sequitur limandi notio metaphorice immutata in his :

Sat. I, 2, 62; rem *patris oblimare*, malum est ubicumque Equidem Porphyriorem sequor, qui interpretatur „conterere“ significatione ab „lima“ derivata.

Sat. I, 10, 65: comis et urbanus fuerit *limatior idem*

ibid. v. 69: *detereret* sibi multa . . .

Ep. I, 14, 37: *non istic obliquo oculo mea commoda quisquam limat*, non odio obscuro morsuque venenat.

Haud infacete adscita, si annominationem respicias, quae inest dictioni „obliquo oculo limare“ idem significanti „atque limis oculis“.

His expositis imagines ab architectura sumptas percensere oportet. Velut

C. II, 3, 19: . . . *exstructis in altum divitiis* potietur heres.

C. III, 5, 45: donec *labantis consilio* patres *firmaret*

C. III, 10, 10: *ne currente retro funis eat rota*

Imago ab hominibus molem aliquam machinae rota instructae ope in sublime trahentibus petita est. Iis enim saepe vel machinae manubrium e manibus elabatur, quo facto retro currente rota retro it funis deciditque trahenda moles. Monet igitur Lycen, ne eximia pulchritudine elata nimium fortunae credat, quae „retro currente rota“ facile mutari possit. Ceterum eam imaginem ut Horatius saepius animadverteret, facile fieri potuit, eo magis quod Romae id temporis plurima aedificia exstruebantur.

Ruina metaphorice adumbratur.

C. II, 1, 32: . . . *auditumque Medis Hesperiae sonitum ruinae,*

C. II, 17, 8: ille dies *utramque* ducet ruinam . . .

C. III, 5, 40: o magna Carthago *probrosis* altior *Italiae ruinis* . . .

Sed priusquam hunc gyrum relinquamus, allegoriam adponere haud alienum. Exstat

C. III, 24, 5—7: si *figit adamantinos* *summis verticibus dira Necessitas* *clavos* . . .

Quae allegoria Necessitatis vel, ut Graece dicam Ἀνάγκης voluntatem significat certam, quae mutari nequit nostrisque studiis certos fines et terminos constituit.

Deinde a molibus levandis petitae sunt imagines:

Sat. I, 1, 4: *gravis annis*
miles ait

Sat. II, 7, 20: *qui iam contento, iam laxo fune laborat*

Alii alium huius imaginis fontem esse dicunt. Equidem cum iis facio, qui ex oneribus sublevandis depromptam esse metaphoram iudicent; cf. C. III, 10, 10, de quo loco paullo antea disputavimus. Item conferri potest Lucian. Dial. mor. 3 (286) extr. ὄρα μὴ κατὰ τὴν παρρημίαν ἀπὸ ῥήξεω μὲν πᾶν το τείνουσαι τὸ καλώδιον.

Porro Ep. I, 17, 39—41: hic *onus horret*
ut parvis animis et parvo corpore maius
hic subit et perfert . . .

ad eos, qui virtutis gloriam adpetunt, translatum.

Sat. II, 2, 78: quin *corpus onustum*
hesternis vitis animum quoque praegravat una

Ep. II, 1, 13: urit enim fulgore suo, qui *praegravat artes*
inter se positas . . .

Cum h. l. conf. Theocr. εἶδ. 17, 95: ὄλβω μὲν πάντα καταβεβρίθῃσι βουλέας; item 7, 146:

A. P., 39: . . . et versate diu *quid ferre recusent,*
quit valeant umeri . . .

Sequuntur aliquot imagines a tonsoribus petitae

Epod. 16, 54: ut neque largis
aquosus Eurus *arva radat* imbris

Sat. II, 6, 25: sive Aquilo *radit terras*

C. IV, 4, 57: duris ut ilex *tonsa**) bipennibus

Iam ad imagines transeo, quae a medicorum muneribus praebentur. Fomenta igitur metaphorico adornantur colore in his:

Epod. 11, 17: ut haec ingrata ventis dividat
fomenta volnus nil malum levantia

Fomenta h. l. quaerellarum vicem gerunt.

Ep. I, 3, 26: quodsi
frigida curarum fomenta relinquere posses

Curae animum refrigerantes quasi frigida fomenta inducuntur. Chirurgiam potius, quae vocatur, hae imagines spectant:

*) de capillis in arborum frondes translatis cf. Cap. IV. §. 1.

Sat. I, 2, 14: *quinas hic capiti mercedes exsecat*
de magno faenore facete dicitur.

Sat. I, 3, 76: denique, quatenus *excidi* penitus vitium irae
cetera item nequeunt stultis haerentia . . .

C. III, 24, 34: si non supplicio *culpa reciditur* . . .

Ep. I, 2 9: Antenor censet belli *praecidere causam*
tanquam membrum aegrotans; cf. Quintil. VIII, 3, 75: ut medici
abalienata morbis membra praecidant.

Ep. I, 3, 31: an *male sarta*
gratia nequiquam coit et rescinditur . . .

a vulnere male consuto ob eamque rem recrudescente imago
fluxit. - Huc pertinet

Ep. II, 2, 53: quae poterunt umquam satis *expurgare cicutae*
Ad quem locum Porphyrio adnotat: quod tandem inquit ellebo-
rum satis erit ut expurget insaniam. Cicutam enim pro elle-
boro posuit.

Sequuntur imagines, quae singulis binisve exemplis stant,
velut scribarum munus

Sat. I, 10, 72: *saepe stilum veritas*, iterum quae digna legi sint
scripturus . . .

nam mutanda stilo verso debebantur.

A. P. 446: incomptis *adlinet atrum*
transverso calamo signum.

Pistorem spectat

Sat I, 2, 35: aequum est non alienas
permolere uxores . . .

Aquae autem ductus

A. P., 53: et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadant, parce detorta . . .

Cuius imaginis vetustatem probat Catonis Orig., frg. 2, 18. (ed.
Jordan, pag. 12): „marrucini de Marso detorsum nomen.

Sed ad finem properanti superest, ut commemorem trans-
lationes a culina et coquendo arcessitas. Sunt igitur:

Sat. I. 3, 56: at nos virtutes ipsas invertimus atque
sincerum cupimus vas incrustare . . .

Ep. I, 2, 54: *sincerum est nisi vas, quodcumque infundi acescit*

Animae cum vase comparatio ad Platonem est referenda; cf. Plat.,
Protag. 314 B: *μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῃ ἀγγείῳ ἀπενεργεῖν,*
ἀλλ' ἀνάγκη καταθέντα τὴν τιμὴν τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα . .
ἀπιέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφραλημένον; item Lucr. VI, 17: intellegit ibi
vitium vas efficere ipsum.

Epist. I, 2, 69: quo semel est *imbuta recens servabit odorem
testa diu.*

Imago apud philosophos aequales pervulgatissima.

Ep. I. 3, 14: an tragica desaevit et *ampullatur in arte?*

Verbum „ampullandi“ ab Horatio inventum ad sublimiorem tra-
goediae sermonem transfertur.

A. P. 97: proicit *ampullas* et sesquipedalia verba, „ampulla“,
Graece *λήκτρος*, „ollam“ proprie significat.

Tum demum Sat. II. 5, 55: . . . plerumque *recoctus
scriba ex quinqueviro* corvum deludet hiantem

Sat. I, 10, 3: at idem, quod *sale multo*
urbem defricuit, charta laudatur eadem . . .

de Lucilio dicitur; cf. Persii quoque I. 114: „secuit Lucilius urbem“.
Quintilianus*) etiam abundantiam salis tribuit Lucilio.

Postremo C. IV, 12, 27: *misce stultitiam consiliis brevem*
„miscendi“ verbum in abstracta, quae vocantur, substantiva transla-
tum audaciorem praebet imaginem, quam Horatius adhibere primus
ausus est.

His enumeratis cum omnia, quae ad hunc orbem pertineant,
adposuisse mihi videar, ad rem proximam transeo.

§. 7.

Dictiones a mercatura sumptae metaphorice illustrantur.

His imaginibus cum poeta noster copiosior sit, exempla
certo ordine distributa enumerare haud inutile erit. Itaque primum
mercis et pretii vim translata percenseo. Videmus igitur in
Sat. I, 2: permultis locis „mercem“ pro „meretrice“ positam
velut Sat. I, 2, 47: tutior at quanto *merx est* in classe secunda
libertinarum dico

ibid. v. 83. adde huc quod *mercem* sine fucis *gestat* [pro
ibid. v. 104: *pretiumque avellier ante* [cunno]
quam mercem ostendi

C. III, 24, 24: et peccare nefas aut *pretium est mori.*
de mulierum castitate.

Ep. I, 12, 24: vilis amicorum est *annona, bonis* ubi quid dest.

C. IV, 12, 22: ad quae si properas gaudia, cum tua
velox *merce* veni

Deinde verba: „emere, vendere“, similia potestate translata
adaugentur in his.

*) X, 1, 94.

C. III, 14, 2: *morte venalem petiisse laurum*

Ep. I, 18, 48: *cenes ut pariter pulmenta laboribus empta*
de potentioris cuiusdam amici comite, qui invitus venatum ire
cogitur. — Ep. II, 1, 75: *si versus paullo concinnior unus et alter*

iniuste totum ducit venditquepoema . . .

„vendere“ vim „commendandi“ prae se fert; cf. Cic., ad Att.
XIII, 12: „Ligarianam praelare vendidisti, post quidquid scripsero,
tibi praeconium deferam“. — Huc spectat

Sat. II, 6, 19: *nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster*
autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae

C. IV, 12, 16: *sed pressum Calibus ducere liberum*

si gestis

nardo vina merebere

C. IV, 7, 13: *damna tamen celeres reparant caelestia lunae*
quae imago valet: „quanta celeritate tempora fugiunt, tanta
redire solent“.

Sequitur, ut deinceps modorum ac ponderis usum meta-
phoricum explanemus.

Sat. I, 3, 78: cur non

ponderibus modulisque suis ratio utitur . . .

Sat. I, 3, 70—72: amicus dulcis, ut aequum est,

cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce,

si modo plura mihi bona sunt, inclinet, amari

si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.

Ep. I, 7, 98: *metiri se quemque suo modulo ac pede*

verum est.

Ep. II, 1, 20: *cetera nequaquam simili ratione modoque*

aestimat . . .

Ep. II, 1, 29: . . . Romani *pensantur eadem*

scriptores trutina . . .

Tum pecunia nummique aliquot imagines subministrant,
velut

Sat. II, 7, 113: adde quod idem

non horam tecum esse potes non otia

recte ponere

quasi otium pecunia aliqua sit quam optime collocanda.

C. I, 1, 20: *nec partem solido demere de die*

spernit

Ep. I, 7, 23: nec tamen ignorat, quid *distent aera lupinis* quae translatio valet: „vera a falsis discernere“.

Sat. I, 6, 13: contra Laevinum
unius assis
non unquam pretio licuisse.

A. P., 59: licuit semperque licebit
signatum praesente nota producere nomen

Imago a nummis ad verba haud invenuste translata.

Porro accedunt verba ad creditorem et debitorem spectantia, quorum color metaphoricus conspicitur in hisce:

Sat. II, 1, 31: ille velut fidis arcana sodalibus olim
credebat libris

Sat. II, 4, 21: pratensibus optima fungis
natura est; aliis male creditur . . .

C. I, 3, 5: navis, quae *tibi creditum*
debes Vergilium . . .

C. I, 24, 11: *non ita creditum*
poscis Quintilium deos.

Similiter fraudare semel deprenditur:

Sat. I, 6, 124: unguor olivo
 non quo *fraudatis* immundus Natta *lucernis*

His adiungendae sunt translationes, quae a codice accepti et expensi petita sunt.

C. I, 9, 14: quem fors dierum cumque dabit *lucro*
adpone . . .

C. III, 29, 54: si celeris quatit [fortuna]
pinnas, resigno quae dedit . . .

„resignare“ proprie valet idem atque aes alienum reddere, quo facto signa testium, qui praestiterant, debebantur; h. l. translate, dimittendi, spernendi vim prae se fert.

Ep. I, 7, 34: hac ego si compellor imagine, *cuncta resigno*

E. II, 1 234: Choerilus, *incultis qui versibus et male natis*
rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos . .

„referre“ enim dicitur, si quis in codice accepti et expensi acceptam pecuniam testatur.

Denique apponenda ibi essent exempla, quae „mutandi“ verbum metaphorica ratione instructum suppeditant, sed cum a prosae orationis usu haud longe recedant ob eamque rem translatio vix sentiri videatur, propterea his omissis ad ea, quae sequuntur, transire malo.

§. 8.

Imagines a variis vitae privatae muneribus atque condicionibus petitae

Primum comites, qui cives nobiliores ac divitiores sequebantur, metaphorice usurpantur, velut

Sat. II, 3, 11: quorsum pertinuit stipare Platona Menandro,
Eupolin, Archilochum, *comites educere tantos?*

Damasippus h. l. Horatium reprehendit, quod dum russire vult, illorum poetarum libros secum portet.

C. I, 28, 21: me quoque *devexi rapidus comes Orionis*
. *notus* obruit undis

C. IV, 5, 24: *culpam poena premit comes*

Hoc substantivum iam Plautus in res animo carentes transferre ausus est; cf. Poen. III, 3, 14/15: viam qui nescit, qua deveniat ad mare, cum oportet amnem quaerere comitem sibi; Amph. II, 2, 5: ita dis est complacitum, voluptatem ut maeror comes consequatur; Mercat., V, 2, 30: non amittunt hi me comites . . . cura nimia . . . neque minus alios ante Horatium poetas hoc usu copiosos fuisse multa exempla docent; cf. locos ex Lucretio congestos apud Raumerum.

Deinde a peregrinando una deprenditur imago

Ep. I, 12, 13: si Democriti pecus edit agellos
cultaque, dum *peregre est animus sine cor-*
[pore velox?

Quem locum Wielandius egregie vertit: „indes sein Geist vom Leib abwesend ins Ideenland hinübergeflogen ist“. Ceterum imago ex Platone profecta videtur esse. sicut patet ex Theaet. p. 173 e: (de philosopho): τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κείται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ, ἣ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγήσαμένη μικρὰ καὶ οὐδὲν, ἀτιμάσασα πανταχῆ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τὰ τε γὰρ ὑπὲρθε καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα . . . ; Lucr. I, 72 ss: [de Epicuro]:

ergo vivida vis animi pervicit, et extra
processit longe flammantia moenia mundi
atque omne immensum peragravit mente animoque.

Sequitur imago a res domesticas administrando petita:

Sat. I, 2, 75: tu si modo recte
dispensare velis ac non fugienda petendis
immiscere.

Dispensatores“ enim appellabantur ii, quibus rei familiaris cura a divitibus mandata erat.

Tum singulas binasve profero imagines, quarum prima a coacervando sumpta est, alterae ad profundendum atque aleam, denique ad furtum sunt revocandae.

C. I, 28, 19: mixta senum ac iuvenum *densentur* funera
Similiter „cumulare“ et „accumulare“ a Lucretio transfertur; cf.
Lucr. VI, 1235: idque in primis cumulabat funere funus; III, 71;
„caedem eade accumulantes“.

C. I, 12, 38: Regulum et Scauros *animaeque magnae*
prodigum Paulum superante Poeno
. . . . insigni referam Camena . . .

C. I, 18; 16: *arcanique fides prodiga*, perlucidior vitro.
Sat. II, 5, 50: perraro *haec alea* fallit . . .
„Alea“ h. l. vocatur metaphorice, si quis patrem filii, cui valetudo
est infirmior, adulatus id agit, ut heres adscribatur.

C. II, 1, 6: de Pollione, qui bella civilia memoriae prodidit:
periculosae plenum opus aleae
tractas

Sat. I, 3, 35: denique *te ipsum*
concute, numqua tibi vitiorum inseverit olim
natura aut etiam consuetudo mala . . .
sicut furem, quem furti arguimus.

Iam vero ab eo, qui opes in terris abditas effodit, translatio
proficiscitur haecce:

Epist. II, 2, 115: *obscurata diu populo bonus eruet* atque
proferet in lucem speciosa vocabula
rerum, quae
nunc situs informis premit et deserta
vetustas.

Sequuntur deinceps:

C. III, 8, 27: *dona praesentis cape laetus horae*
C. II, 5, 7: nunc fluvis gravem
solantis aestum . . .

proinde ac si fluvii aqua vitulam consolata sit.

Tum poetarum gloria atque honos has imagines praebent.
Sat. I, 10, 48—49: neque ego illi *destrahere* ausim
haerentem capiticum multa laude coronam . .

Ep. I, 19, 26: . . . ne *me foliis ideo brevioribus ornes* . .
Ep. II, 2, 96: . . . quare *sibi nectat uterque coronam* . . .

Huc referenda sunt :

Epod. 14, 7 : inceptos olim iambos

ad umbilicum adducere

Sat. I, 1, 121 : . . . ne me Crispini *scrinia* lippi

compilasse putes, verbum non amplius addam.

Alterum pro, ad finem perducere“ alterum pro, „exscribendo“ ponitur. — His adiungo translationes a philosophorum doctrina accessitas :

Ep. II, 1, 45—49 : utor permissio, caudaeque pilos ut equinae

[paulatim

vello et demo unum demo etiam unum

dum cadat elusus ratione ruentis acervi,

qui redit in fastos et virtutem aestimat annis.

Imago revocanda est ad soritem illum a philosophis Megaricis inventum, quem stoici receperunt et in disserendo subtiliter adhibebant. — Sequuntur nomina a philosophis potissimum usitata, quorum origo ad geometriam referri merito potest
Atque

Sat. II, 7, 86 : in se ipso totus, *teres atque rotundus*

externi ne quid valeat per leve morari . . .

Translatio sumpta a sphaera, quae rei perfectae atque absolutae speciem praebet auctore Empedocle (frg. 33 apud Peyron) : „σφαῖρος κυκλωτερῆς μινύη περιγηεῖ γαίωv“; cf. Platon., Timaeus, 33. B.

Ep. I, 6, 34 : mille talenta *rotundetur*. . . porro et

tertia succedant, et quae *pars quadret acervum* .

„quadrare“ metaphoricè adumbratum idem valet atque partium convenientia aliquid ornare ; cf. Cic. Orator., 197 : quadrare orationem : Quintil. II, 5, 9 : quadrata verborum compositio.

Ep. II, 2, 44 : scilicet ut vellem *curvo dinoscere rectum*

Et „curvum“, Gr. τὸ *τροχόν* et rectum=τὸ ὀρθόν a geometria ad philosophiae partem moralem transferuntur. cf. Pers. IV, 11 : „rectum discernis ubi inter curva subit vel cum fallit pede regula varo“.

A. P. 323 : Grais ingenium, Grais dedit *ore rotundo*

Musa loqui . . .

„os rotundum“ idem est, quod a rhetoribus Graecis *στόμα τρογγύλον* appellabatur. Id enim, rotundum habebatur, quidquid verbis et sentiis ita enuntiatum esset, ut in eorum forma concinnitas elegantia artificium appareret; cf. Cic. Brut. 78, 272 :

eratque verborum et delectus elegans et apta et quasi rotunda constructio; item Cic. orat. 13, 40; Gellius N. A., XI, 13, 4: sententia rotunda; ib. XVII, 20, 4: numeri rot.

His addo translationem a ludo gramaticorum tractam:

Ep. I, 1, 54: virtus post nummos: haec lanus summus ab imo *prodocat, haec recinunt invenes dictata senesque . . .*

Tum demum puerorum lusus spectant:

Sat. I, 4, 10: (de Lucilio) in hora saepe ducentos . . . versus dictabat *stans pede in uno*.

hac imagine facilitas, qua versus fecerit, depingitur.

Sat. II, 3, 53: . . . nihilo ut sapientior ille, qui te ueridet, *caudam trahat . . .*

Haec imago quid sibi velit, Porphyrii adnotatione explicatur: „solent enim pueri deridentes nescientibus [a tergo caudam] suspendere.“ — Eadem videtur subesse imago

Sat. II, 3, 299: dixerit insanum qui me, totidem audiet atque *respicere ignoto discet pendentia tergo*

Sunt qui translationem eam ad fabulam illam de peris duabus revocandam esse censeant. Equidem in integro relinquo, utra sententia magis valeat.

A. P. 417: *occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est et quod non didici sane nescire fateri.*

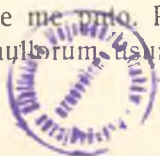
Huius quoque imaginis interpretationem Porphyrii debemus; adnotat enim: hoc ex lusu puerorum sustulit, qui ludentes solent dicere: „habeat scabiem quisquis ad me venerit novissimus“. — Poetae igitur ab Horatio h. l. vituperati artem poeticam quasi lusum quandam existimant puerorum, quorum maxime interest, ne extremi ad metam accurrant; cui si acciderit, ceteri scabiem precantur.

Postremo „funus“ translata ratione semel deprenditur.

C. I, 37, 8: [Cleopatra] . . . dum Capitolio regina dementis ruinas, *funus* et imperio parabat

Quam imaginem iam a Lucretio usurpatam esse patet ex Lucr. III. 709: „natura funeris expers;“ V, 326: „funera Troiae.“

Quibus exemplis enumeratis omnia, quae ad vitam privatam pertinent, exposuisse me puto. Restat igitur, ut in eius capitis fine verborum nonnullorum usum translatum percenseam.

§. 9.

De nonnullorum verborum, velut cessandi, cubandi, celandi, aperiendi, claudendi usu metaphorico.

In ipso huius capituli fine vim translata[m] verborum, quae prioribus generis iniungi non potuerunt, perscrutari nobis constitutum est. Atque ut initium enumerandi capiamus a verbo cessandi, quod proprie valet „cunctari“, hos exhibeo locos: Primum translate significat idem atque otiari, velut

Ep. I, 7, 57: praeconem notum

et properare loco et *cessare* et quaerere et uti

Ep. I, 10, 46: notum

cogere quam satis est, ac non *cessare* videbor.

Ep. II, 2, 183: cur alter fratrum *cessare* et ludere et ungui praeferat Herodis palmetis pinguibus, . . .

Eodem spectat:

C. III, 28, 8: . . . parcis deripere horreo

cessantem Bibuli consulis amphoram?

quasi amphora aliquamdiu in cella vinaria recondita prodire cunctetur.

Interdum „cessare“ pro „aberrando a recta via“ ornate adsciscitur: Ep. II, 2, 14: . . . semel hic *cessavit* et, ut fit

in scalis latuit metuens pendentis habenae..

sane de mancipio.

A. P. 357: sic mihi, qui *multum cessat*, fit Choerilus ille, quem bis terve bonum cum risu miror . . .

Sequuntur verba „declinare, cubare“, similia.

Sat. II, 2, 6: *adclinis falsis* animus meliora recusat

„adclinis“ translate valet idem atque „promptus ad aliquid“.

Sat. II, 3, 154; deficient inopem venae te, ni cibus atque

ingens accedit stomacho fultura ruenti

Similiter Lucretius fulciendi notionem transtulit, cf. III, 1146; omnia debet fulcire cibus, item IV, 864; IV, 947.

C. I, 33, 17: . . . Cyrus in asperam

declinat Pholoen . . .

Eadem translatio inest:

Ep. II, 1, 97: *suspendit picta voltum mentemque tabella*

Tum „cubare“ exstat in his:

C. I, 17, 11: utcumque dulci, Tyndari, fistula

valles et *Usticae cubantis*

levia personuere saxa . . .

C. IV, 13, 8: . . . ille [scil. Cupido] virentis et
doctae psallere Chiae
pulchris *excubat* in genis

Quae imago et Graecoris poetis usitata erat; cf. Sophocl., Antigona.,
781: Ἐρωῶς . . . ὅς ἐν μαλακκῆς παρελκῆς νεάνιδος ἐννοχηθείς.

Tum ad celandi verba transeo.

Atque Sat. I, 4, 89: *condita* cum verax aperit *praecordia* Liber

Sat. II, 8, 28: . . . aves, conchylia, pisces

longe dissimilem noto *celantia* sucum

adeo sane, ut non facile cognosceres, quidnam esset,

C. S, 9: alme sol, curru nitido diem qui

promis et *celas* . . .

C. IV, 14, 45: te fontium qui *celat* origines

Nilusque . . .

C. I, 15, 3: *ingrato celeres obruit otio*

ventos . . .

Ep. I, 16, 68: perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
semper in agenda festinat et *obruitur re*.

Huius verbi usum metaphoricum pervetus tum esse patet ex
Enn. Annal. XVI, frg. 282 [Vahl]. — Praetera apud Lucretium
aliquoties legitur: cf. V, 648; VI, 866, — Horatius vero primus
audacior imagine usus in nomina, quae vocantur, abstracta
transtulit.

His adnumerandae sunt translationes;

C. I, 18, 12; nec *variis obsita frondibus*

sub divum rapiam.

C. I, 7, 29: . . . certus enim promissit Apollo

ambiguam tellure nova *Salamina* futuram . . .

quae verba significant: ambiguum fore, si quis in posterum Sala-
minis meminerit, utram velit indicare in sinu Saronico an insula
Cypro.

Postremo verba, quibus significatur „aperire, claudere“, ut
enumerem restat. Atque aperiendi notio exstat in his:

Epod. 11, 14: simul calentis inverecundus deus

fervidiore mero *arcana promorat loco*.

Sat I, 4, 89: *condita* cum verax *aperit* praecordia Liber

C. I, 24, 17: non lenis precibus facta *recludere*

Ep. I, 5, 16: quid non ebrietas *dissignat? operta recludit*...

Ep. I, 5, 25: ne fides inter amicos

sit qui *dicta foras eliminat* . . .

„Eliminare“ priscae Latinitatis proprium est. Nonius p. 38. Merc. multa profert exempla ex Pacuvio, Pomponio, Ennio, Accio de prompta. Velut Accius in Meleag. fr. 448*) „eliminor“ in genere passivo adhibet. Neque dubitari potest, quin in Phoeniss. 592: „egredere, exi, efer te, elimina urbe“ — „te“ vocula et ad „elimina“ referenda sit.

Tum aures, prout alter alterius verba animo imbibit an parvi aestimat, pulcherrimas praebent imagines huc potissimum revocandas, velut

Sat. II, 6, 46: . . . quae *rimosa* bene deponuntur *in aure* de rebus vanis atque inanibus iocose dictum.

Ep. I, 16, 26: si quis bella tibi terra pugnata marique
dicat et his verbis *vacuas permulceat aures*

Ep. I, 18, 70: nec retinent *patulae commissu fideliter aures*
De poeta ipso Ep. II, 2, 105: idem finitis studiis et mente recepta
obturem patulas impune legentibus aures.

Deinde ad claudendi notionem tamquam traducimur imagine hacce:

Epod. 17, 53: quid *obseratis auribus* fundis preces?

Canidiam haec verba loquentem lepidissime inducit poeta postquam *παλινοφθίαν*, si Graeca voce uti licet, per cavillationem ac ludibrium pronuntiavit.

Sat. II, 1, 28: . . . me pedibus delectat *claudere* verba
Lucili ritu

quae imago significat: verba pedibus claudendo versum efficere, cui opponitur liberior oratio et plane ut dicitur vere soluta.

C. II, 4, 23: cuius octavum trepidavit aetas
claudere lustrum.

Poeta de sua ipsius aetate, cum id carmen scripsit.

Ep. II, 2, 105: *obturem* patulas impune legentibus aures
cf. Graecum: *βύειν τὰ ὦτα.*

A. P., 76: versibus impariter iunctis querimonia primum
post etiam *inclusa est voti sententia compos.*

Cum h. l. cf. Sacerdotis grammatici p. 510 [Keil] hoc metro mortuis fletus componebant antiqui vel epigrammata consecrationum, sicut Horatius docet de arte poetica . . .

Iam vero exemplorum uberrima copia docemur poetae nostri animum in vitae privatae muneribus saepissime versatum

*) Ribbeck, tragg. Latt. rell.

esse indeque permultas imagines deprompsisse. Item longe plurimas translationes rebus hominum opera factis subministrari ex huius capituli paragrapho sexta late patet. Neque minus raro a poeta nostro suavissimas imagines inventas et multarum dictionum vim metaphoricam longius provectam esse suoapte loco monstratum est. Ut ex exemplorum numero permagno pauca exhibeam, quam sublimis est ornatus poetici cum clavo togae purpureo comparatio! (A.P. 15—17); vel c. III, 29, 56 pauperiei honestae cum proba sine dote virgine. Porro vita humana navigationis specie ob oculos posita Ep. II, 2, 200-202; Ep. I, 18, 87; C. II, 10, 22-24, ne enumerando C. I, 14 semel iam exposita repetam. Praeterea multas easque peculiare praebet imagines e texendi arte desumptas. Tum C. IV, 12, 7 „miscendi“ usum translatum longius provexit, item lepidissima invenit epitheta „auris“, velut rimosa (Sat. II, 6, 46): vacua (Ep. I, 16, 26); patula (Epist. I, 18, 70; Ep. II, 2, 105). Denique suum ipsius praeceptum secutus, ubi res poscere videbatur, verba diu obscurata, ut ipse ait, in lucem proferre non dubitavit, velut „eliminare“. Postremo de scriptoribus, qui Horatio exemplo fuerunt, ad ea, quae in fine capituli III. commemoravi, relego. — Sed iam caput sextum aggrediamur.

NOTAE.

¹⁶⁾ Quamquam „turbidum“ codd. fide nititur, tamen „turgidum“ recipere maluerim, quod epitheton „turgidum“ ita depingit, ut rem quasi oculis cernere videaris; cf. Hesiod., *Θεογον.* 131. *πῆλαγος οὐδ' ἔματι θῆον.*

¹⁷⁾ Hunc versum neque Bibaculo, neque A. Furio Antiati, cuius mentio fit apud Gellium in. N. A. XVIII, 11, tribui posse optime docet Schanz, *Römische Litteratur* I,³ pag. 136.

¹⁸⁾ Nicolai Heinsii emendatio „relectos“ a Bentleyo quoque probata, quamvis pulcherrima sit, non est necessaria, quia codd. scriptura „relictos“ sensui minime repugnat.

¹⁹⁾ Haec lectio cum in Bland. ant. exstet, a Lambino recepta, probata a Bentleyo sit, praeferenda mihi videtur esse scripturae „perfectum“ a codicibus exhibitae. Neque pauci viri docti, quos auctoritate plurimum valere inter omnes constat, scripturam „praeseptum“ recipere dubitaverunt, velut L. Müller, Hauptius, Meinecke, Kiesslingius, qui h. l. contrarium quoddam temeritati istorum, qui „non unguis ponere curant“ (v. 297) significari rectissime docet.

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

1. Skład grona nauczycielskiego przy końcu r. szk. 1908/9.

a) Nauczyciele przedmiotów obowiązkowych.

1. **Frączkiewicz Aleksander**, c. k. dyrektor, dyrektor c. k. komisji egzaminacyjnej dla naucz. szkół ludowych, zast. przewodn. c. k. Rady szk. okręg.
2. **Ks. Bielówka Franciszek**, c. k. profesor, prefekt Bursy im. Jakubowicza, uczył rel. rz.-kat. Iab, II, IIIab, IVab, V—VIII, razem 22 godzin tygodniowo.
3. **Bobjak Grzegorz**, c. k. prof., zawiadowca gabin. natur. hist., członek c. k. komisji egz. dla naucz. szkół lud., gosp. kl. IIc, uczył mat. IIc₃, hist. nat. Ic₂, IIc₂, IIIc₂, Va₂, VIa₄, VIb₂, prop. VIIa₂, VIIb₂, VIIIA₂, razem tygodniowo 21 godzin.
4. **Chmielowiec Maryan Kazimierz**, zast. naucz., uczył j. łać. Ic₈, j. pol. Ic₃, IIc₃, IVc₃, razem tygodniowo 17 godzin.
5. **Chromcewicz Jerzy**, zast. naucz., gosp. kl. IVa, uczył j. pol. Ib₃, IIc₃, mat. Ia₃, IIb₃, IIIc₃, IVa₃, fiz. IVa₃, razem 21 g. tyg.
6. **Cwojdzinski Tadeusz**, c. k. prof. w VIII. randze, zawiadowca gabin. fizykal., gospodarz kl. VIIIA, uczył mat. VIb₃, VIIIA₂, VIIIB₂, fiz. VIIIA₄, VIIIB₄, prop. VIIIB₂, razem 17 g. tygod.
7. **Ks. Dubicki Bazyl**, c. k. prof., uczył rel. gr.-kat. Iac, II, IIIac, IVac, V—VIII, razem 22 godzin tygodniowo.
8. **Falschberg Joachim**, zast. naucz., uczył j. niem. Ic₆, IIb₅, IIIc₄, IVa₄, IVc₄, razem 23 godzin tygodniowo.
9. **Filipek Jakób**, c. k. prof., członek c. k. komisji egzamin. dla naucz. sz. lud., uczył j. niem. IIIa₄, VIIa₄, VIIb₄, VIIIA₄, VIIIB₄, razem 20 godzin tygodniowo.
10. **Dr. Goldschlag Marek**, egz. zast. naucz., uczył j. niem. IIIb₄, IVb₄, Va₄, Vb₄, VIa₄, VIb₄, razem 24 godzin tygodniowo.
11. **Dr. Handel Salomon**, c. k. prof., reprezentant wyznania mojż. w c. k. R. sz. okręgowej, gosp. kl. VIIIB, uczył j. łać. VIIIA₅, VIIIB₅, j. greck. VIIIA₅, VIIIB₅, razem 20 godzin tygodn.

12. **Hassny Józef Bronisław**, naucz., gosp. kl. VIa, uczył j. łać. Va₆, VIa₆, j. grec. IVa₄, Va₅, razem 21 godzin tygodniowo.
13. **Holuka Roman Aleks. Piotr**, c. k. prof., uczył hist. Ib₃, IIIa₃, IVa₄, Vb₃, VIa₄, VIIb₄, razem 21 godzin tygodniowo.
14. **Husak Włodzimierz**, zast. naucz., gosp. kl. IIIc, uczył j. rus. IIab₂, IIIab₃, IIIc₂, mat. Ib₃, Ic₃, IIa₃, IIIb₃, IIIc₃, razem 21 godzin tygodniowo.
15. **Kankofer Aleksander**, zast. naucz., gosp. kl. Ib, uczył j. łać. Ib₃, IVb₆, j. grec. IVb₄, razem 18 godzin tygodniowo.
16. **Kaznowski Adam Tomasz**, naucz., członek c. k. komisji egz. dla naucz. sz. ludow., gosp. kl. IIIa, uczył j. łać. IIIa₅, j. grec. IIIa₅, j. pol. VIa₃, VIIb₃, razem 17 godzin tygodniowo.
17. **Kowalski Paweł**, c. k. prof., gosp. kl. IIa, uczył j. łać. IIa₃, hist. geogr. IIa₄, VIIa₃, VIIb₃, VIIIa₃, VIIIb₃, razem 20 g. tyg.
18. **Kyprian Włodzimierz**, zast. naucz., uczył j. łać. IVa₆, j. rus. IVab₂, IVc₂, V₂—VIII₂, razem 20 godzin tygodn.
19. **Knopf Salomon**, egz. zast. naucz., uczył j. niem. Ib₆, h. nat. Ia₂, Ib₂, IIa₂, IIb₂, IIIa₂, IIIb₂, Vb₂, razem 20 godzin tygodn.
20. **Nasielski Józef**, egz. zast. naucz., gosp. kl. IVb, uczył mat. IVb₃, Va₄, Vb₄, VIIb₃, fiz. IVb₃, VIIb₃, razem 20 g. tygodn.
21. **Olberk Antoni**, zast. naucz., uczył j. łać. IIc₈, j. pol. IVb₃, Vb₃, VIb₃, VIIb₃, razem 20 godzin tygodniowo.
22. **Paszczyński Adam**, c. k. prof. w VII. randze, zast. dyrektora c. k. komisji egzam. dla naucz. sz. lud., gosp. kl. VIIb, uczył j. łać. IVc₆, VIIb₆, j. grec. VIb₅, razem 17 godzin tygodn.
23. **Pieczonka Edward**, zast. naucz., gosp. kl. Ia, uczył j. łać. Ia₃, IIIb₆, j. pol. Ia₃, razem 17 godzin tygodniowo.
24. **Popowski Jan**, zast. naucz., gosp. kl. Vb, uczył j. łać. Vb₆, j. grec. IVc₄, Va₅, Vb₅, razem 20 godzin tygodniowo.
25. **Reiter Edward**, zast. naucz., na urlopie w II. półr.
26. **Rozumkiewicz Józef**, egz. zast. naucz., na urlopie w I. i II. półroczu.
27. **Rylski-Scibor Władysław**, naucz., członek c. k. komisji egzam. dla naucz. sz. lud., gosp. kl. Va, uczył j. pol. Va₃, VIIa₃, VIIIa₃, j. niem. IIc₅, geogr. hist. Va₃, razem 17 g. tygodn.
28. **Sabat Andrzej**, egz. zast. naucz., gosp. kl. IVc, uczył j. niem. IIa₅, mat. IVc₃, VIa₃, VIIa₃, fiz. IVc₃, VIIa₃, razem 20 g. tyg.
29. **Siorek Franciszek**, egz. zast. naucz., gosp. kl. IIIb, uczył j. pol. IIIb₃, j. niem. Ia₆, geogr. hist. Ia₃, IIb₄, IIIb₃, IVb₄, razem 23 godzin tygodniowo.

30. **Dr. Stock Jan**, naucz., na urlopie.
31. **Szafran Tomasz**, c. k. prof. w VIII. randze, gosp. kl. VIIab, uczył j. łac. VIIa₅, VIIb₅, j. grec. VIIa₄, VIIb₄, razem 18 godzin tygodniowo.
32. **Tychowski Włodzimierz Edward**, zast. naucz., gosp. kl. Ie, uczył j. rus. Iab₂, Ic₂, IIc₂, geogr. hist. Ic₃, IIc₄, IIIc₃, IVc₄, razem 20 godzin tygodniowo.
33. **Tyczyński Andrzej**, egz. zast. naucz., uczył j. łac. IIIc₆, j. grec. IIIb₅, IIIc₅, j. pol. IVa₃, razem 19 godzin tygodniowo.
34. **Wilusz Adam**, zast. naucz., gosp. kl. IIb, uczył j. łac. IIb₈, j. pol. IIa₃, IIb₃, IIIa₃, razem 17 godzin tygodniowo.
35. **Dr. Załęcki Artur**, naucz., na urlopie.

b) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Filipek Jakób**, j. w., uczył j. franc. w 4 oddz. 8 g. tygodn. i j. angiels. w 2 oddz. 4 g. tygodn.
2. **Holuka Roman**, j. w., uczył h. kr. rodz. w IIIa, IVa, VIa, VIb, po 1 g. tygodn.
3. **Kowalski Paweł**, j. w., uczył h. kr. rodz. VIIa i b po 1 g. tyg.
4. **Lewandowski Kalikst**, kierown. sz. lud., uczył rys. w 3 oddz. 6 godzin tygodn.
5. **Olberk Antoni**, j. w., uczył kaligrafii w 2 oddz. 2 g. tygodn.
6. **Siorek Franciszek**, j. w., uczył h. kr. rodz. IIIb i IVa, po 1 godz. tygodn.
7. **Tychowski Włodzimierz**, j. w., uczył h. kr. rodz. IIIc, IVc, po 1 godz. tygodn.
8. **Wilusz Adam**, j. w., uczył śpiewu w 4 godz. tygodn.
9. **Tow. gimn. „Sokół“** uczyło gimnastyki w 13 oddz., 13 g. tyg.

II. Zmiany w składzie grona nauczycielskiego w ciągu roku szkolnego 1908/9.

1. C. k. Rada krajowa zatwierdziła w zawodzie nauczycielskim i nadała tytuł c. k. profesora a) ks. Bazylemu Dubickiemu rozp. z d. 4. lipca 1908 l. 21585; b) Dr. Salomonowi Mandlowi rozp. z d. 15. lipca 1908 l. 31591; c) Romanowi Holuce rozp. z d. 20. października 1908 l. 50360; d) ks. Franciszkowi Bielówce rozp. z d. 17. marca 1909 l. 11042.

2. C. k. Rada Szkolna krajowa zamianowała rzeczyiw. naucz. w tut. zakładzie Dr. Artura Załęckiego rozp. z d. 28. sierpnia 1908 l. 37229.
3. C. k. Rada Szkolna krajowa zamianowała zastępców naucz. w tut. zakładzie rzeczywistymi nauczycielami:
 - a) Michała Posackiego w c. k. gimn. z j. w. rus. w Kołomyi rozp. z d. 9. lipca 1908 l. 10768;
 - b) Stanisława Boronia w c. k. gimn. z j. w. pol. w Kołomyi rozp. 14. lipca 1908 l. 20278;
 - c) Juliana Czajkowskiego w c. k. gimn. z j. w. rus. w Stanisławowie rozp. z d. 14. lipca 1908 l. 20804;
 - d) Jarosława Opatrnego w c. k. gimn. I. w Nowym Sączu rozp. z d. 15. lipca 1908 l. 20279;
 - e) Jana Małachowskiego w c. k. gimn. w Buczaczu rozp. z d. 25. sierpnia 1908 l. 2636 Pr.
 - f) Kazimierza Kowalczewskiego w c. k. gimn. w Buczaczu rozp. z d. 25. sierpnia 1908 l. 253 Pr.
4. C. k. Rada Sz. kraj. przeniosła z tut. zakładu zastępców naucz.:
 - a) Teodora Zakałatę rozp. z d. 19. sierp. 1808 l. 39366 do c. k. g z j. w. rus. w Stanisławowie;
 - b) Jana Lebiszczaka rozp. z d. 26. sierpnia 1908 l. 39697 do c. k. g. Franc. Józefa w Tarnopolu.
5. C. k. Rada Sz. kraj. przeniosła do tut. zakładu zastępców naucz.:
 - a) Salomona Knopfa z c. k. g. w Buczaczu rozp. z d. 19. sierpnia 1908 l. 39366;
 - b) Józefa Rozumkiewicza z c. k. g. IV. we Lwowie rozp. z d. 19. sierp. 1908 l. 39366.
6. C. k. Rada Sz. kraj. zamianowała w tut. zakładzie zastępcami naucz.:
 - a) Dr. Marka Goldschlaga rozp. z dnia 19. sierpnia 1908 l. 28990;
 - b) Włodzimierza Kypriana rozp. z dnia 19. sierpnia 1908 l. 36051;
 - c) Edwarda Pieczonkę rozp. z d. 19. sierpnia 1908 l. 37860;
 - d) Kazimierza Maryana Chmielowca rozp. z d. 9. paździer-nika 1908 l. 30810.
7. C. k. Rada Sz. kraj. przeniosła w stan spoczynku c. k. profesorów :

- a) Jana Warchoła rozp. z dnia 20. stycznia 1909 l. 2234;
 b) Mikołaja Baczyńskiego rozp. z d. 15. marca 1909 l. 14847.
8. C. k. Rada Sz. kraj. udzieliła urlopów:
- a) na r. 1908/9 Dr. Janowi Stockowi rozp. z d. 22. maja l. 22160;
 b) na I. półroczu 1909 Józefowi Rozumkiewiczowi rozp. z d. 23. września 1908 l. 43778;
 c) na czas od 1. października do 15. listopada 1908 Janowi Popowskiemu rozp. z d. 5. września 1908 l. 47510;
 d) na II. półr. α) Dr. Arturowi Załęckiemu rozp. z d. 2. lutego 1909 l. 2727;
 β) Edwardowi Reiterowi rozp. z d. 12. grudnia 1908 l. 62513;
 bezpłatnego γ) Józefowi Rozumkiewiczowi rozp. z 2. lutego 1909 l. 2725;
 e) na czas od 15. kwietnia do 15. maja Jerzemu Chromcewiczowi rozp. z d. 21. kwietnia 1909 l. 18629.
9. C. k. Rada Sz. kraj. uwolniła od obowiązków naucz. w tut. zakładzie zast. naucz. Antoniego Wróbla rozp. z d. 2. września 1908 l. 39366.

III. Plan nauki.

A) Przedmioty obowiązkowe i względnie obowiązkowe.

Ponieważ nauka odbywała się zupełnie według planów i instrukcyi c. k. Ministerstwa W. i O. i c. k. Rady Szkolnej krajowej, przeto zamieszcza się poniżej tylko wykaz lektury łacińskiej, greckiej, polskiej, ruskiej i niemieckiej.

a) *Lektura łacińska.*

III. kl. Z Korneliusza Neposa przeczytano życiorys Arystydesa, Cymona, Miltyadesa, Temistoklesa, Epaminondasa, Pelopidasa i Hannibala.

IV. kl. C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico, l. I. c. 1—29. l. IV. l. VI. c. 11—28. P. Owidyusza Nasona: Filemon i Baucis, Orfeusz i Eurydyka, Zajęcie miasta Gabii.

V. kl. Livii ab urbe condita ks. I. cap. 1—35. XXI. cap. 1—30.

Ovidii Nasonis: Diluvium, Niobe, Porwanie Proserpiny, Apoteoza Cezara, Midas, Ocalenie Aryona, Zejście Fabiuszów, Pożegnanie Rzymu, Nieuleczalne cierpienia.

VI. kl. Sallustii Crispī Bellum Catilinac; Cic. in Catil. or. I., II.; Vergilii Maronis Ecl. I., IX., Laudes vitae rusticae, Acneidos I. I., II.

VII. kl. Cic. Pro Roscio Amerino; Tuscul. II. Vergil. Aen. VI. i wyjątki z VII.—XII.

VIII. kl. Tacit. Ann. I. 1—15, 19—53; II 41—43, 53—55, 59—73; III. 1—7; IV. 1—9, 37—42, 57—59; XIV. 51—56; XV. 38—45, 60—65. Histor. III. 1—37.

Horat C.: I. 1, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 22, 26, 31, 34, 37; II. 1, 3, 6, 7, 10, 13, 14, 17, 18; III. 2, 3, 8, 13, 30; IV. 2, 3, 5, 7, 9, 13. Epod. 2, 7. Satir. I. 1, 9. Epist. I. 2, II. 3, (wyjątki).

b) Lektura grecka.

V. kl. Ksenofont, Anabasis: ust. 1, 2, 3, 5; Cyropedya: ust. 1, 7, 9; Homera Iliady I. ks.

VI. kl. Homera Iliady ks. VI., XVI., XIX., XXII. Herodota ks. VII.

VII. kl. Demost. Filip. I., Olint. II. i περί των εν Χαρρόνησσ. Odyssea V, VI., VII., XVI., XVIII., XXIII.

VIII. kl. Sophoklesa Antygona; Platona Apologia i Kryton. Odys. ks. XX.

c) Lektura polska.

Va. Mickiewicz: Grażyna — Pan Tadeusz; J. Słowacki: Ojciec zadżumionych; Winc. Pol.: Mohort; K. Brodziński: Wiesław (dom); J. I. Kraszewski: Stara baśń (dom); H. Sienkiewicz: Latarnik; A. Fredro: Zemsta.

Vb. Wedle instrukcyi z r. 1905. Czytanie ustępów w szkole i wykazywanie cech różnych rodzajów poezyi i prozy; nieprze-czytane ustępy z Wypisów przeznaczono na lekturę domową. W całości przeczytano: „Pana Tadeusza“ A. Mickiewicza, „Stara baśń“ J. I. Kraszewskiego, „Mohorta“ W. Pola, „Zemstę“ A. Fredry.

Via. Lektura szk. Kochanowskiego: Treny, Odprawa posłów greckich; Krasickiego: Satyry, Myszeis; Niemcewicza: Powrót posła. Lektura domowa: Heidenstein: Pamiętniki;

Krasicki: Przypadki M. Doświadczyńskiego; Rzewuski: Listopad; Sienkiewicz: Trylogia.

Vlb. Czytano z Wypisów wyjątki z dzieł poznanych pisarzy częścią w szkole, częścią w domu. W całości czytano: „Odprawę posłów greckich i Treny“ J. Kochanowskiego; Pamiętniki Paska; trylogię H. Sienkiewicza; Listopad H. Rzewuskiego.

VIIa. A. Mickiewicz: Ballady, Dziady cz. II. i III., Konrad Wallenrod, Księgi Pielgrzymstwa i Narodu polskiego (dom); B. Zaleski: Duch od stepu; S. Goszczyński, Zamek Kaniowski (dom); A. Fredro: Śluby panieńskie; J. Słowacki: Balladyna, Lilla Weneda; Anelli (dom).

VIIb. Czytano z Wypisów częścią w szkole, częścią w domu wyjątki z dzieł poznanych pisarzy od Krasickiego do Słowackiego. W całości czytano: „Konrada Wallenroda“, Dziady część II., IV. i III. A. Mickiewicza; „Maryę“ Malczewskiego; „Śluby panieńskie“ A. Fredry; „Lillę Wenedę“ i „Balladynę“ Słowackiego.

VIII. Z. Krasiniński: Irydion, Nieboska Komedya, Przedświt; St. Wyspiański: Wesele.

d) *Lektura ruska.*

Kl. V. Z wypisów Dr. K. Łuczakowskiego: „Взори поезиї і прози“ czytano w szkole ustępy i wykazywano cechy różnych rodzajów poezji i prozy. Obok wypisów w II. półroczu lekturę szkolną stanowiły: Dr. M. Paczowskiego: „Народні думи“, część I. i II.

Kl. VI. Z wypisów Dr. O. Ohonowskiego: „Хрестоматія староруска“ czytano w szkole „Слово о полку Игоревім“ i inne celniejsze wyimki, szczególnie z literatury latopisarskiej. Nadto w II. półroczu czytano w szkole ustępy z wypisów Al. Barwińskiego: „Виймки з рускої словесности народної“. Lekturę domową obowiązkową stanowiły: O. Ohonowskiego: „Гальшка Острожска“ i P. Kulisza: „Чорна Рада“.

Kl. VII. Obok wszystkich wyimków z wypisów Al. Barwińskiego: „Виймки народної літератури українсько-руської XIX. віку“, część I, czytanych w szkole, lekturę domową obowiązkową stanowiły: Hr. Kwitki: „Маруся“, „Щира любов“, „Козир дівка“, „Сердешна Оксана“; M. Markowiczowej: „Козачка“, „Інститутка“; B. Hinczenki „Соняшний промінь“.

Kl. VIII. Obok wyinków z wypisów Al. Barwińskiego, j. w., część II., czytanych w szkole lub w domu, lekturę domową obowiązkową stanowiły: I. Lewickiego: „Причепа“ i „Хмаря“.

Nadto we wszystkich klasach czytali uczniowie jako lekturę domową prywatną wiele innych dzieł z zakresu dziejów literatury ukraińsko-ruskiej, wypożyczanych z biblioteki uczniów, z których treści zdawali sprawę w szkole.

e) Lektura niemiecka.

VI. kl. Obok ustępów z wypisów czytano w całości Minna v. Barnhelm i d. Heldensage.

VII. kl. Lektura szkolna i uzupełniająca domowa: Z utworów dramatycznych czytano: Wilhelm Tell i Die Jungfrau von Orleans Schillera, Egmont Goethego, Nathan der Weise Lessinga, Zriny Teodora Körnera, Macbeth Szekspira; z dzieł Goethego Hermann und Dorothea i Reinecke Fuchs, z dzieł Wielanda Oberon, z dzieła Herdera Der Cid. Nadto czytano ważniejsze ballady z Goethego i Schillera oraz Lenore Bürgera, niektóre utwory liryczne Walthera von der Vogelweide, Goethego i Schillera, niektóre ody Klopstocka; z sielanek Vossa: Der siebzigste Geburtstag. — Lekturę prywatną domową stanowiły inne dzieła autorów z zakresu dziejów literatury niemieckiej do r. 1794, wypożyczane z biblioteki uczniów.

VIII. kl. Lektura szkolna i uzupełniająca domowa: Faust Goethego: Sappho i z trylogii „Das Goldene Vlies“ Medea Grillparzera, Sommernachtstraum Szekspira i Demetrius Schillera. Z drobniejszych utworów rozbiegano: Die Glocke, der Spaziergang Schillera i Euphrosyne Goethego. Jako lekturę domową prywatną czytali uczniowie wiele innych utworów autorów klasycznych i najnowszych, zdając z ich treści sprawę w klasie.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

1. *Historia kraju rodzinnego.* Naukę tę wykładano w kl. III., IV., VII. przez cały rok szkolny po jednej godzinie tyg.; w kl. VIII. w I. półr. i w kl. VI. w II. półr. po jednej godzinie tygodniowo, według planu poleconego przez c. k. Radę szkolną krajową.

2. *Język francuski.* 4 oddziały: 2 niższe i 2 wyższe; 8 godz. tygodniowo. Według podręcznika Berlitz'a: „Premier livre pour

les adultes“ prowadzono naukę na niższym stopniu metodą konwersacyjną w zakresie przedmiotów najbliższego otoczenia, oraz najpotrzebniejszych pojęć gramatycznych; na stopniu wyższym czytano ustępy ciągłe, osnuwając na nich rozinówki, ćwiczenia gramatyczne i opowiadania.

3. *Język angielski* od początku drugiego półrocza: 2 oddziały równorzędne niższe, 4 godziny tygodniowo. Nauka odbywała się również według metody Berlitz'a: „First book for adults“. Przy pomocy stosownych pytań oraz wskazywania na odnośne przedmioty, przyswajano sobie wyrażenia i zwroty potrzebne w życiu codziennem, powiększając z każdą lekcją ich zakres. Ćwiczenia w wynawianiu i czytaniu.

4. *Rysunki*. I. oddział 2 godz. tygod. (I. kl.) Ćwiczenia w rysunku rozmachowym na tablicy i na papierze. Rysunek z pamięci i z natury, ołówkiem, ołówkami kolorowymi i tuszem. (II. kl.) Pojęcie tła, horyzontu, pionu, punktu ocznego, punktów odstępu; perspektywiczne skrócenie i kierunek. Rysowano rozmaite przedmioty w perspektywie ołówkiem, tuszem i farbami wodnemi.

II. oddz. 2 godz. tygod. (III. i IV. kl.) Ćwiczenia w rysunku perspektywicznym z natury i modeli ołówkiem i farbami wodnemi. O najważniejszych typach ornamentu.

III. oddział 2 godz. tygod. (V.—VIII. kl.) Styl grecki, rzymski, bizantyński, romański, gotycki, renesansowy, barokowy i rokoko. Uczniowie zwiedzili zamek i kościół zamkowy w miejscu, gdzie ich pouczono na przykładach o stylu renesansowym i barokowym. Rysowano z natury, z odlewów gipsowych i wzorów.

5. *Kaligrafia*. Na naukę tego przedmiotu uczęszczali wyznaczeni uczniowie klasy I. i II., podzieleni na dwa oddziały, każdy oddział po jednej godzinie tygodniowo. Uczniowie pierwszego oddziału (z Ia+b+c kl.) ćwiczyli się w piśmie polskim i niemieckim w dwóch liniach. Uczniowie drugiego oddziału (z IIa+b+c kl.) ćwiczyli się w piśmie polskim, niemieckim, ruskiem naprzód w dwóch liniach, później na jednej linii; wreszcie w piśmie rondowem.

6. *Śpiew*. Nauki śpiewu udzielano w 4 oddziałach po jednej godzinie tygodniowo, a to w 2 oddziałach teoryi, a w dwóch śpiewu chóralnego. W oddz. I. wykładano o elementarnych pojęciach muzyki w ogólności, a śpiewu w szczególności. Nauka teoryi postępowała równocześnie z praktycznemi ćwiczeniami.

W oddz. II. wykładano o synkopach, gruppecie, trylu, mordencie, o akordach, kadencyach, modulacyach, harmonijnej figuracyi i o podstawie muzykalnych idei. Wykłady illustrowano ćwiczeniami praktycznymi i gramofonem. Przy wykładach posługiwano się podręcznikiem J. C. Lobe'a „Katechizm muzyki“ i Cyryla Kistlera „Chorgesangsschule“. W oddz. III. (chór polski) przerabiano w chórze męskim i dziecięcym dawne i nowe pieśni kościelne (polskie i łacińskie) z towarzyszeniem organów, z orkiestrą i a capella. W drugim półroczu z powodu braku odpowiednich sił w chórze męskim, śpiewano pieśni w 2, 3 i 4-głosowej transkrypcyi sopranowo-altowej. W oddz. IV. (chór ruski) śpiewano w chórze męskim i mieszanym dawniejsze i nowsze pieśni cerkiewne różnych kompozytorów. Oba chóry śpiewały w niedziele i święta w cerkwi i kościele; nadto wystąpiono połączonymi siłami parę razy w roku przy niektórych uroczystościach szkolnych i kościelnych. Przy wyżej wspomnianych uroczystościach produkowała się również orkiestra, odgrywając szereg zastosowanych do okoliczności utworów.

7. *Gimnastyka*. Na naukę gimnastyki zapisało się z początkiem roku szkolnego 461 uczniów. W ciągu roku przybyło 33, z końcem roku liczba uczniów doszła do 494. Oddziałów było 13, z których każdy pobierał naukę w 1 godzinie tygodniowo. Odpowiednio do pory roku ćwiczone bądź to w sali gimnastycznej, bądź też na boisku. Każdą lekcję w sali gimnastycznej dzielono na ćwiczenia wolne metodą szwedzką, musztrę i ćwiczenia w zastępach; zaś na boisku zamiast ćwiczeń na przyrządach uprawiano gry i zabawy ruchowe. W sali gimnastycznej przerabiano ćwiczenia wolne bez przyborów i z przyborami (ciężarki, laski, maczugi). W skład tych ćwiczeń wchodziły: postawy i zmiany, ruchy ramion, tułowia i nóg. W zastępach ćwiczone na drabinkach i ławeczkach szwedzkich, poręczach, koniu, koźle, drażku, orezyku, drabinie pionowej, ukośnej i poziomej, kółkach, linie i krążniku; niemniej przećwiczono skok w dal i w wyż. Z zabaw ruchowych przerobiono: Kot i mysz ze zmianami, Jastrząb i gołębie, Murzyn, Chiński mur, Trzeciak, Dzień i noc, Przerwany król, Plinią z wyzywką, Mat; z gier z przyborami (uczniowie starsi począwszy od IV. kl.): Chwytanki na koniu, Wyrzywka, Pięstówka. Musztrę ograniczono w klasach niższych do III. włącznie na musztrę zastępu, zaś w klasach wyższych przećwiczano musztrę plutonu; ponadto uczniowie wszystkich klas wćwiczali się w trwałym biegu jakoteż w skoku w wyż i w dal.

IV. Tematy do wypracowań piśmiennych.

a) W języku polskim.

Kl. V. a: 1. Zamek Sieniawskich w Brzeżanach (dom.) 2. Gniew Achillesa (szkol.) 3. Przyjazd Tadeusza do dworku rodzinnego (dom.) 4. Zdobycie Jerozolimy (na podst. *Torkwate Tassa*) (szkol.) 5. Zatarg Jacka Soplicy ze Stolnikiem Horeszką (szkol.) 6. Miłość kraju rodzinnego u Latarnika a u Sruła z Lubartowa (dom.) 7. Przyczyny wojen perskich (dom.) 8. O przyczynach trzęsienia ziemi (szkol.) 9. Gerwazy i Protazy (Charakterystyka porównawcza) (dom.) 10. Spór o mur graniczny (na podst. lekt. szkol.) 11. Podstawy potęgi rzymskiej (dom.) 12. Wrażenie z wycieczki do Podhorzec (szkol.)

Kl. V. b: 1. Widok ze Storożysk (wspólna wycieczka w dzień jesienny) (dom.) 2. Losy tułacza (według Latarnika) szkol. 3. Obrazy przyrody w I. ks. Pana Tadeusza (dom.) 4. Odysseusz u Polifema (na podst. lekt. szkol.) 5. Układ i zwięzła treść „Ojca zadżumionych“ (dom.) 6. Siciński w historii a w podaniu ludowem (na podst. gawędy Mickiewicza „Popas w Upicie“). 7. Jak odzyskali Stanisławowie swoją córkę Halinę (dom.) 8. Pożegnanie Hektora z Andromachą (szkol.) 9. Żywoć Jacka Soplicy według własnej spowiedzi (dom.) 10. Ludowe i szlacheckie swaty. Według „Wiesława“ Brodzińskiego i „Mohorta“ W. Pola (szkol.) 11. Jakie trzy sprawy rozwijają się w pięciu poznanych księgach „Pana Tadeusza“. 12. Powstanie i rozwój trybunatu w Rzymie (szkol.) 14. Charakterystyka Papkina (według *Zemsty* A. Fredry).

Kl. VI. a: 1. *Per aspera ad astra* (dom.) 2. Przyczyny rozkwitu literatury polskiej w wieku złotym (szkol.) 3. Znaczenie M. Reja w literaturze polskiej (dom.) 4. Życie towarzyskie w Polsce XVI w. (na podst. *Dworzanina* szkol.) 5. Alluzje polityczne w *Odprawie posłów greckich* (dom.) 6. Znaczenie trenu 19. (szkol.) 7. Rozwój literatury polskiej w okresie złotym (dom.) 8. *Dyspozycya i szkic wiersza Szarzyńskiego p. t. Pieśń o Friedruszu* (szkol.) 9. Lud w sielankach *Szymonowicza* (dom.) 10. Początki komedyi i teatru polskiego (szkol.) 11. Upadek literatury w czasach saskich (szkol.) 12. Tyło historyczne okresu St. Augusta *Poniatowskiego* (dom.) 13. (szkol.) *Satyry Naruszewicza*.

Kl. VIb: 1. Mowa i pismo: dwa potężne środki porozumienia się ludzi *lub* 2. Dlaczego w początkach piśmiennictwa polskiego

używano języka łacińskiego (dom.) 3. Założenie i urządzenie Akad. Krakows. w wieku XIV i rozkwit jej w XV wieku (szkol.) 4. Pochwała życia wiejskiego (na podst. XII pieśni Sobótki szkol.) 5. Przemiany, ruch i krążenie wody w przyrodzie (dom.) 6. Dowiesć słuszności słów J. Kochanowskiego:

I wdarłem się na skałę pięknej Kalliopy

Gdzie dotychczas nie było śladu polskiej stopy (szkol.)

7. Charakterystyka ks. Kordeckiego (Potop) (dom.) 8. Sejm w „Odprawie posłów“ Kochanowskiego (dom.) 9. Charakterystyka Skargi i jego znaczenie (szkol.) 10. Która z postaci Potopu jest dla mnie najsympatyczniejszą i dlaczego (dom.) 11. Ułożyć powiastkę do słów bajki I. Krasickiego: „Miłe złego początki, lecz koniec żalсны (dom.) 12. Charakterystyka Chryz. Paska na podstawie jego Pamiętnika (szkol.) 13. Liberum veto, jego istota i historia według ustępu Konarskiego: O skutecznym rad sposobie (dom.) 14. Komisji edukacyjnej powstanie, działalność i znaczenie (dom.).

Kl. VIIa: 1. Zły człowiek to głupiec prawdziwy ((Fredro) (dom.) 2. Wpływy francuskie w lit. pols. XVIII wieku (szkol.) 3. Obóz pseudoklasyyczny w walce w romantyzmem (dom.) 4. Stanowisko Brodzińskiego w lit. polskiej (szkol.) 5. Miłość ojczyzny w Konradzie Wallenrodzie (dom.) 6. Terytoryalna potęga Jagiellonów i jej wrogowie (dom.) 7. Idea przewodnia III. cz. Dziadów (szkol.) 8. Obrazy przyrody w „Maryi“ (dom.) 9. Stanowisko Fredry w rozwoju komedyi polskiej (szkol.) 10. Geneza i ocena Balladyny (dom.)

Kl. VIIb: 1. Obraz społeczeństwa polskiego w czasie sejmu 4-ro letniego (dom.) 2. Znaczenie i zasługi Krasickiego dla lit. polskiej (szkol.) 3. Stanowisko Morawskiego w walce klasyków z romantykami (dom.) 4. Znaczenie ustępów lirycznych w Konradzie Wallenrodzie (szkol.) 5. Jakie znaczenie miały dla Hellenów igrzyska olimpijskie a wystawy powszechne dla naszych czasów (dom.) 6. Konfederacya barska na tle powieści p. t. Listopad 7. Powstanie wielkiej improwizacyi w III. cz. Dziadów (szkol.) 8. Ciepło słoneczne jako źródło życia na ziemi (dom.) 9. Dlaczego Mickiewicz nazwał swoje dzieciństwo: „anielskiem, sielskiem“, a swoją młodość „górną i chmurną“ (dom.) 10. „Godzina myśli“. Ważność jej dla życia i twórczości Słowackiego (sz.). 11. Słońce jako źródło ciepła i światła (dom.)

Kl. VIIIa : 1. Najlepszy muzyk zmiesza orkiestrę najbardziej dobraną, jeżeli grając stara się, by jego słyszano (dom.). 2. Słowacki jako dramaturg (szkol.). 3. Charakterystyczne cechy romantyzmu polsk. (dom.) 4. Polityczne zapatrywania Krasin'skiego (szkol.) 5. Przemiana wewnętrznego ustroju Polski wieku XV. i XVI. (dom.) 6. Powieść polska aż do Sienkiewicza (szkol.) 7. Co chciał Wyspiański powiedzieć swemu społeczeństwu przez „Wesele“? (szkol.) 8. Prądy w literaturze polskiej ostatnich lat 20-tu.

Kl. VIIIb : 1. Nie czas żałować róż, gdy płoną lasy (dom.) 2. Das ist der Fluch der boesen Tat, dass sie stets nur das Boese muss gebaeren (szkol.) 3. Halban a Masynissa (charakter. porówn.) (dom.) 4. Przyszłość Polski w poezyi trzech wieszczów (szkol.) 5. Poezja polska po śmierci trzech wieszczów (szkol.) 6. Gawęda w prozie i poezyi (dom) 7. „Młoda Polska“.

b) W języku ruskim.

Kl. V. 1. Найкрасший день моїх фєрий (dom.). 2. Літний вечір на селі (dom.). 3. Ріжниця між поезиєю ліричною і епічною (sz.). 4. Шеста пісня Одиссеї а Кулішева „Орися“ (dom.). 5. Патріотизм автора „Слово о полку Ігоревім“ (sz.). 6. „Вихованє молодїжи у Спартї“ (dom.). 7. Як княгиня вивзолила князя з турецкої неволї. (На основі читаної думи). 8. Сьвятий вечір. (Проба літературного нарису). 9. Атени за часів Перікля. (На основі науки історії) (dom.). 10. Легенда про богатого Марка. (На основі шкільної лектури) (sz.). 11. Які думки покладенї в основу поеми М. Шашкевича: „Верніть ся пісні рідненькі (sz.). 12. Великдень в моїм селі (опис) (dom.).

Kl. VI. 1. Вплив моря на розвиток культури (dom.). 2. Вплив міста на образованє і духовий розвиток чоловіка (dom.). 3. Початки просьвіти і письменства на Руси (sz.). 4. Становище церковно-славянської мови в рускїм письменстві (sz.). 5. Народні перекази і останки народних пісень в найдавнішій рускій літописи (dom.). 6. Поетична сторона Слова о полку Ігоревім (sz.). 7. Огляд старорускої літератури XIII—XV ст. 8. Кого назвемо чоловіком образованим (dom.). 9. Просьвітно-літературне жите Русинів в XVI. та XVII. в. (На основі

шкільної науки) (sz.). 10. Апокрифи і їх роля у всесвітній літературі та українській народній словесности (dom.). 11. Які події пособляли культурному поступови і розбудженю письменства на Русі в середній добі (sz.).

Kl. VII. 1. Згода будує, незгода руйнує (dom.). 2. Демостен яко горожанин і полїтик (dom.). 3. Значіне „Енеїди“ Котляревского (sz.). 4. Образ козака на степу, на основі поеми Мальчевского „Магуса“ (sz.). 5. Культура, як витвір громадянського житя (dom.). 6. Сватанне на Україні. (На основі Квітчиної повісти Маруся) (sz.). 7. Жіночі типи в повістях Гр. Квітки-Основяненка (Маруся, Козир-дівка, Щира любов, Сердешна Оксана). 8. „Нарід“ а „народність“ (dom.). 9. Літературно-просьвітне відродженє галицких Русинів. (На основі шк. науки) (sz.). 10. „Веснівка“ М. Шашкевича і „Річка“ Я. Головацкого. (Розбір — порівнанє). 11. Чим ріжнить ся народність українська від великорускої. (На основі монографії Костомарова).

Kl. VIII. 1. Чим здобувають собі народи всесвітне значіне? 2. Мова головною прикметою кожного народу (dom.). 3. Заслуги Куліша для української літератури (sz.). 4. Розправити ся з поемого Куліша п. з. „Lago Maggiore“. 5. Якого поета називаємо генієм? (dom.). 6. Порівнююча аналіза байок Леоніда Глібова (sz.). (Na podstawie materiału przygotowanego w domu, każdy uczeń opracuje osobną bajkę metodą porównawczą z odpowiednią bajką Krasickiego, La Fontaina i t. d.) 7. Хто був автором „Народних оповідань“? (На основі нових матеріялів обговорених в школі). 8. Цивілізация наших часів (dom.). 9. Діяльність і заслуги О. Огоновского на полї рускої фільольогії. (На основі шк. науки) (sz.). 10. Мотиви в ліричних поезиях Федьковича. 11. Національно-суспільне питанє в повістях О. Кониського і Ів. Левицкого.

c) W języku niemieckim.

Kl. Va. 1. (dom.) Gedankengang der Schiller'schen Ballade: „Der Taucher“. 2. (sz.) Oedipus Schuld u. Sühne (auf Grund der Lektüre). 3. (dom.) Die kulturellen Verdienste der Phoenizier (auf Grund des Geschichtsunterrichtes u. der Lektüre). 4. Welche Lehre können wir dem Seidl'schen Gedichte „Der König u. der Landmann“ und der Erzählung Auerbachs

König Bauer“ entnehmen? (szk.). 5. Der Herkules-Mythus bei den Roemern (Nach Livius). 6. (sz.) Gedankengang der Ballade Seidels „Der tote Soldat“. 7. (dom.) Die Weihnachtsferien (Eine Schilderung). 8. Die Tätigkeit des Wassers im Haushalte der Natur (auf Grund der geologischen Unterrichtes) dom. 9. Inhalt u. Grundgedanke der Ballade Schwobs „Der Reiter u. der Bodensee“. 10. Brodzińskis „Wiesław“ (Inhaltsangabe) dom. 11. Die griechischen Baustyle (auf Grund der Lektüre) szk. 12. Die Belagerung und Eroberung von Sagaut (nach Livius) dom. 13 Inhaltsangabe Schillers Ballade: „Der Handschuh“.

Kl. Vb. 1. (dom.) Gedankengang der Schiller'schen Ballade die Bürgerschaft“. 2. (sz.) Wilhelm Tells Flucht und Rache (auf Grund des Geschichtsunterrichtes u. der Lektüre). 3. (dom.) Aegyptens wichtigste Baudenkmäler (auf Grund des Geschichtsunterrichtes und der Lektüre). 4. (sz.) Inwiefern war der mächtige Aufschwung Griechenlands durch die geographischen Verhältnisse des Landes begünstigt (auf Grund der Lektüre). 5. (dom.) Kurzgefasster Inhalt der „Grażyna“ v. Mickiewicz. 6. (sz.) Die Jugenderziehung in Athen u. Sparta. (Auf Grund der Lektüre). 7. (dom.) Die Ursachen der Perserkiege. 8. Die Tätigkeit des Wassers im Haushalte der Natur. (dom.) 9. Inhalt und Grundgedanke der Schillerschen Ballade „Die Kraniche des Ibykus“ (sz.). 10. Die Entwicklung der athenischen Demokratie (dom.). 11. Welchem Zwecke diente das Proskenion im griechischen Theater (auf Grund der Schullektüre) sz. 12. Die Erziehung bei den Persern (nach Xenophons Kyropaedie) (dom.). 13. Inhaltsangabe des Götheschen Gedichtes „Hochzeitlied“.

Kl. VIa. 1. (dom.) Gedankengang und Grundgedanke der Schillerschen Ballade „Der Kampf mit dem Drachen“. 2. (sz.) Schillers Flucht nach Mannheim (auf Grund der Lektüre). 3. (dom.)

Von des Lebens Gütern allen

Ist der Ruhm das höchste doch;

Wenn der Leib in Staub zerfallen,

Lebt der grosse Name noch“, Schiller. 4. Hektors Abschied von Andromache (nach Homers Ilias VI.) sz. 5. Welche Ursachen bewirkten den Untergang der roemischen Republik (dom.). 6. (sz.) Gedankengang der Uhland'schen Ballade „Bertran de Born“. 7. (dom.) Die Völkerwanderung und ihre Bedeutung.

8. Die Aufgaben des Dichters (nach Goethes „Sänger“, Schillers „Die Teilung der Erde“ u. „Der Graf von Habsburg“, Uhlands „Bertran de Born“ u. „des Sängers Fluch“) dom. 9. Gudrun u. Kriemhilde (sz.). 10. Die historische u. kulturelle Bedeutung der Kreuzzüge (dom.). 11. Rolands Tod in der Geschichte u. Sage (sz.). 12. Die Soldatentypen in Lessings Minna v. Barnhelm (dom). 13. Hagen von Tronje (eine Charakteristik).

Kl. VIb. 1. (dom.) Wie entgeht Reineke Fuchs den Anfeindungen seiner Gegner? 2. (sz.) Uhlands „Taillefer“ (Inhaltsangabe). 3. (dom.) Itüon schildert seine Erlebnisse am Hofe des Chalifen (nach Wielands Oberon). 4. (sz.) Welches Bild des alten republikanischen Roms entwirft Sallust seinen Zeitgenossen? 5. (dom.) Es sind die folgenden Worte Schillers zu begründen: Noch keinen sah ich fröhlich enden, Auf den mit innervollen Haenden, Die Goetter ihre Gaben streu'n? 6. (sz.) Gudruns Gefangenschaft und Rettung. 7. (dom.) Die Völkerwanderung und ihre Bedeutung. 8. Welche Ereignisse und Erscheinungen an der Schwelle des Mittelalters bewirkten den Eintritt einer neuen Epoche (dom.) 9. Die Exposition in Lessings Minna v. Barnhelm (sz.). 10. Welche Rolle spielt die Treue im Nibelungenliede (dom.). 11. Parzivals Streben nach dem Gral — ein Bild des menschlichen Strebens nach der Vollkommenheit (sz.). 12. Wem Gott will rechte Gunst erweisen, den schickt er in die weite Welt (Eichendorff), oder Nutzen und Genuss des Reisens (dom.). 13. Der Wachtmeister Werner in Lessings „Minna v. Barnhelm“.

Kl. VIIa. 1. (dom.). Des Menschen grösster Feind ist der Mensch. 2. (sz.). Freiheitsbestrebungen der Schweizer, im Anschluss an Schillers Wilh. Tell. 3. (dom.). Das Abenteuerliche in der ritterlichen Poesie. (Nach der Schullektüre). 4. (sz.). Walter von der Vogelweide als politischer Dichter. (Auf Grund der Schullektüre). 5. (dom.). Egmont u. Oranien. Vergleichende Charakteristik. (Nach Goethes Egmont). 6. Inwiefern steht die moderne Welt unter dem Einfluss der Antike. (dom.) 7. Ein Volk, welches seine patriotischen Gefühle nicht eingebüsst hat, kann fremder Macht nicht unterliegen. (Nach Schillers Jungfrau v. Orleans). (sz.). 8. Wallenstein u. Chmielnicki. (Ein Vergleich) (dom.). 9. Herder und die Volksdichtung. (Auf Grund

der Schullektüre (sz.). 10. Worin besteht die tragische Schuld des Macbeth. (Nach Shakespeare's Macbeth) (dom.).

Kl. VIIb. 1. (dom.) Ἰνῶδι: στῆρόν als Grundlage aller Lebensweisheit. 2. (sz.) Den Uebergriffen der Landvögte suchen die Schweizer durch persönliche Gegenwehr zu steuern. (Nach Schillers Wilhelm Tell). 3. (dom.) Glaube, Treue und Liebe als leitende Motive der ritterlichen Dichtkunst. (Auf Grund der Schullektüre). 4. Das Wiedererwachen des ästhetischen Formgefühls und Sinnes unter dem Einfluss der Renaissance. (Nach der Schullektüre). 5. (dom.) Der Heldenmut Zriny's, ein Ausdruck des Zeitgeistes. 6. Nicht durch der Waffen Macht, sondern durch die Ueberlegenheit des Geistes wird die Welt bezwungen (dom.) 7. Die Jungfrau v. Orleans als Gotteskämpferin für die Freiheit ihres Volkes (Nach Schillers J. v. O.) (sz.) 8. Die Vaterlandsliebe im „Konrad Wallenrod“ u. „Dziady“ III. (dom.) 9. Lessing als Schoepfer des deutschen Dramas (sz.). 10. Was führt in Macbeth die Peripetie und Katastrophe herbei? (Nach Shakespeares Macbeth) (dom.).

Kl. VIIIa. 1. (dom.) Der spanische Erbfolgekrieg, seine Ursachen und Folgen. 2. (sz.) Goethes ästhetische Anregungen auf seiner Reise in Italien. (Nach der Schullektüre). 3. (dom.) Goethes Faust als Repraesentant der unaufhaltsam emporstrebenden Menschheit. 4. (sz.) Gretchen in Goethes Faust — Die Sühne ihrer Schuld und ihre Verklärung. 5. (dom.) Das goldene Vlies ist für Jason die Quelle seines unheilvollen Geschickes (Nach Grillparzers Trilogie). 6. Mickiewicz als geistiger Führer seines Volkes (sz.). 7. Gross ist der Einfluss der Kunst, mächtiger jedoch wirkt die Natur. (Nach Grillparzers Sappho). 8. Es bildet ein Talent sich in der Stille; Ein Charakter in dem Strom der Welt. (Goethe: Torquato Tasso) (sz.).

Kl. VIIIb. 1. (dom.) Die Humanitaet als Vereinigung von Wissen und Liebe bedingt den Fortschritt der Menschheit (Herder). 2. (sz.) Der Raubritter Goetz als Verfechter der Freiheitsidee. (Nach Goethes Götz v. Berlichingen). 3. (dom.) Worin ist das wahre Menschheitsglück zu suchen? (Nach Goethes Faust). 4. (sz.) Faust ist in seinem dunklen Drange sich seines

rechten Weges wohl bewusst. (Nach Goethes Faust). 5. (dom.)
 Warum vermag Medeas Sinn sich dem milden Wesen des Griechentums nicht zu fügen. (Nach Grillparzers Trilogie). 6. (sz.)
 Wie fassen Krasiński u. Słowacki ihre dichterische Sendung auf? 7. Wie folgt aus Grillparzers Sappho die Notwendigkeit einer Harmonie zwischen dem Idealen u. Realen (sz.) 8. Immer strebe zum Ganzen, und kannst du selber kein Ganzes werden, schliess an ein Ganzes dich an. (Schiller: Spaziergang).

d) Do egzaminu dojrzałości.

1. dla oddziału A.:

1. Zadanie polskie: a) Zmiany na powierzchni ziemi w dobie historycznej pod wpływem sił przyrody. b) Reformacja, jej przyczyny i skutki. c) Geneza gawędy i jej historia.
2. Zadanie łącz.-pols. Cic. Tusc. disp. I. c. 41.
3. Zadanie gr. pol. Odyss. IV. 20—60.

2. dla oddziału B.:

1. Zadanie pols. a) Polska przedhistoryczna w tragediach J. Słowackiego. b) Historia rządów konstytucyjnych w Austrii. c) Zastosowanie elektryczności do celów praktycznych.
2. Zadanie łącz. pol. Verg. Aen. III, 612—650.
3. Zadanie gr. pol. Iliady 21. 291—320.

V. Pomnożenie środków naukowych w r. 1909.

A) Zakład prenumerował następujące czasopisma:

Zeitschr. f. österr. Gymnasien — Lehrplan u. Lehrgänge — Encyklopedia ilustr. — Przewodnik bibliograficzny — Kwartalnik historyczny — Przegląd polski — Zeitschr. f. phys. u. chem. Unterr. — Literaturno-naukowyj Wistnyk — Biblioteka Warszawska — Przegląd filozof. — Natur der Schule — Przegląd hist. — Wszechświat — Neue Jahrb. f. d. klass. Altertum — Ruch — Poradnik językowy — Vierteljahresschr. f. körperl. Erziehung — Kosmos — Eos — Muzeum — Pamiętnik literacki — Ateneum polskie — Zapysky Tow. im. Szewczenki.

B) Biblioteka nauczycielska.

a) *Filologia klasycz.*

Geffiken. Das griech. Drama — Weise, Charakteristik d. lat. Sprache — Grammatik. Hist. der lat. Sprache — Wolff, Einführung in die Sagenwelt der griech. Tragiker — Zieberth, Kulturbilder aus griech. Städten — Sallustius, Werke ed. Jakobs 10. wyd. H. Wirz — Plato's, Ausgew. Dialoge, erkl. v. Petersen, 2 tomy — Platon's, Ausgew. Schriften herausg. v. Cron I. Teil 11. Aufl. v. Uhle — Caesaris de bello Gallico ed. Menge, 3 tomy i „Anhang“ — Maurenbrecher-Wagner, Grundlage der klass. Philologie In-schriften. Ausgew. griech. u. deutsch. herausg. v. Javelt, Weidmann 1906 — Tacitus, Annales ed. Nipperdey Andersen, 2 tomy — Stromata in honorem Kazimiri Morawski — Beck I. W. Horazstudien — Zieliński Th., Cicero im Wandel d. Jahrh. — Masqueray, Abriss d. griech. Metrik, deutsch v. Preuler, — Pauly-Wissowa, Realenzyklopaedie 6 tom.

b) *Język polski.*

Kryński, Słownik jęz. polsk. — Wielka encykloped. ilustr. — Pauly — Wissowa VI/2 — Brückner, Mikołaj Rey — Bełcikowski, Ze studyów nad lit. polską — Bem A. G., Teorya poezyi polskiej — Bem A. G. Szkice literackie — Bernacki, Źródła komedyi Zabłockiego — Brzozowski St., Współczesna krytyka lit. w Polsce — Chrzanowski, Okruchy literackie — Chrzanowski, J., Marcin Bielski — Czajewski, Hist. lit. czeskiej — Dobrzycki St., Z dziejów lit. polskiej — Górski, A. Monsalwat — Górski, Mickiewicz, Nadeszły inne czasy — Grabowski, Lit. aryańska w Polsce — Grabowski, Poezya polska po r. 1863 — Grabowski, Z lit. kalwińskiej — Jabłonowski, Rozprawy i wrażenia literackie — Małcki A., Z dziejów lit. — Mikulski, Polska lit. psychopatyczna — Turowski St., Wespazyan Kochowski — Wasilewski Z., Od romantyków do Kasprowicza — Windakiewicz, Teatr ludowy w dawnej Polsce — Zdziarski Stan., Bohdan Zaleski — Zdziechowski M., Szkice lit. I.

c) *Język niemiecki.*

Feliks Dahn, a) Ein Kampf um Rom, 3 Bde b) Am Hof Herrn Karls — Ebner Eschenbach, a) Glaubenlos, b) Rittmeister Brand — Ebers, Eine ägyptische Königstochter, 2 Bde — George Sand.

d) *Język ruski.*

Ів. Франко, Памятки укр.-рускої мови і літератури Т. I.—V. — Тершаковець, Матеріяли і замітки до історії національного відродження гал. Руси — Драгоманів, Розвідки про укр.-нар. словесність і письменство — Окониський, Тарас Шевченко — М. Дикарев. Посмертні писаня з поля фольклору й мітології — Др. К. Студинський, Кореспонденція Якова Головацкого — Ів. Верхратський, Про говор галицких Лемків — Др. Смаль-Стоцкий, Буковинська Русь — А. Кримський, Фільольогія і пободиньска ипотеза — А. Кримський, Граматика укр. мови.

e) *Dzieła treści religijnej.*

Hergenrätber, Historya kościoła katolickiego — Jesus Christus, Vorträge auf dem Hochschulkurs zu Freiburg im Breisgau — Das Zeugnis der Versteinerungen gegen den Darwinismus von Dr. A. Schmitt — Der Kampf und das Entwicklungsproblem in Berlin — Nicolas, Wywód prawdy chrześcijańskiej.

f) *Geografia — Historya.*

Środki naukowe: Majerski, Ziemia dawnej Polski, 2 egz. — Rothang, Monarchia austr.-węg. fiz. -- Bamberg, Europa fiz., Planigloby fiz. — Kuhnert Leipoldt, Weltkarte in Mercators Projektion fiz. — Bamberg, Azya — Lehmann, Kulturgeschichtliche Bilder, na płótnie: Ritterburg, Turnier, Belagerung, Inneres e. Stadt, Im Klosterhof, Lagerleben, Belehnung e. Vassallen — Lohmeyer, Wandbilder f. d. gesch. Unterricht, na płótnie a) Karl d. Grosse empfängt eine maurische Gesandtschaft, b) Szene aus d. Kreuzzuge — Hölzel, Geog. Charakterbilder a) Wüste, b) Tropenurwald, c) Fischsee u. d. Meeraugenspitze.

Dzieła: Korzon, Wewnętrzne dzieje Polski za Stan. Augusta — Łoziński, Agenor hr. Gołuchowski — Askanazy, Książę Józef Poniatowski, Łukasiński, 2 tomy — Gawroński, Historya ruchów hajdamackich.

g) *Gabinet fizykalny.*

Jeden Elektroskop z izolacją bursztynową — 10 płyt cynkowych do baterji — 2 płyty węglowe — 10 Klg. soli chromowej — 10 Klg. roztworu kwasu chromowego — Drucik platynowy.

h) Gabinet historii naturalnej.

Leutemann, Zoolog. Atlas, 80 tablic ścienn. kolor. wielkości 66×60 — Leutemann, Tierbilder für den Anschauungsunterricht, 18 tablic ścienn. kolor. wielk. 66×80 cm. ilość -- Pudełka ścienna na owady.

i) Muzyka.

Agnus Dei — Bergson, Op. 100 — Gant A. R. — Lachner, Op. 85 Psalm — Lambilotte, Tantum ergo — Lies, Op. 7. — Mettenleiter, op. 24. Ave regina — Reichardt, 65. Psalm — Richter, Offertorium — Runge, Te deum laudamus — E. H. Z. Hymn, Lenz u. Friede — Josephsohn, Op. 20 Quarto corpus — Kosmaty, Op. 12 — Müller, Hartung — Neukomm, Op. 60 — Othegraven, A. v. Golgotha — Paschaly T. J. Op 13 — Binetti Ambroisie — Drache, Zur Rosenzeit — Filippucci, Valse lente — Resch Joh., Frühlingsgruss Romanze — Sulzbach, 6 Lieder f. Orchester — Förster, Mandolinen-Serenade — Sorge, Op. 460 Gordon — Vollstedt, Op. 107 Kuss — Gavotte. — Eine Parthie von 10 Heften — Reckeh A., Op. 174 Im Reiche der Töne -- Op. 189 Concert Overture C-dur Ausstellungs-Jubelklänge.

C) Biblioteka uczniów.

a) Polska.

Hofmann, Nemezis 2 egz. — Boże narodzenie — Ze szwedzkich czasów — Ciężka próba — Sierota — Hrabia i niedźwiedziarz -- Przemysł — Wuj i siostrzenica — Srebrnik — Poeche, Mieczysław I. — Dawni królowie tej ziemi — Leonia, Popiel i Piast — Grimm, Powieści z 1001 nocy — Poeche, Skarb złoty — Matczyne klejnoty — Defoë, Robinzon Kruzoe 2 egz. Swift, Guliwer u Liliputów — Guliwer u Olbrzymów — Hemming Grubo, Hunyad Berengi — Becher Stowe, Chata wuja Toma 2 egz. — Hemming, dwie róże — Schmidt, Róża z Tannenburga 2 egz. — Anczyc, Perły — Meyne-Reid, Biały koń 2 egz. — Hoffmann, Zagrzebani w śniegu — Bukowiecka, Jak Piastowie budowali Polskę — Becker, Powrót Ulissesa do Itaki — Oblężenie Troi — Hemming, Polowanie na wieloryba — Neumanowa, Legendy Wschodu i zachodu, 2 egz. — Krasicki, Bajki i przypowieści — Meyne-Reid, Młodzi żeglarze —

Zaleska, Młody wygnaniec — Anczyce Wł., Duch puszczy — Opisy i przygody — Anczyce, Przygody żeglarzy — Bukowiecka, Historia o Janku — Paulina Kraków, Pamiętnik młodej sieroty — Gennewraye, Ulicznik — Müller-Chęciński, Młodość sławnych ludzi — Przyborowski, Widmo Ibrahima, Lelum Polelum — Cooper, Ostatni Mohikanin — Umiński, Skarby Wisły — Przyborowski, Olszynka Grochowska, Pod Stoczkiem, Racławice, Na San Domingo — Było to pod Jeną, Namioty Wezyra, Losy Cezara — Kramsztyk, Szkice przyrodnicze, Z niwy naukowej — Żlobicki, Wiek pary i elektryczności — Heilpern, O ziemi, słońcu i gwiazdach — Umiński, Pogadanki naukowe — Gould, Dzieci matki przyrody — Bełza Wł., Ołowiany żołnierz — Bukowiecka, Pamiętnik Beniowskiego — Elis E. S. Przez ogień i przez lasy — Green., Ociemniały brat — Normand, Szmaragd Inkasów — Umiński, Młody jeniec indyjski, Wędrowna wyspa — Yonge, Orla skała — Werne, Pisma I—VI — Szajnocha, Opowiadanie o królu J. Sobieskim — Gąsiorowski, Orleża — Kociubiński, W pętach szatana — Jackiw, Doryckij krużganok — Grabowski A. Kraków — Wężyk, Okolice Krakowa — Teresa Jadwiga, Z czasów Jadwigi i Jagielly — Bruchnalska, Nowe prądy — Gębarski, Napoleon w Egipcie — Bulwer Lytton, Ostatnie dni w Pompei — Teresa Jadwiga, Kara Boża, Orle skrzydła, Nad przepaścią — Bełza, Odgłosy Szkocyi — Haggard Ridder, Kopalnie króla Salomona — Nanteul na lądzie i morzu — Falkenhorst, Z dziejów odkrycia Ameryki — Gruszecki A., Na drugą półkulę — Smiles, Prawdą a pracą — Gawalewicz N., Dusze w odlocie — Rolle, Gawędy z przeszłości — Orzeszkowa, Bene nati — Wallace, Ben Hur — Krechowiecki, Veto, 4 tomy, Fiat lux — Sienkiewicz, Trylogia, Na polu chwały — Tetmajer, Wybór Nowel — Prus, Faraon — Berlicz, Dwie babki — Greinert, Anegdota ks. Radziwiłła — Kraszewski, Ostatnie chwile ks. Radziwiłła — Morawski, Dwaj cesarze — Feldmann, Współczesna literatura — Odyniec, Listy z podróży, Wspomnienia z przeszłości — Rychciński, Piotr Skarga — Czernicki, Żywot i koresp. Tomasza Zana — Domejko, Filomaci wyd. 1872 — Tarnowski, Kochanowski, Krasieński, Nasze dzieje w XX. w. — Szajnocha, Szkice historyczne, 9 tom. — Gąsiorowski, Rapsody napoleońskie — Flawiusz, Dzieje wojny żydowskiej — Carlyle Bohaterowie — Dobrzycki, Z dziejów literatury polskiej — Dębicki, Portrety i sylwetki —

Reymont, Chłopi — Rzewuski, Listopad — Pamiętniki Sew. Soplcy — Arnd-Dosz, Perła enót — Badeni Jan, Żywot św. Stanisława Kostki — — Benisławski, Dwa światy — Charszewski, Odrodzenie — Coppée, Dobre cierpienia — Didon — Kosowski, Jezus Chrystus — Plater-Zyberg, Na przełomie — Tyszkiewicz, Uwagi o chrystyanizmie i nauce — Krasicki, Wybór pism — Syrokomla, Wybór pism — Gustawicz — Wyrobek, Z wszechświata, 2 tomy — Pini Tadeusz, Wieczory polskie.

b) Ruska.

Андерзен, Казки — Антонович, Чари на Україні — Артемовский, Сочиненія — Байрон, Чайльд — Гарольдова мандрівка — Бодяньский, Наські укр. казки — Брянчанінов, Казки, Брат і сестра, Народні казки — Будяк, Невільниця Українка — Будяк, Буря на морі, — Верн Ю. Кріз бльокаду — Винниченко, Солота — Краса і сила — Повісти і оповіданя — Дізгармонія — Віземан, Фадіоля — Галайда, Про сиріт — Гамсун Кнут. Голод — Ганько М., Як дбаєш, так маєш — Гауптманн, Візник Гентель — Гедін Свен, Крізь пустині Азії ч. I—IV. — Глїбів, Байки — Глїбів, Твори — Гоголь, Вій — Гоголь, Ревізор — Гоголь, Сорочинський ярмарок — Гоголь, Тарас Бульба — Горова Н., Василь Матюренко — Гребінка Е., Укр. твори — Григоренко, Наші люди на селі — Гриневичева, Легенди і оповіданя — Грінченко, Байки, Без хліба, Драми і комедії Книга казок, На новий шлях, Нахмарило, Опов. про Ів. Котляревського, Оповіданя про Н. Гребінку, Оповіданя, Перед широким світом, Переход на хуторі, Писаня т. 1—2., Сам собі пан, Укр. казки для дітей, Хата, Ясні зорі Грушевський, Оповіданя, Про старі часи — Горкий, Мальва — Грімми брата, Казки — Доманицький, Словарик чужих слів — Дорошенко, Нар. укр. літ — Женвре, Уличник — Жуковский, Казка про царевича і вовка — Загірня, Орлеанська дівчина, Під землею, Під морськими хвилями — Загр. Ю., Легенди — Зарицкий, Невольник — Зарицкий, Збиточник гумфрі — Зіневич, За батькові гріхи — З тисяча і одної ночі — Ібзен Г., Як ми мертві воскресемо — Іскра В. Вертеп, Історія куска хліба, Казки діда Хоми, Казок десять — Калениченко, Переселенці у Сибір — Камповеській, Подорож — Карманський, Ой люлі смутку, Блудні огні — Кіплінг,

В джунглях — Кміт, З гір — Кобринська, Дух часу, Казки, Ядзя і Катруся — Комарова, Починок — Конан Дайль, Пригоди Шерльока Гольмеса — Др. Кордуба, Ілюстр. історія Буковини — Корифеї, укр. сцени — Костомарів, Кудеяр — Коцюбинський, Оповідання, Поєдинок, По людському, У грішний світ, Fata morgana — Кочубей, Пять театральних пес. — Кримський А., Андрів Лаговський — Бейрутські, опов., Із повісток, Мусулманство, Пальмове гилля, Повісти і скізи — Кропивницький, Повний збірник твори 1—3. По ревізії, Скрутна доба — Круть С., Записки Українця — Кукулевський, Оповідання про жите Кобзаря — Куліда Д., Горобина ніч — Куліш, Виговщина — Маруся Богуславська, Оповідання, Про злодія в селі Гаківниці, Укр. оповідання, Хмельницина, Хуторна поезія, Чорна Рада, Симонов, Розкази, Стефаник, Моє слово, Терещенко, Орися — Тимченко, Укр. граматики, Тисяча і одна ніч I—III, Тогобачний, Борці за мрії — Толстой, Козаки — Франко І., Абу-касемові копці, Без праці, Воа Constrictor, Збірник творів 1—3. Коваль Бассім, Коли ще звірі говорили — Лис Микита, На лоні природи, Sempero Tiro, Южно руская литература, Южно пасхальная драма — Франчук, Оферма — Хлопець та море — Хоткевич, Дивні пригоди — Цеглиньський, Кара совісти — Чайковський, Оповідання, Своїми силами, Чередник та дівчина — Чернявський, Весняна повінь, В незнану далечинь, Донецкі сонети, З розпутів житя — Чехов, Змора — Шаміссо А., Петро Шлеміль — Шевченко Т., Кобзар — Яворницький, Наша доля, божа воля — Яновська, Оповідання — Ярошинська, Перекіньчики — Яцків, В царстві сатани.

c) *Niemiecka.*

Ibsen — Sämtliche Werke, 5 tomów — Freytag, Die verlorene Handschrift, 2 tomy — Sudermann 1) Das Blumenboot, 2) Es war 3) Geschwister, 4) Das Glück im Winkel, 5) Im Zwielflicht.

D) *Dary.*

Zakład otrzymuje w darze 1) Wydawnictwa akad. umiej. krakowskiej, 2) Misye katolickie (dla bibl. ucz.); nadto ofiarowali w r. 1900 a) JWPan Mateusz Kurowski, emeryt. dyrektor gimn. w Brzeżanach, kilkadziesiąt książek dla biblioteki, kilka przyrzędów dla gabinetu fizykalnego i kilkanaście sztuk monet i medałów; b) WPan A. Koznowski, prof. gimn., Album Grottgera.

VI. Miejscowa pomoc dla ubogich uczniów.

1. Stan funduszków :

a) Dochody :

a) U Dyrekeji gimnazjum :

1. Pozostałość z r. 1908	3 K. 11 h.
2. Zebrano przy wpisach	553 " 28 "
3. Dochód z wieczorku Mickiew.	148 " 90 "
4. " " " Szewczenki	150 " — "
5. Inne dochody, w tem od osoby nie chcącej być wymienioną 200 K.	262 " 49 "
Razem	<u>1117 K. 78 h.</u>

b) U ks. katech. obrz. rzym.-kat. :

1. Pozostałość z r. 1908	7 K. 63 h.
2. Składki ucz. i naucz. podczas egzort	81 " — "
3. Inne składki	60 " — "
Razem	<u>148 K. 63 h.</u>

c) U ks. katech. obrz. gr.-kat. :

1. Pozostałość z r. 1908	8 K. — h.
2. Datki ucz. i naucz. podczas egzort	93 " 67 "
3. Datki przyjaciół młodzieży	184 " 40 "
Razem	<u>286 K. 07 h.</u>

Ogółem więc zebrano 1552 K. 48 h.

b) Wydatki :

Na książki, odzież, zapomogi dla uczniów i nie-

zwrócone pożyczki wydano 1353 " 60 "

Pozostaje na r. 1910 198 K. 88 h..

Z tego a) w przechowaniu dyrekeji 111 " 38 "

b) w przechowaniu ks. katech. obrz. rz. kat. 26 " 63 "

c) w przechowaniu ks. katech. obrz. gr.-kat. 60 " 87 "

2. Dla wspierania ubogich uczniów istnieją w Brzeżanach trzy bursy : a) bursa im. J. Jakubowicza (polska), b) bursa ruska i c) bursa żydowska.

a) Bursa im. Józefa Jakubowicza (polska).

Na rok szkolny 1908/9 przyjęto do Zakładu 87 uczniów gimn., w ciągu roku ubyło 14 uczniów, na ich zaś miejsce przyjęto 7 uczniów.

Z końcem roku szkolnego było więc umieszczonych w Bursie 73 uczniów, a mianowicie: z powiatu brzeżańskiego 32, rohatyńskiego 14, podhajeckiego 11, przemysłańskiego 8, bóbrecckiego 4, żydaczowskiego 2 i z Rosyi 2.

Z uczniów tych uczęszczało do kl. I. 11, do II. 12, do III. 17, do IV. 11, do V. 8, do VI. 10, do VII. 4.

Nad wychowaniem i nauką młodzieży w Zakładzie czuwali ks. Fr. Bielówka, katech. gimn. i p. J. Chromcewicz, prof. gimn.

Majątek Bursy składa się:

1. Z trzech domów. Środkowy z nich o 2 skrzydłach piętrowych budowanych w roku 1894 i w roku 1899, mieści w sobie mieszkanie wychowanków, jadalnię, bibliotekę, tudzież mieszkanie prefektów. Dwa inne parterowe zajęte na kuchnię, pralnię, piekarnię i na mieszkanie prowadzącej kuchnię.

2. Z ogrodu.

3. Z kapitału żelaznego.

4. Z biblioteki złożonej z blisko 1400 książek.

5. Z biblioteki uczniów, złożonej z blisko 300 książek.

Uwaga: Odsetki z kapitału żelaznego idą na umorzenie pożyczki, zaciągniętej na budowę dwóch skrzydeł gmachu.

Opłaty miesięczne rodziców w wysokości 7—25 koron nie wystarczałyby na utrzymanie odpowiednie wychowanków, gdyby nie zapomogi i wkładki Członków Towarzystwa, oraz subwencje Wysokiego Wydziału krajowego, Świątecznych Rad powiatowych: brzeżańskiej, podhajeckiej, rohatyńskiej, przemysłańskiej, bóbrecckiej, Świątecznego Magistratu miasta Brzeżan.

Pomocy lekarskiej udzielali uczniom bezinteresownie W. W. P. P. Dr. Adam Kowenicki i Dr. H. Malsburg, za co Wydział składa im na tem miejscu serdeczne podziękowanie, jak również WP. Adolfowi Durstowi za 25% opust w należności za lekarstwo.

Sprawami Towarzystwa Bursy zarządza Wydział, złożony z 6 członków i 2 zastępców. Prezesem jest WP. Dr. Franciszek Grzegorzczak, były dyrektor gimnazjalny, zastępcą WP. Aleksander Frączkiewicz, dyrektor gimnazjalny, skarbnikiem p. A. Paulo.

Wszystkim szlachetnym P. T. Dobrodziejom zasyła Wydział serdeczne „Bóg zapłać“ i prosi, aby raczyli pamiętać o biednej dziatwie bursowej w roku przyszłym.

Podania o przyjęcie do Bursy na rok szkolny 1909/10 należy wnosić na ręce Wydziału do 1. sierpnia b. r.

b) Bursa ruska.

Towarzystwo „Bursa ruska“ w Brzeżanach założone i wspierane przez swych członków, prowadzone przez corocznie wybierany Wydział, utrzymywało w roku szkolnym 1908/9 71 uczniów gimnazjalnych, którzy oprócz mieszkania, wikt, opału, światła, i całego urzędzenia, otrzymywali pomoc w nauce, opiekę lekarską i lekarstwa w razie choroby, a biedniejsi z nich nawet potrzebne środki naukowe i ubranie.

Z tych 71 uczniów uczęszczało do klasy I. 13, do II. 15, do III. 21, do IV. 13, do V. 7, do VI. 1 i do VII. 1 uczeń, a 4 wystąpiło.

Bursa ruska, oprócz domu parterowego, na którym ciąży 3500 koron długu Banku krajowego, nie posiada żadnych stałych funduszków ani majątku i utrzymuje swych wychowanków z płacy ich rodziców, z subwencji Świetnych Rad powiatowych w Brzeżanach, Podhajcach, Przemyślanach i Rohatynie, Świetnego Magistratu miasta Brzeżan, tudzież ze składek swych członków i ofiarności publicznej. Dzięki tej ofiarności mogła Bursa ruska w bieżącym roku utrzymywać 3 uczniów bezpłatnie, przeciętna zaś opłata reszty elewów wynosiła 14 koron miesięcznie.

Pomocy lekarskiej udzielali uczniom bezinteresownie WW. PP. Dr. Jakób Newestiuk, Józef Kowszewicz, Adam Kowenicki i Bernard Falk, za co zarząd składa im na tem miejscu serdeczne podziękowanie, jak również WW. PP. Feuersteinowi i Durstowi za 25% opust od należności za lekarstwa.

Przewodniczącym Wydziału jest Pwbnny ks. Szambelan Michał Soniewicki, em. katecheta gimnazjalny.

Włodzimierz Husak, Józef Nasielski.

c) Bursa żydowska.

Towarzystwo „Bursa żydowska“ w Brzeżanach zostało założone z początkiem roku szkolnego 1908/9 i utrzymywało 25 uczniów gimnazjalnych, z których 7 uczęszczało do klasy I., 9 do II., 4 do III., 4 do IV. i 1 do V. Wychowankowie bursy oprócz utrzymania otrzymywali pomoc w nauce, opiekę lekarską i środki lecznicze. Bursa żydowska, której majątek wynosi 1500 kor., utrzymywała swych wychowanków z opłat rodziców, z składek swych członków, tudzież z subwencji Świetnych Rad powiatowych w Brzeżanach, Podhajcach, Przemyślanach i Ro-

hatynie, Świetnej Rady miasta Brzeżan i Podhajec i Rady wyznaniowej w Podhajcach, za co Wydział im serdecznie dziękuje.

Zarząd bursy składa też na tem miejscu serdeczne podziękowanie WP. Dr. Falkowi za bezinteresowne udzielanie uczniom pomocy lekarskiej oraz WP. Feuersteinowi za opust od należitości za lekarstwa.

Wydział towarzystwa składa się z 11 członków, przewodniczącym zaś Wydziału jest WP. Dr. Natan Halpern, adwokat w Brzeżanach.

Podania o przyjęcie do Bursy na rok szkolny 1909/10 należy wносить na ręce Wydziału do 20. lipca b. r.

Maurycy Falschberg.

VII. Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.

W myśl reskryptu J. E. Pana Ministra Wyznań i Oświaty z dnia 15. września 1890 l. 19097 starano się popierać fizyczny rozwój młodzieży.

1. Nauczyciele zwiedzali pomieszkania uczniów w celu zbadania tychże pod względem zdrowotnym.

2. W porze zimowej urządziła dyrekeya dla uczniów obszerny tor łyżwiarski i schronisko. Znaczna liczba uczniów korzystała z toru łyżwiarskiego, zabawiając się pod nadzorem nauczycieli PP. Kaznowskiego i Nosielskiego. W porze cieplejszej odbywały się wycieczki oraz gry i zabawy gimnastyczne pod przewodnictwem nauczycieli.

3. W porze letniej kąpali się uczniowie w stawie brzeżańskim. Dyrekeya postarała się u Zarządu pływalni wojskowej o pewną ilość biletów nauki pływania dla uczniów ubogich nie mogących złożyć taksy przepisanej.

4. P. P. gospodarze klas i inni nauczyciele urządzali z uczniami na wiosnę i w lecie, o ile pogoda sprzyjała, dość częste wycieczki do pobliskich lasów, częścią w celach naukowych, częścią dla przyjemności. Kl. IIb, IIIa, IVb, Va, VIIa, VIIIa odbyły nadto pod przewodnictwem nauczycieli wycieczki do Podhorzec. Ponieważ gimnazyum nie ma ogrodu ani placu osobnego, ani podwórza, przeto muszą uczniowie w czasie przestanków zadowalniać się używaniem ruchu na ciasnych kurytarzach. Natomiast uczniowie klas, umieszczonych na filiach, spędzają przerwy na wolnem powietrzu na ulicy.

Na urządzenie zabaw złożył każdy uczeń z wyjątkiem najuboższych, po 1 koronie w myśl rozporządzenia J.E. P. Ministra W. i O. z dnia 15. października 1893 do l. 17830 i Wys. c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 15. kwietnia 1895 l. 7912. Z funduszu zebranego z tych datków zakupiono niektóre przybory do zabaw, urządzono tor łyżwiarski na stawie i pokryto drobne wydatki, połączone z urządzaniem zabaw podczas wycieczek, reszty zaś użyje się częścią na dalsze zakupno przyborów, częścią na opłacenie kierowników tych zabaw.

VIII. Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

1. Okólnik c. k. Rady Szkolnej Krajowej z d. 14. stycznia 1909 l. 1695:

Pan Kierownik c. k. Ministerstwa W. i O. reskr. z dnia 2. stycznia 1909 l. 51190/08 rozporządził co następuje:

W myśl rozp. z d. 11. czerwca 1908 l. 26651 (dz. rozp. min. Nr. 37) mają w przyszłości prywatyści szkół średnich składać egzamin prywatny z reguły za cały rok szkolny; można jednak na życzenie rodziców lub opiekunów także z końcem pierwszego półrocza przypuszczać prywatystów do egzaminu z materiału nauki przepisanego na to półrocze. Z wyniku takiego egzaminu należy wydawać im półroczne wykazy cenzur.

Jeśli się odbywa egzamin półroczny, to egzamin z końcem roku sz. winien rozciągać się tylko na materiał naukowy, przepisany tylko na II. półrocze; noty jednak świadectwa rocznego ustala się nie według wyniku tego egzaminu wyłącznie, lecz z uwzględnieniem także not wykazu półrocznego.

W szkołach realnych mają powyższe postanowienia tylko o tyle moc obowiązującą, o ile wydane dla tych szkół ustawy krajowe nie przepisują, że każdy uczeń ma z końcem każdego półrocza otrzymać świadectwo, w którym to wypadku muszą, tak samo jak dotąd, odbywać się egzamina półroczne.

Taksa za egzamin całoroczny wynosi 48 K., za egzamin półroczny 24 K.

2. Okólnik c. k. Rady szkolnej krajowej z d. 8. marca 1909 l. 9370.

C. k. Rada szkolna krajowa stwierdziła niejednokrotnie, iż uczniowie szkół średnich zajmują się zbieraniem składek na roz-

maite cele nie tylko pomiędzy sobą, lecz także pomiędzy publicznością, którą nagabują o datki częstokroć w sposób natarczywy i nieprzyzwoity. Nadto zdarzały się niestety nawet przypadki samowolnego rozporządzenia zebranymi pieniędzmi na inne cele tak, iż były władze szkolne następnie zmuszone zastosować z tego powodu dyscyplinarne postanowienia przepisów szkolnych.

Ponieważ zajmowanie się uczniów składkami, jak niemniej obchodną sprzedażą biletów na cele, nie mające bezpośredniego związku z ich zakładami, mogą tylko przeszkadzać szkole w jej dziele wychowawczem, a nadto wywoływać następstwa ze wszelkich miar niepożądane, przeto poleca się Dyrekcyi, aby na podobne kwestowania uczniów bezwarunkowo nie zezwalała, a uczniów przekraczających ten zakaz do surowej pociągała odpowiedzialności.

Dyrekcye postarają się też, aby ten zakaz doszedł do wiadomości interesowanych nadzorów domowych.

Nie narusza się przez to bynajmniej prawa Dyrekcyi na wyjątkowe zezwolenie na zbieranie wśród warunków nadużycie wykluczających w obrębie szkoły składek na cele doniosłego znaczenia, a szkołę wprost obchodzące, a c. k. Rada szkolna krajowa sama nie ociąga się nawet niekiedy z zachętą w tej mierze, jak np. w sprawie Domu zdrowia Towarzystwa uczącej się młodzieży w Zakopanem (okólnik z 29. października 1907 l. 50673 Nr. 26. Dz. urz.), albo w sprawie składek na kolonie wakacyjne (okólnik z 15. lutego 1909, l. 58637, Nr. 8 Dz. urzęd.).

STATYSTYKA.

IX. Statystyka uczniów.

(Cyfry drobne w formie wykładnika oznaczają prywatystów).

		K L A S A																								Razem			
		I.			II.			III.			IV.			V.			VI.			VII.			VIII.						
a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c			
67	67	42	44	38	37	48	43	40	50	47	34	46	50	32	32	27	32	30	32	32	30	32	32	30	32	32	30	32	838
2	2	—	—	1	—	1	4	2	2	2	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	
69	69	—	44	39	37	49	47	42	52	49	34	46	50	33	33	28	33	30	32	33	30	32	32	30	32	32	30	858	
Między tymi było:																													
a) z obcych zakładów:																													
—	3	1	2	2	1	1	—	1	8	3	1	1	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	
b) powtarzających klasę:																													
60	60	38	41	33	33	46	39	34	41	42	33	43	48	32	29	26	30	30	32	26	30	32	30	32	30	32	30	770	
6	8	3	—	3	3	1	6	7	3	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	
69	69	42	44	39	37	49	47	42	52	49	34	46	50	33	33	28	33	30	32	33	30	32	32	30	32	32	30	858	
7	7	4	4	5	3	3	5	4	5	5	—	6	6	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	
W ciągu roku ubyło																													
62	62	38	40	34	34	46	42	38	47	44	34	40	44	32	30	27	32	30	32	30	32	30	32	30	32	30	32	788	
Przy końcu roku szk. 1909																													
było zatem																													
58	60	37	32	32	32	40	39	37	42	41	34	38	39	30	28	27	30	29	31	2	2	1	1	1	1	1	1	736	
4	2	1	8	2	2	6	3	1	5	3	—	2	5	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	52	
Względem miejsc urodzenia:																													
12	17	1	8	4	3	9	8	2	10	5	3	5	7	4	7	5	6	8	3	7	5	6	8	3	8	3	8	127 ¹⁸	
8	8	17	5	11	10	6	10	16	15	9	16	10	6	2	3	4	5	5	5	2	3	4	5	5	5	5	8	174 ⁸	

I. Liczba:

Na początku r. sz. 1908/9

W ciągu r. sz. przybyło

Wogóle zatem przyjęto

Między tymi było:

a) z obcych zakładów:

a) z klas niższych

b) powtarzających klasę

b) ponownie przyjętych:

a) z klas niższych

b) powtarzających klasę

Razem

W ciągu roku ubyło

Przy końcu roku szk. 1909

było zatem

W tem uczniów publicznych

Prywatystów

2. Według miejsca urodzenia:

z Brzeźan

z powiatu brzeźańskiego

K L A S A

	I.			II.			III.			IV.			V.		VI.		VII.		VIII.		Razem
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b	a	b	a	b	
Uzdolnionych	34	39	26	24	16	21	34	23	28	30	24	29	28	29	26	22	21	20	26	21	581
Na ogół uzdolnionych	4	5	4	2	8	3	2	6	4	5	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
Nieuzdolnionych	13	13	5	3	4	3	2	7	4	2	5	—	4	3	—	—	3	5	—	—	78
Do egzaminu poprawczego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	5	7	—	2	—	4	—	—	23
Do egz. uzup. przeznaczono	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Razem	58	60	37	52	32	33	40	39	37	42	41	34	38	39	30	28	27	30	39	31	736
b) Uzupełnienie z r. 1907/8: Do egzaminu poprawczego prze- znaczono	5	3	4	1	1	—	—	9	4	6	7	5	2	8	3	6	3	5	—	1	73
Egzaminu popr. złożyło	5	3	4	1	1	—	—	9	4	6	7	5	2	8	3	6	2	5	—	—	70
nie złożyło	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3
Ostateczny wynik klasyfikacji w r. 1907/8: Stopień celujący	3	4	3	3	1	2	4	1	4	1	2	1	5	4	1	1	—	8	5	2	55
"	28	25	28	37	36	34	31	42	30	32	32	27	25	21	26	31	29	24	32	25	595
"	3	2	3	1	4	2	7	1	7	2	2	2	2	1	2	1	1	2	—	1	46
"	4	3	2	2	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
Nie klasyfikowano	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3
Razem	38	34	37	43	42	40	43	44	41	36	36	30	32	26	29	33	30	35	37	28	714
9. Opłata szkolna:																					
Opłatę sz. za I. półr. złożyło	36 ¹	40 ¹	16 ¹	12 ⁰	8 ^{1/2}	6 ¹	9 ⁴	11 ¹	6 ¹	12 ³	13 ²	3	8 ²	12 ³	1 ³	12 ²	9	5 ¹	7 ^{1/2}	3 ¹	230 ³²
" II. "	15	17	8	13	6 ^{1/2}	6	8	12	5	14	14	3	13	10	4	6	5	8	6	1	174 ^{1/4}
Od całej opł. sz. uwoln. w I. p.	27	20	24	23	26	29	33	31	34	34	31	31	36	33	30	18	18	23	21	28	550
" podwoy " " " II. p.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2

*) bez prywatystów.

b) Uzupełnienie z r. 1907/8:

Do egzaminu poprawczego prze-

znaczono

Egzaminu popr. złożyło

nie złożyło

Ostateczny wynik klasyfikacji

w r. 1907/8:

Stopień celujący

"

"

"

"

Nie klasyfikowano

Razem

9. Opłata szkolna:

Opłatę sz. za I. półr. złożyło

" II. "

Od całej opł. sz. uwoln. w I. p.

" podwoy " " " II. p.

*) bez prywatystów.

Od całej opt. sz. uwoln. w II. p.	45	44	49	19	27	26	32	27	32	31	26	31	26	30	26	24	21	22	21	20	569
„ pol.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Opłata szk. wynosiła w I. p.	1140	1290	510	540	285	210	390	360	210	450	450	420	450	450	120	450	270	180	225	120	8010
„ w II. p.)	450	510	240	390	195	180	240	360	150	420	420	420	420	300	120	180	150	240	180	30	5235
Także wstępna, złożyno	64 ³	60 ¹	39 ¹	5 ²	6 ²	1	1 ²	5 ²	2	12 ¹	5 ¹	1	1	2	2	4	3	1	—	—	991 ²⁰
Datki na środki nauk, złożyno	66 ³	66 ²	41 ¹	6 ¹	37 ²	56 ³	42 ³	43 ³	42	49 ⁴	45 ³	34	44 ²	45 ¹	31 ²	31 ¹	28	31 ²	29 ¹	31 ¹	1712 [—]
Taksy za duplik. świadectw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 [—]
Suma dochodów własn.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2793 ²⁰
10. Frekwencya na przedmioty względnie obowiązkowe i nad- obowiązkowe:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Język raski	11	19	37	1	6	32	1	7	57	6	12	34	11	24	3	13	5	12	9	14	294
Historya kraju rodzinnego .	—	—	—	—	—	—	40 [*]	40	37	42	41	34	—	—	50	28	27	30	—	—	349
Język francuski	—	—	—	—	—	—	16	12	15	10	12	50	4	16	11	9	8	8	5	2	158
„ angielski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	2	6	19	1	11	9	10	—	—	64
Rysunki	8	1	4	3	3	5	2	6	2	—	2	2	—	3	—	—	—	—	—	—	41
Kaigrafia	27	24	20	12	13	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108
Śpiew	19	5	17	10	7	4	5	7	1	6	3	15	9	15	4	6	3	8	—	5	150
Gimnastyka	45	18	19	24	21	20	29	28	18	23	33	25	27	14	16	13	4	13	—	3	413
11. Stypendya:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a) liczba stypendyów	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	2	9
b) ogólna kwota stypendyów	756	—	—	—	—	120	—	—	—	—	800	—	—	800	—	—	—	—	—	608	3084

*) bez prywatystów.

X. Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczęto dnia 3. września 1908 uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kościele farnym dla młodzieży obrządku rzym.-katol. i gr.-katol. Nauka regularna rozpoczęła się dnia 4. września.

Wpisy uczniów do zakładu odbyły się dnia 29. i 31. sierpnia; egzamina wstępne do I. klasy przed wakacjami dnia 6-go lipca, a po wakacjach dnia 1. września, egzamina wstępne do klas wyższych w pierwszej połowie września 1908 r.

Kl. I.—IV. były podzielone na 3, a kl. V.—VIII. na 2 oddziały; było więc w roku szkolnym 1908/9 oprócz 8 klas głównych jeszcze 12 klas równorzędnych, w tem 4 klasy utrakwistyczne. Klasy IIa, IVa, IVb, Va, Vb, VIa i VIb, umieszczono w skrzydle szkoły ludowej męskiej i zapewniono im osobny nadzór; klasa IIb mieściła się w szkole ludowej żeńskiej, a klasa IIIa i IIIb w domu prywatnym, również pod osobnym nadzorem.

Dnia 10. września jako w rocznicę śmierci ś. p. Cesarzowej Elżbiety odbyły się w kościele farnym i w cerkwi parafialnej uroczyste nabożeństwa za spokój Jej duszy, w których wzięła udział młodzież wraz z gronem nauczycielskiem.

Dnia 5. października obchodził zakład uroczystość Imienin Najjaśniejszego Pana uroczystem nabożeństwem w kościele farnym i w cerkwi parafialnej.

Dnia 19. listopada to jest w dniu Imienin ś. p. Cesarzowej Elżbiety odbyły się uroczyste nabożeństwa żałobne, w których uczestniczyło całe grono nauczycielskie wraz z młodzieżą.

Dnia 24-go listopada 1908 obchodził zakład uroczystość 50-letniego jubileuszu Jego Świętobliwości Papieża Piusa X. O godzinie 8. odbyły się w kościele i w cerkwi solenne nabożeństwa, po których młodzież zgromadziła się w sali Sokoła, gdzie odbył się uroczysty poranek. Na wstępie odspiewał chór gimnazjalny „Hymn na cześć papieżstwa“, poczem p. prof.

Holuka wygłosił okolicznościowy wykład; resztę programu wypełniły produkcje muzykalno-wokalne młodzieży gimnazjalnej.

Dzień 2. grudnia 1908 r. jako 60-letnią rocznicę wstąpienia na tron Najjaśniejszego Pana obchodził zakład uroczystości. Od godziny 8. do 10. rano odbyły się uroczyste nabożeństwa dla młodzieży i grona nauczycielskiego w kościele, w cerkwi i w zborze izraelskim. O godzinie 10. zebrała się młodzież wraz z gronem nauczycielskiem w pięknie przystrojonej staraniem p. Kaznowskiego sali „Sokoła“; uroczystość jubileuszową zagał dyrektor zakładu, poczem p. prof. Kowalski przedstawił zebrany dzieje rządów Najjaśniejszego Pana; nastąpiły produkcje chóru i orkiestry gimnazjalnej przeplatane deklamacyami, a na zakończenie uroczystości odspiewano „Hymn ludów“.

Dnia 26. listopada jako w rocznicę śmierci Adama Mickiewicza odbyło się dla młodzieży polskiej nabożeństwo żałobne, a dnia 19. grudnia uroczysty wieczorek ku uczczeniu pamięci wieszca; dnia 7. marca 1909 r. odbył się podobny wieczorek ku uczczeniu pamięci Tarasa Szewczenki.

Dnia 22. lutego odbył się półroczny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem Dyrektora zakładu; piśmienny egzamin dojrzałości w terminie głównym odbył się dnia 10.—12. maja 1909 r., ustny zaś w d. 7.—16. czerwca pod przewodnictwem p. Henryka Kopii, dyrektora c. k. gimnazjum w Sokalu. Dnia 17. czerwca wręczono abiturjentom świadectwa dojrzałości.

Dnia 28. czerwca uczestniczyła młodzież z gronem nauczycielskiem w żałobnym nabożeństwie, odprawionem w kościele i w cerkwi za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

W ciągu roku szkolnego przystąpiła młodzież katolicka trzy razy do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza i odprawiła trzydniowe rekolekcje wielkanocne. Znaczna część młodzieży uczęszczała z własnej woli codziennie na nabożeństwo ranne do kościoła i cerkwi. W uroczystości Jordanu i Bożego ciała według obrządku łac. i gr.-kat. bierze udział cała młodzież katolicka, ustawiając się podczas procesji przed gmachem szkolnym. Uczniowie klasy VII. mają przywilej ubierania ołtarza w bramie gmachu szkolnego na uroczystość Bożego Ciała.

W ubiegłym roku szkolnym okryła zakład żałobą śmierć 7 uczniów: Goldfelda Feibisza z kl. Ia, Kohna Leizera z kl. IIb, Kohna Chaima i Smolińskiego Maryana z kl. Va, i Romacha Jana z kl. VIa.

Rok szkolny zakończono dnia 6. lipca uroczystem nabożeństwem dziękczynnym, odprawionem w cerkwi parafialnej dla młodzieży obrządku łac. i gr.-kat. i odśpiewaniem hymnu ludowego. Po nabożeństwie rozdano uczniom świadectwa.

XI. Wykaz książek szkolnych,

których używać się będzie w tutejszym zakładzie w roku szkolnym 1909/10, będzie ogłoszony później.

XII. Klasyfikacja uczniów

z końcem II. półrocza 1909.

(Druk grubszy oznacza uczniów chlubnie uzdolnionych do klasy wyższej.)

KLASA Ia.

Klasyfikowano uczniów 58.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Ansion Kazimierz Wincenty
Bachman Alfred
Bieniaszkiewicz Wilhelm L.
Biliński Stanisław
Chałupka Józef Ludwik
Ciecierski Jakób
Druks Nachmen Ize
Dubicki Ksawery
Faczyński Stefan Maryan
Feder Izak Chaim
Goldberg Artur
Grünberg Józef
Grünhaut Pinkas
Haber Józef
Halpern Fryderyk
Janosz Bronisław Tobiasz M.
Jóźkiewicz Maryan Kazimierz
Kahane Jakób
Kawałkowski Stanisław
Katz Jakób Arje
Kwaśniewski Włodzimierz
Kwiatkowski Bruno Jan
Kwiatkowski Henryk Walery

Lamm Wolf
Lehrer Leib
Mazur Ludwik
Mohr Artur Kornel
Nagler Marceli
Olińkiewicz Edward
Olszewski Kazimierz
Pawluk Serafin Stefan
Perlmutter Mendel Feibisch
Peters Jan
Rupp Rudolf
Rupp Rudolf
Schuster Zygmunt
Skulski Leonard
Sobotkiewicz Kazimierz Winc.
Stecki Tomasz
Strzałka Władysław
Türkischer Izak
Urbańczyk Ludwik
Wachmann Zygmunt
Wallach Benjamin
Zamojski Maryan

Za nieuzdolnionych uznano 13 uczniów.

KLASA Ib.

Klasyfikowano uczniów 60.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Antonowicz Franciszek
Bałaban Mieczysław

Berger Samuel
Bosakowski Jan

Chałupa Jan
 Chilewski Mięczysław
 Czeremszyński Emanuel
 Czerny Antoni
 Dawid Summer
 Duda Grzegorz
 Gembarski Piotr
 Haber Moses
 Halpern Juda
 Hołowiński Jarosław
 Jednak Franciszek
 Kiesler Abraham
 Kinasz Jan
 Klarer Maksymilian
Kleinberger Jan
 Konstantin Karol
 Kowalczuk Antoni
 Kramarczuk Stefan
 Kronthal Zaleł
 Kruszelnicki Aleksander
 Kudrykiewicz Jan
 Łopater Samuel

Lucki Antoni
 Machnicki Jan
Małogłowski Władysław
 Motylewicz Jan
 Paszczyński Michał
 Pomeranz Nachmann
Posuwało Michał
 Redlich Moses
 Reichstein Dawid
 Rieger Ednund
 Rose Abraham
 Schenker Emanuel
 Schnapper Jakób
 Skibiński Bronisław
 Sochacki Jan
 Soniewicki Bazyli
 Stiehl Jonasz
 Widajewicz Jan
 Woźny Wincenty
 Stralberg Józef
 Hołowiński Miron

Za nieuzdolnionych uznano 13 uczniów.

KLASA Ic. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 37.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Balaszczuk Mikołaj
 Bemko Jan
 Bojczuk Miron
 Czopecz Bazyli
 Czubatyj Dymitr
 Czwartacki Mikołaj
 Dydyk Michał
 Hławatyj Julian
 Hol Wasyl
 Hołod Stefan
 Hołowiński Jan
 Hrywnak Michał
 Kopciuch Eustachy
 Kułynycz Piotr
 Kunka Semko
 Kuryło Michał

Łucyszyn Kost'
 Maksymyszyn Piotr
 Manacki Michał
 Maruniewicz Michał
 Melnyk Michał
 Muzyczka Michał
 Mykytyn Paweł
 Newestiuk Władysław
 Olijnyk Ołeksza
 Pehinec Michał
 Robota Józef
 Sawkiw Michał
 Sawkiw Wasyl
 Skoropada Jan
Słoboda Dymitr
 Szczur Paweł

Za nieuzdolnionych uznano 5 uczniów.

KLASA IIa.

Klasyfikowano uczniów 32.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Bergstreit Rachmiel	Papierkowski Antoni
Bermann Bronisław	Reichert Bolesław
Biernacki Rudolf	Rosenmann Abraham
Braunstein Wilhelm	Sawicz Mieczysław
Dziedzina Adolf	Schepper Rudolf
Eisenstein Ludwik	Schmutz Jakób
Flaschner Dawid	Skulski Arnold
Flaschner Samuel	Skulski Medard
Griffel Edward	Stankowicz Aleksander
Hackel Stanisław	Stern Wolf
Jurczyński Zenon	Walocha Adam
Kaiser Stanisław	Zajac Michał
Malinowski Zygmunt	Zalewski Felicyan
Matusiak Kazimierz	Zyczyński Władysław
Nasielski Józef	

Za nieuzdolnionych uznano 3 uczniów.

KLASA IIb.

Klasyfikowano uczniów 32.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Argasiński Leon	Lax Jakób
Beer Mendel	Lef Bernard
Borowiecki Edmund	Lieblein Beril
Dub Abraham	Lucyszyn Włodzimierz
Fischer Chaim	Malinka Zenon
Friedmann Moritz	Margulies Józef
Gewandter Benedykt	Pfeffer Hersch
Gottfried Franciszek	Prościak Piotr
Gramiak Michał	Raniowski Wojciech
Halpern Emanuel	Roll Józef
Kintzi Emil	Tarnowy Tomasz
Kühnel Oskar	Wasilkowski Włodzimierz
Laskowski Michał	Woś Jan
Lauffer Nuchim	Zierler Maksymilian

Za nieuzdolnionych uznano 4 uczniów.

KLASA IIc. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 32.

Za uzdolnionych do klasy następnej uznani :

Ališkiewicz Jan
 Bojkiw Stefan
 Borodajko Kornel
 Ciureńków Dymitr
 Czajkowski Andrzej Włodzim.
 Czułowski Piotr
 Dubicki Jan
 Dydyk Aleksander Bohdan
Gajewski Jan
 Hałasa Stefan
 Hnyda Bazyli
 Hołowackij Szymon
 Kandzier Michał
Kirzeckij Stefan

Morawskij Teodor Bohdan
 Moroz Andrzej
Paszczyk Emilian
 Peczenyj Bazyli
 Semczyszyn Grzegorz
 Semenec Mikołaj
 Seńkiw Grzegorz
Sochackij Stefan
 Sodomora Mikołaj
 Switeńki Jerzy
 Szanajda Teodor
 Szeremeta Piotr
 Uchacz Paweł
 Worobec Bazyli

Za nieuzdolnionych uznano 3 uczniów, do egzaminu uzupełniającego przeznaczono 1 ucznia.

KLASA IIIa.

Klasyfikowano uczniów 40.

Za uzdolnionych do klasy następnej uznani :

Bartosiewicz Michał
 Biłyk Kazimierz
 Boczar Jan
 Boczar Paweł
Cielecki Karol
 Citron Herman
 Cwojdziański Antoni
 Czerkawski Józef
 Dowbecki Maryan
 Eisenstein Israel
 Eustachiewicz Adam
 Frosch Moses
 Fuchs Adolf
 Grobman Jonas
 Karasiński Maryan
 Karpów Edmund
 Kolbek Maryan
 Kolberger Adam
 Kozłowski Franciszek

Lagstein Markus
 Maj Tadeusz
 Neuman Mendel
 Ojserkis Abraham
 Olinkiewicz Wilhelm
 Peitzer Fryderyk
 Połys Jan
 Pruski Józef
 Rathausner Markus
 Rollinger Stanisław
 Rzepa Wilhelm
 Schenker Leopold
 Schweller Mendel
 Steiner Jakób
 Stern Israel
 Szafran Jarosław
 Szalay Gabor
Wójtowicz Jan
 Zatiłokal Mieczysław

Za nieuzdolnionych uznano 2 uczniów.

KLASA IIIb.

Klasyfikowano uczniów 39.

Za uzdolnionych do klasy następnej uznani :

Brust Leon	Nemlich Kiwa
Domaradzki Jerzy	Palica Jan
Drozdowski Józef	Pawlikowski Józef
Filip Piotr	Presler Rudolf
Gawłowski Marcin	Redlich Fryderyk Rubin
Gerod Franciszek	Romański Jan Maryan
Grubiak Jakób	Ryżewski Józef
Hrehorowicz Eustachy Klem.	Szwadron Juda
Hucał Teodor	Schwarz Henryk
Jachyra Antoni	Silber Baruch
Kahane Emil	Stachowski Radosław Szczęsn.
Kuliczkowski Tadeusz	Waszewski Józef
Lopuszański Tadeusz	Wiącek Władysław
Machner Jan	Wojtowicz Jan
Maliniak Jarosław Włodm.	Wojtowicz Michał
Mosiądz Piotr	Worona Włodzimierz

Za nieuzdolnionych uznano 7 uczniów, 1 ucznia nieklasyfikowano.

KLASA IIIc. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 37.

Za uzdolnionych do klasy następnej uznani :

Baranowski Piotr	Myškiw Jan
Bodnarowicz Józef	Pałaszczuk Teodor
Cap Szymon	Proć Szymon
Dziubak Michał	Romaniw Jan
Hajowyj Teodor	Samaryk Piotr
Hładkij Michał	Smerkło Michał
Hołwińskij Bazyli	Steć Aleksy
Humeniuk Włodzimierz	Struk Eliasz
Jaworskij Aleksy	Szczur Stefan
Kostiw Piotr	Szczurowski Orest
Krasnowski Piotr	Tanczak Bazyli
Kurylcio Onufry	Wasyłyk Jan
Kwit Bazyli	Witwicki Bazyli
Makohońskij Jan	Wołyniec Stefan
Markiw Mikołaj	Worobec Bazyli
Melnyk Józef	Woskres Grzegorz
Moroz Eliasz	

Za nieuzdolnionych uznano 4 uczniów.

KLASA IVa.

Klasyfikowano uczniów 42.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani :

Berezowski Józef	Łoocki Stanisław Teofil
Bieder Dawid	Matera Maryan
Bien Izrael	Matera Władysław
Biłas Michał	Miśków Jan
Brettler Wolf	Pasternak Zygmunt
Czerwiński Henryk	Radzim Bronisław
Dębicki Franciszek	Rosenberg Leopold Ignacy
Dirnfeld Jakób Ozias	Rosenberg Józef
Falber Nataniel	Schüssel Alfred
Frucht Chaim	Serafin Jan
Frucht Ozias	Stokłosa Franciszek
Głowacki Józef	Szlachetko Wojciech
Gmytrasiewicz Jan	Topperer Edwin
Grajewski Ignacy	Weinstock Hersch
Griffel Henryk	Wierzbicki Józef
Grzeszczuk Czesław	Woźniaczek Stanisław Jan
Halberthal Adolf	Zaprutkiewicz Karol Leon
Kimmel Bernhard	Zirler Izydor
Lochman Michał	

Za nieuzdolnionych uznano uczniów 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów 3.

KLASA IVb.

Klasyfikowano uczniów 41.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani :

Barutowicz Stefan	Kintzi Rudolf
Bergstreit Markus	Knopp Tadeusz
Cewe Antoni	Lewicki Roman
Chwost Stefan	Nowosielski Jan
Czajkowski Władysław	Perl Abraham
Czeremszyński Longin	Ratyński Henryk
Dobrowolski Tadeusz	Roller Elias
Duszniaak Teofil	Romach Tymoteusz
Eber Józef	Schaffer Filip
Filus Bronisław	Schepper Józef
Filus Władysław	Sięński Kazimierz Władysław
Fritz Feliks	Silber Meilech
Gabrusiewicz Mikołaj	Thaler Zygmunt
Kapralik Karol	Vyskočil Stanisław
Kawka Dymitr	Wierzbicki Alojzy

Wiliński Jan Julian
Zadorecki Władysław

Zieliński Roman

Za nieuzdolnionych uznano uczniów 5, do egzaminu poprawczego po feryach z jednego przedmiotu przeznaczono uczniów 2, do egzaminu uzupełniającego przeznaczono ucznia 1.

KLASA IVc. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 34.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Banach Stefan
Baran Jan
Borodajko Włodzimierz
Budnyj Korneli
Czornyj Piotr
Dymaszewski Mikołaj
Filipowski Eustachy
Halij Mikołaj
Hołowatyj Paweł
Hołowiński Grzegorz
Hołowiński Konstanty
Jaculski Jan
Jacyszyn Andrzej
Jacyszyn Teodor
Jagocki Bazyli
Kohut Andrzej
Korolus Dawid

Kozłowski Jan
Leszczyszyn Mikołaj
Lewko Grzegorz
Melnyk Teodor
Pryszlak Piotr
Pukiwskij Jan
Rudeński Jan
Rygajło Cyrył
Sawkiw Grzegorz
Semczyszyn Bazyli
Smoczyło Stefan
Smolij Szymon
Stasiuk Emil
Tarnawski Jan
Woluch Teodor
Worobeć Dymitr
Worona Bazyli

KLASA Va.

Klasyfikowano uczniów 38.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Buchbinder Leon
Cwojdziański Kazimierz
Czop Bronisław
Dynowski Andrzej
Ehrenberg Eisig
Frosch Izaak
Gach Jan
Grünberg Izrael
Haynos Wilhelm
Hawryliszyn Eliaz
Hunczak Stefan
Klazer Markus

Kułynycz Michał
Kurrock Jonasz
Leiter Hersch
Malawski Stefan
Melnyk Michał
Nahajło Jan
Nawrocki Stefan
Petrowicz Michał
Ratycz Włodzimierz
Rupp Emil
Szafran Mieczysław
Szlachetko Michał

Trzyska Bronisław
 Wąsowicz Adam
 Wojtuś Franciszek

Wołoszczuk Teodor
 Zalewski Maryan

Za nieuzdolnionych uznano uczniów 4 — do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono 5 uczniów, — nie klasyfikowano 1 ucznia.

KLASA Vb.

Klasyfikowano uczniów 39.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Bardaszewskij Teodor
 Birnbaum Ozyasz
 Bodnaruk Michał
 Buchsbaum Salomon
 Cap Grzegorz
 Feder Jochnen
 Friedberg Józef
 Goj Michał
 Heftel Dawid
 Koszyk Maciej
 Łopatyński Kornel
 Lyłyk Mikołaj
 Meller Szymon
 Melnyk Michał
 Mosiądz Michał

Nabereżnyj Jan
 Nedilskij Grzegorz
 Pasztetnyk Michał
 Pech Aron
 Piasecki Aleksander
 Pomeranz Benjamin
 Riznyk Bazyli
 Schalet Joachim
 Scharlach Mojżesz
 Tracz Jan
 Tuczapskij Kasyan
 Załęcki Gustaw
 Zawadecki Józef
 Zyczyński Jan Ludwik

Za nieuzdolnionych uznano uczniów 3 — przeznaczono do egzaminu poprawczego uczniów 7.

KLASA VIa.

Klasyfikowano uczniów 30.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani:

Bielawski Kazimierz
 Chojnaeki Jan
 Czarnecki Michał
 Czyżewski Ludwik
Dziopiński Jerzy
 Eustachiewicz Kazimierz
 Finkelstein Nissan
 Flaschner Mojżesz
 Gottfried Michał
 Hermanowicz Zdzisław
 Jakubowski Jan
 Kobierzycki Emil
 Korobejko Jan
 Mucha Stanisław
 Peitzer Juliusz

Ratycz Stefan
Reichstein Moses
Roth Mendel
 Rzemieniecki Rudolf
Rudnicki Stefan
 Sakaluk Stefan
 Słupczyński Aleksander
 Słupczyński August
 Smal Franciszek
 Sygal Józef
 Teszner Józef
 Walocha Antoni
 Wąsowicz Stanisław
 Weinraub Leizor
 zyczyński Tadeusz

KLASA VIb.

Klasyfikowauo uczniów 28.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani :

Anin Aleksander	Melnyk Andrzej
Berger Berl	Mostowy Ksawery
Engel Chaim	Pilecki Edward
Engel Dawid	Polesiuk Jerzy
Fyłyma Józef	Pomeranz Karol
Gewandter Adolf	Semenów Aleksander
Gliński Jan	Soniewicki Julian
Guła Paweł	Waszewski Karol
Hass Adolf	Wittlin Abraham
Kruszelnicki Edmund	Wunsch Jakób
Mandel Berisch	Frucht Israel
Medycki Józef	

Za nieuzdolnionych uznano uczniów 2, do egzaminu poprawczego z 1 przedmiotu przeznaczono uczniów 2, do egzaminu uzupełniającego przeznaczono ucznia 1.

KLASA VIIa.

Klasyfikowano uczniów 27.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani :

Bałaban Platon	Macków Ludwik
Bernfeld Efroim	Malski Kazimierz
Czwojdziański Stefan	Nawrocki Roman
Czyżewski Julian	Niemiec Józef
Dydyk Eugeniusz	Pakosz Michał
Frank Tadeusz	Sauberberg Mojżesz
Halberthal Bernard	Skibicki Adam
Jasiński Stanisław	Sosenko Leon
Karacz Michał	Spitzbart Bertold
Konikiewicz Lubin	Stachowski Bożydar
Lax Gabryel	Willner Chaim
Lopater Sacher	Zyczyński Henryk

Za nieuzdolnionych uznano 3 uczniów.

KLASA VIIb.

Klasyfikowano uczniów 30.

Za uzdolnionych do następnej klasy uznani :

Barban Mojżesz	Chrzanowski Karol
Bereziuk Michał	Dynowski Karol

Grosskopf Anczel
 Kresel Elo
 Lerner Elo
 Małaczyński Michał
 Manacki Aleksy
 Mosora Włodzimierz
 Pasternak Dawid
 Pohl Józef
 Romanków Jan

Rosenmann Lipe
 Rusiński Antoni
 Schreiber Ludwik
 Skulski Ludwik
 Stein Feiwel
 Weitz Izrael
 Wiszniewski Stanisław
 Zatorski Józef

Za nieuzdolnionych uznano 5 uczniów, do egzaminu uzupełniającego przeznaczono 4 uczniów.

KLASA VIIIa.

Klasyfikowano uczniów 29.

Ukończyli klasę:

Besen Dawid
 Bogdański Maryan
 Bojko Dymitr
 Cupryk Michał
 Hirsch Mendel
 Hlebowicki Stefan
 Jackowski Aleksander
 Kawałkowski Bronisław
 Klecor Mikołaj
 Majer Dawid
 Mydlak Atanazy
 Opiola Adam
 Orlewicz Witold
 Pałowski Emil
 Połys Władysław

Romach Eugeniusz
 Rottenberg Zygmunt
 Sankowski Karol
Schätzel Tadeusz
 Schulmann Daniel
 Siegmann Naftali
 Stawniczy Roman
 Szafran Tadeusz
 Szymczyzna Karol
 Thaler Mathes
 Trawiński Władysław
Wolozynowski Stefan
 Worona Michał
Zelniker Abraham
 Dzióbówna Aleksandra (pryw.)

KLASA VIIIb.

Klasyfikowano uczniów 31.

Ukończyli klasę:

Anin Teodor
 Bemko Włodzimierz
 Birnbaum Lejzor
Chyczij Jan
Czykieta Jakób
Dawidowicz Zdzisław
 Dorfmann Jakób
 Filipowski Julian

Fisch Bernard
Freyfelder Hersz
 Garbaczewski Miron
Gereta Włodzimierz
Goldstein Henryk
Guła Teodor
Hawrytyszyn Mikołaj
 Hellmann Mojżesz

Horn Asriel
Kułakowski Wojciech
Kurzrock Marek
Łepkij Leon
Muzyka Jan
Neumann Marcei
Pohorilles Chaim
Przybylski Franciszek

Serafin Mikołaj
Skaśków Józef
Soniewicki Jan
Tabak Izrael
Turczyn Tomasz
Waczków Włodzimierz
Zieliński Karol
Sołowska Marya (pryw.)

Wynik egzaminu dojrzałości:

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło:

I. W oddziale A:	a) uczniów publ.	29
	b) prywat.	1
	b) eksternista	1
	Razem	31
Z tych uznano za dojrzałych a) z odznaczeniem		5
	b) jednogłośnie α) publ.	1
	β) pryw.	1
	c) większością głos.	20
Reprobowano a) na pół roku α) ucz. publicznych		3
	β) eksternistów	—
b) na rok α) ucz. publicznych		—
	β) eksternistę	1
	Razem	31
II. W oddziale B:	α) uczniów publicznych	31
	β) prywat.	1
	Razem	32
Z tych uznano za dojrzałych a) z odznaczeniem		13
	b) jednogłośnie	11
	c) większ. głos. α) uczn. publ.	7
	β) prywat.	1
	Reprobowano	—
	Razem	32

Uznani za dojrzałych w oddziale A.

a) z odznaczeniem:

Opiola Tadeusz
 Schaetzel Tadeusz
 Siegmann Naftali
 Wołoszynowski Stefan
 Zelniker Abraham

b) jednogłośnie:

Połys Władysław
 Dzióbówna Aleksandra (pryw.)

c) większością głosów:

Bogdański Maryan

Bojko Dymitr
 Cupryk Michał
 Hirsch Mendel
 Hlebowicki Stefan
 Kawalkowski Bronisław
 Klecor Mikołaj
 Majer Dawid
 Mydlak Atanazy
 Orlewicz Witołd
 Paślawski Emil
 Romach Eugeniusz
 Rottenberg Zygmunt
 Sankowski Karol
 Schulmann Daniel
 Stawniczy Roman

Szafran Tadeusz
Szymeczyna Karol

Thaler Mates
Trawiński Władysław

Uznani za dojrzałych w oddziale B.

a) z odznaczeniem:

Chyczij Jan
Czykieta Jakób
Dawidowicz Zdzisław Konst.
Freyfelder Hersch
Gereta Włodzimierz
Goldstein Henryk
Gula Teodor
Hawryłyszyn Mikołaj
Hellmann Mojżesz
Muzyka Jan
Pohorilles Chaim Hersz
Przybylski Franciszek
Tabak Izrael

b) jednogłośnie:

Anin Teodor
Dorfinann Jakób
Fisch Bernard

Garbaczewski Miron
Horn Asriel Wolf
Kułakowski Wojciech
Kurzrock Marek
Soniewicki Jan
Turczyn Tomasz Józef
Waczków Włodzimierz
Zieliński Karol Franciszek

c) większością głosów:

Bemko Włodzimierz
Birnbbaum Leiser
Filipowski Julian
Lepkyj Leon
Neumann Marceli
Serafin Mikołaj
Skaśków Józef
Sołowska Marya Adela (pryw.)

Z tych zamierza się udać:

na wydział teologiczny	.	.	9
" " prawniczy	.	.	16
" " medyczny	.	.	3
" " filozoficzny	.	.	8
do akademii lasowej	.	.	1
" " handlowej	.	.	5
" " rolniczej	.	.	1
" " eksportowej	.	.	1
" " weterynaryi	.	.	1
" " wojskowej	.	.	4
" " sztuk pięknych	.	.	1
na technikę	.	.	5
do innych	.	.	3
Razem	.	.	<u>58</u>

Do Rodziców i Opiekunów.

Wpisy uczniów do gimnazjum na rok szkolny 1909/10 odbędą się dnia 29, 30. i 31 sierpnia. Późniejsze zgłoszenie się do zapisu tylko w razie ważnych powodów może być uwzględnione.

Uczniowie zgłaszać się mają osobiście w towarzystwie ojca, matki lub opiekuna, przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i wypełnić w dwóch egzemplarzach kartę wpisową.

Uczniowie nowo-wstępujący mają przedłożyć:

- a) metrykę chrztu lub urodzenia, bez której żaden uczeń nie będzie przyjęty;
- b) świadectwo szkolne tego Zakładu, w którym przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem Dyrekcji, że można ich przyjąć do innego Zakładu;
- c) świadectwo rewakcytacji, odbytej w roku poprzedzającym wstąpienie do zakładu;
- d) świadectwo moralności za czas, w którym nie uczęszczali do szkoły.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie 2 Kor. na pomnożenie środków naukowych, oraz 1 K. na zabawy szkolne. Nowo-wstępujący płacą nadto takse wstępną w kwocie 4 K. 20 h.

Opłatę szkolną, która na jedno półrocze wynosi 30 K., mają uczniowie złożyć w I. półroczu najpóźniej 15. października; w II. półroczu najpóźniej 15. marca; uczniowie klasy I. najpóźniej do końca listopada.

O odroczenie opłaty szkolnej mogą uczniowie klasy I., jeżeli nie są repetentami, wnieść podania do 8 dni po przyjęciu, a do podania załączyć świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wystawione.

O uwolnienie od opłaty szkolnej winni uczniowie klas II—VIII. przedkładać podania najpóźniej do 25. września i załączyć do podania świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i świadectwo ubóstwa nie dawniej jak przed rokiem wydane.

Ponieważ nie może być rzeczą obojętną ani dla zakładu, ani dla rodziców, u kogo uczniowie mają mieszkać, przeto zechcą

rodzice i opiekunowie dowiedzieć się pierwiej w Dyrekecyi, czy miejsce, gdzie synów lub pupilów swoich umieścić zamierzają, nie należy do zabronionych.

Uczniom zamiejscowym wolno mieszkać tylko pod nadzorem tych osób, które przestrzegać będą przepisów, zawartych w Regulaminie dla odpowiedzialnych nadzorców, wydanym przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową. Z tego powodu muszą osoby przyjmujące uczniów na mieszkanie, zaznajomić się z treścią wspomnianego Regulaminu.

Rodzice, opiekunowie i nadzory domowe powinni często dowiadywać się o zachowaniu się i postępie uczniów. Wyjaśnienie odnośnych udzielają p. p. Profesorowie w każdą drugą niedzielę od godziny 10. do 11. w salach do tego wyznaczonych. Zamiejscowych rodziców zawiadamia się pisemnie dwa razy w półroczu o nieodpowiednim zachowaniu się lub niepomysłnych postępkach uczniów. Zawiadomienia takie należy po podpisaniu zwrócić dyrekecyi.

Egzamina wstępne od 1. klasy rozpoczną się 1. września o godzinie 8. rano. Uczniom reprobowanym przy egzaminie wstępnym przed wakacyami nie wolno przystąpić do tego egzaminu powtórnie po wakacyach w żadnej szkole średniej.

Na egzamina poprawcze przeznaczają się dni 30. i 31. sierpnia; na egzamina wstępne do klas wyższych od 5.—15. września i od 3.—15. lutego do każdej klasy.

Rok szkolny 1909/10. rozpocznie się dnia 3. września uroczystem nabożeństwem o godzinie 8., a dnia 4. września rozpocznie się regularna nauka szkolna.

Dyrekcya c. k. gimnazjum wyższego

w Brzeżanach, 6. lipca 1909 r.

Aleksander Frańczkiewicz,

